

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**VYUŽITÍ KLAVÍRU V MŠ - TVORBA AUTORSKÝCH
MODELOVÝCH LEKČÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Jančíková

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.

Plzeň, 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Štěpánce Liškové, Ph.D. za to, že byla ochotná být mou vedoucí bakalářské práce i přes to, že všechna témata už byla zamluvena; na mou žádost pak společně se mnou vymyslela téma nové. Za to jsem paní doktorce velmi vděčná, protože jsem moc stála o to, abych práci psala právě u ní. Také jí děkuji za odborné vedení, vstřícnost a trpělivost, cenné rady, vždy rychlou zpětnou vazbu a konzultace.

Moc děkuji své rodině a příteli za pomoc s formálními a technickými záležitostmi, gramatikou, překladem resumé do anglického jazyka, a hlavně za to, že při mně vždy stáli a podporovali mě.

Také děkuji svým přátelům a kolegyním za každodenní podporu, zvláště ředitelce Mateřské školy kardinála Berana Plzeň Bc. Petře Mayerové, která mi umožnila pracovat na plný úvazek a zároveň studovat.

V neposlední řadě jsem vděčná studijním referentům z několika středních, vyšších odborných a vysokých škol, za odpovědi na otázky, které byly důležité pro zpracování malého průzkumu, součásti bakalářské práce.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	3
ÚVOD.....	4
1 KLAVÍR, STRUNNÝ ÚDERNÝ HUDEBNÍ NÁSTROJ	4
1.1 HISTORIE VZNIKU KLAVÍRU	4
1.2 SKLADBA DNEŠNÍ PODOBY KLAVÍRU	5
1.3 ALTERNATIVY A ZNAČKY KLAVÍRU	5
1.3.1 Alternativy.....	5
1.3.2 Značky	6
1.4 SROVNÁNÍ KLAVÍRU S OSTATNÍMI NÁSTROJI Z HLEDISKA VYUŽITELNOSTI V MŠ.....	6
1.5 KLAVÍR V LITERATUŘE PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	8
1.5.1 Zpěvníky	9
1.5.2 Didaktiky	12
1.5.3 Ostatní.....	16
1.5.4 Závěr ze zkoumané literatury	19
2 RVP PV V KONTEXTU S UPLATNĚNÍM KLAVÍRU V MŠ	21
2.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO.....	21
2.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA.....	22
2.2.1 Jazyk a řeč	22
2.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace	23
2.2.3 Sebepojetí, city, vůle.....	23
2.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ	24
2.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST.....	25
2.5 DÍTĚ A SVĚT	25
2.6 ZÁVĚREM	26
3 HRA NA KLAVÍR JAKO DŮLEŽITÁ DOVEDNOST BUDOUCÍCH UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL	27
3.1 PRŮZKUM NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH.....	28
3.2 PRŮZKUM NA VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOLÁCH	30
3.3 PRŮZKUM NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH.....	32
3.4 ZÁVĚR PRŮZKUMU	34
4 SPECIFIKA HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V MŠ V RÁMCI UŽITÍ KLAVÍRU	36
4.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI	36
4.2 POSLECHOVÉ ČINNOSTI	39
4.3 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI	42
4.4 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI.....	44
4.5 ZÁVĚREM HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ	46
5 MODELOVÉ LEKCE	47
5.1 PŘÍPRAVA JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ.....	48
5.1.1 Pondělí – výzdoba třídy.....	48
5.1.2 Úterý – oblíbená profese.....	51
5.1.3 Středa – karneval zvířat	52
5.1.4 Čtvrtek – pohádkový svět	56

5.1.5 Pátek – karnevalové soutěže	58
5.2 REFLEXE ZE ZREALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ	61
5.2.1 Pondělí – výzdoba třídy	62
5.2.2 Úterý – oblíbená profese	64
5.2.3 Středa – karneval zvířat	65
5.2.4 Čtvrtek – pohádkový svět	67
5.2.5 Pátek – karnevalové soutěže	69
5.3 ZÁVĚREM	71
ZÁVĚR	74
RESUMÉ	76
SUMMARY	77
SEZNAM LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	81
PŘÍLOHY	I
PŘÍLOHY A – EMAILOVÁ KORESPONDENCE SE STŘEDNÍMI, VYŠŠÍMI ODBORNÝMI A VYSOKÝMI ŠKOLAMI	II
PŘÍLOHY B – POUŽITÝ NOTOVÝ MATERIÁL V RÁMCI MODELOVÝCH LEKCÍ	III
PŘÍLOHY C – POMŮCKY VYUŽITÉ V MODELOVÝCH LEKCÍCH	XII

SEZNAM ZKRATEK

MŠ	mateřská škola
ZŠ	základní škola
RVP PV	rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SŠ	střední škola
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
TVP	třídní vzdělávací program
ŠVP	školní vzdělávací program
HV	hudební výchova
MŠkB Plzeň	Mateřská škola kardinála Berana Plzeň

ÚVOD

Jsem studentkou oboru *Učitelství pro mateřské školy* (dále jen MŠ) a již začátkem studia jsem věděla, na které katedře bych chtěla psát bakalářskou práci. Přála jsem si v ní využít to, čemu jsem se za svůj dosavadní život věnovala nejdéle a co mi přináší pocit radosti. Od mala jsem byla vedená k hudbě, chodila jsem na hodiny sólo zpěvu, byla jsem členkou Plzeňského dětského sboru a hrála jsem 14 let na klavír. Jakmile jsem se stala učitelkou v MŠ, začala jsem využívat dosažených znalostí v této oblasti a k dětem jsem si nacházela cestu právě prostřednictvím hudby. Svůj zájem a nadšení přenáším i na děti a snažím se tak spojit příjemné s užitečným a plnit si svůj sen, a to věnovat se hudbě i dětem zároveň. Taková práce mě naplňuje a dává mi smysl.

V současné době je ve většině MŠ klavír či klávesy. Dle mého názoru jsou ale málo využívány a učitelé nenaplňují jejich potenciál. Nestačí, aby učitelé hráli na klavír jen v rámci hudební výchovy (dále jen HV). Klavírní doprovod lze využít nejen při zpěvu, ale i během různých pohybových her, k povzbuzování ale i pro zklidnění např. před spaním. Během minulého školního roku mě začalo zajímat, jak různě se dá klavír v MŠ využít. Možností k uchopení tohoto tématu je mnoho. Mým záměrem je nejprve se zaměřit na klavír jako takový a zároveň ukázat, jak je možné uplatnit tento nástroj v týdenním programu pro děti v MŠ. To vše je zastřešené jedním ústředním tématem bakalářské práce *Využití klavíru v MŠ – tvorba autorských modelových lekcí*. Tato práce by tak mohla být přínosem pro učitele MŠ, rodiče s dětmi, lektory zájmových kroužků apod. Jako inspirace, nápady na činnosti s dětmi, jakýsi návod, podložený literaturou a zkušenostmi ze zrealizovaných aktivit.

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. První, **teoretická část** bude obsahovat obecné informace o klavíru jako o nástroji, jeho historii a současné podobě. Přinese též zdůvodnění výhod klavíru a jeho uplatnění v praxi MŠ ve srovnání s ostatními nástroji. Také uvedu několik příkladů odborných publikací pro předškolní vzdělávání, které se o klavíru zmiňují. Poté budu hledat klavír v kontextu s jeho uplatněním v MŠ v *Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání* (dále jen RVP PV). Provedu i malý průzkum na školách s oborem *Předškolní pedagogika*, kde budu zjišťovat, zda jednotlivé instituce požadují po uchazeči dovednost hry na klavír a jestli se pak student během studia na těchto školách učí hře na klavír. Současně tím potvrdím či vyvrátím hru na klavír jako důležitou dovednost učitele v MŠ. Dále se zaměřím na

specifika hudebního vzdělávání v MŠ, promítnutá do čtyř druhů hudebních činností (pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové). Druhá, **praktická část** se bude věnovat tvorbě modelových lekcí. Ty budou zahrnovat návrhy činností spjaté s klavírní hrou, jejíž prostřednictvím lze vést děti přirozeně a nenásilně k intenzivnějšímu aktivnímu prožitku hudby, jejího rytmu i tempa, její dynamiky. Modelové lekce budou sestaveny s ohledem na střešní dílčí cíle, zakotvené v RVP PV. Děti tak budou nenásilně vedeny k cílům RVP PV prostřednictvím těchto lekcí, které budou při realizaci dokumentovány a doplňovány v přílohovém materiálu. Tam budou videozáznamy z ověřování modelových lekcí ve vlastní praxi aj. pomocné materiály.

Při vypracování bakalářské práce budu vycházet z odborné literatury a také budu zohledňovat kvalifikační práce, které byly napsány na podobné téma.

1 KLAVÍR, STRUNNÝ ÚDERNÝ HUDEBNÍ NÁSTROJ

Klavír a jeho využití v MŠ je hlavním tématem této bakalářské práce. Nejdříve se zaměříme na klavír samotný, seznámíme se s historií tohoto nástroje, určíme druhy a alternativy nynější podoby klavíru a uvedeme nejznámější firmy, které klavíry vyrábějí. Také budeme zkoumat klavír v MŠ a jeho využití ve srovnání s jinými nástroji. Nakonec budeme hledat odkazy ke klavíru v odborné literatuře pro předškolní vzdělávání a kontexty ve kterých se bude tento nástroj objevovat.

1.1 HISTORIE VZNIKU KLAVÍRU

„Klavír je nejznámější, nejrozšířenější a nejuniverzálnější nástroj. Jeho historie je dlouhá víc než půl tisíciletí.“¹ Klavír se řadí mezi úderné nástroje s klaviaturou; jeho předchůdci jsou nástroje drnkací s klaviaturou (např. cembalo, spinet, virginal). Vývoj samotného klavíru začíná u klavichordů vzniklých pravděpodobně na začátku 13. století ve Francii. Název nástroje obsahuje spojení dvou slov, latinské *clavis* = klíč a řecké *chordé* = struna.² „Úderem na klávesu se zespodu vymrštil kovový (nejčastěji mosazný) jazýček-tangenta (nebo tyčka) a rozezvučel strunu.“³ Klavichord je společně s cembalem předvojem kladívkového klavíru⁴ a původně měl více kláves než strun, a tak každá ze strun většinou vydávala až pět tónů. Bylo tedy obtížné zahrát akord, pokud byly tóny akordu na jedné struně (klavichord vázaný⁵, nejstarší známý je z roku 1543⁶). Proto se přidávaly struny, a nástroj se měnil, až nakonec ke každé klávese patřila jedna struna (klavichord volný). V průběhu let se měnila jeho podoba i jeho tónový rozsah. Spodní klávesy byly černé a horní bílé. Klavichord byl jedním z velmi populárních nástrojů, i když tóny nebyly silné ani jasné, dokud ho nezastoupil kladívkový klavír, který na rozdíl od klavichordů a cembal rozechvíval struny odlišným způsobem.⁷

Cembalo i klavichord nakonec předčilo piano, v 18. století původně zvané fortepiano, nástroj s možností různorodé dynamiky tónu, vynalezený Gottfriedem Silbermannem.⁸

¹ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, s. 37.

² TAMTÉŽ, s. 34 až 37.

³ TAMTÉŽ, s. 37.

⁴ ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy, s. 83.

⁵ KARNETOVÁ, 2008, s. 37.

⁶ ČÍŽEK, 2008, s. 85.

⁷ KARNETOVÁ, 2008, s. 37.

⁸ TAMTÉŽ, s. 38.

Později se ustálil název *piano* pro křídlo, z kterého poté vzniklo *pianino*, což je menší piano se svislým ozvučником.

Klavíry pak měly různé tvary a dle toho se i nazývaly, např. žirafové či pyramidové. Výhodou byl menší rozměr nástroje, vzhledem k tomu, že struny byly vedeny vertikálně.⁹

Ve 20. století se objevily elektrické a elektrofonické klavíry. Zařízení zabudovaná v pianinu fungují tak, aby hrálo samo jako hrací automat. Později se objevily nástroje, u nichž zvuky vznikají: „*uměle pomocí mikrofonové techniky a prostřednictvím radiových lamp, elektronek a tranzistorů.*“¹⁰

1.2 SKLADBA DNEŠNÍ PODOBY KLAVÍRU

V dnešním pojetí se klavír rozumí piano (křídlo) či pianino. V současnosti pod pojmem klavír rozumíme křídlo.¹¹ Klasický klavír v pravém slova smyslu se skládá z takzvané skříně (dno, stěny, víko) ve tvaru křídla na třech nohách. „*Dno tvoří kostra a rezonanční deska, sklížená většinou ze smrkových prkének. Je speciálně nalakovaná, aby odolávala změnám teploty a vlhkosti. Na rezonanční desce závisí kvalita a barva zvuku klavíru. Na ní jsou naklíženy a přišroubována dvě kobylinky, kratší je pro basové struny.*“¹² Ve skříně klavíru jsou nad deskou připevněny struny.

1.3 ALTERNATIVY A ZNAČKY KLAVÍRU

Kromě klavíru vznikly v průběhu let další druhy, které jsou díky odlišnostem od klasického klavíru jeho různými alternativami. Různé firmy pak vyrábějí klavír i jeho alternativy po celém světě.

1.3.1 ALTERNATIVY

První alternativou, kterou si Robert Wornum nechal patentovat, je **pianino**, jež se stalo oblíbeným nástrojem. Uvedeme alespoň některé odlišnosti: jedná se o nástroj menší než klavír (105–125 cm), a na rozdíl od něj nemá skříně položenou vodorovně (struny jsou totiž vedeny vertikálně, basové křížem). Vzhledem k tomu je rezonanční deska menší a tím je

⁹ KARNETOVÁ, 2008, s. 40.

¹⁰ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění od nejstarší doby až po současnost: učebnice pro konzervatoře a pro lidové školy umění*. Praha: Panton, 1973, s. 54.

¹¹ BONHARD, Vladimír a Josef PRACH. *Piana a pianina*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 195., s. 20.

¹² KARNETOVÁ, 2008, s. 38.

bohužel ovlivněna i kvalita zvuku. Proto se zadní strana pianina zakrývá jen slabou deskou či látkou. Pianino není tolik ovlivňováno změnami teploty či vlhkosti, protože je vyrobeno jen z překližky obklížené dýhou.¹³

Dalším typem je **elektrický klavír**, který se objevil již dříve v historii, ale v dnešní době se již nedá spojovat s klasickým pojetím klavíru, protože zvuk nevzniká pomocí struny, ale uměle.¹⁴ *Dělí se do čtyř skupin: a) malé přenosné klávesové nástroje, b) elektrická piana, která napodobují zvuk mechanického piana, c) elektronické varhany se dvěma manuály a pedály, d) syntezátory a hudební workstation.*¹⁵ V MŠ je tato alternativa klavíru dostačující a mezi jeho výhody patří například to, že údržba tohoto nástroje je velmi snadná, nepotřebuje pravidelně ladit, je menší a lehčí než klasické pianino a dá se na něj hrát i se sluchátky.¹⁶

1.3.2 ZNAČKY

Příklady světoznámých firem, které jsou výrobci klavíru a pianin, jsou například: Steinway&Sons, Bösendorfer, Bechstein. Z České republiky je známá firma Petrof a C. Bechstevaín Europe, s.r.o.¹⁷ Znamé značky elektrických klavírů jsou pak YAMAHA, KURZWEIL, CASIO, KAWAI apod.

1.4 SROVNÁNÍ KLAVÍRU S OSTATNÍMI NÁSTROJI Z HLEDISKA VYUŽITELNOSTI V MŠ

V MŠ hrají učitelé na různé hudební nástroje, převažuje však hra na klavír. Vyplyvá to z kvantitativního výzkumu, kde se Baďurová ve své bakalářské práci zaměřila na hudební nástroje a jejich využitelnost v MŠ. Mimo jiné se pedagogů ptala, který nástroj je podle nich v rámci hudebního vzdělávání nejlépe využitelný a proč. Nejvíce hlasů získal klavír a mezi důvody byl uveden např. doprovod zpěvu a všestrannost nástroje. Druhé místo zaujala kytara, flétna je až na pátém místě.¹⁸ Lze tedy usuzovat, že učitelé klavíru využívají a považují ho za nejužitečnější ve srovnání s ostatními nástroji. I v rámci dalších otázek (1. Jaké nástroje mají učitelé k dispozici, 2. Seřazení hudebních nástrojů podle využitelnosti

¹³ KARNETOVÁ, 2008, s. 45.

¹⁴ TAMTÉŽ, s. 54.

¹⁵ BEN-TOVIM, Atarah a Douglas BOYD. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007. Rádcí pro rodiče a vychovatele. s. 98.

¹⁶ BEN-TOVIN, BOYD, 2007, s. 99.

¹⁷ KARNETOVÁ, 2008, s. 41.

¹⁸ BAĐUROVÁ, Aneta. *Využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol*. Zlín, 2018. Bakalářská práce. S. 29 - 34

v MŠ) byl klavír na prvním místě.¹⁹ Cílem této kapitoly je s oporou odborné literatury zjistit, které hudební nástroje je možné v MŠ využívat a pak potvrdit, že je klavír nejvhodnější.

Zezula a Janovská zmiňují využití **klavíru** a **houslí**, protože jsou dětem dobrou oporou při zpěvu a udržení se v tónině. **Sopránová flétna** není vhodným nástrojem, protože zní o oktávu výš, než nejčastější hlasový rozsah dětí. Až v případě, kdyby učitel klavír neměl nebo na něj neuměl hrát, uvádí se i další příklad hudebního nástroje, kterým je **kytara**.

Housle jsou nejvhodnější pro malé děti (tón zní stejně dlouho jako zpěv dětí, naopak u klavíru tón doznívá), klavír je pak příhodný pro střední a nejstarší skupinu dětí, protože dochází: „...k posílení tonálního citění; rovněž ke zpřesnění rytmické stránky písně...“²⁰ Klavír také napomáhá k lepšímu vnímání rytmu, protože samotný rytmus se při hře na klavír objevuje. Klavír je zároveň skvělým doplňkem při zpěvu, žádný hudební nástroj ho nemůže nahradit. Když učitelka spojí svůj čistý zpěv s hrou téže melodie na klavír, dítě velmi dobře slyší vzor pro svůj zpěv a má v něm velkou oporu.²¹ „Zpěv dětí podpoří učitelka zpěvem a je velmi vhodné, pokud svůj a dětský zpěv podpoří i hrou melodie písně na klavír. Děti tak melodii písně dobře poznají a cítí se jistěji.“²²

Houslový doprovod může podpořit kolektivní zpěv, ale je škoda, že učitel při hře na housle může jen obtížně zpívat, protože: „Zpěv s nástrojovým doprovodem je u předškolních dětí jednou z důležitých forem práce.“²³

Dětské písně ve zpěvnících jsou většinou psány s doprovodem pro klavír. Písně s doprovodem kytary, houslí či zobcové flétny samozřejmě také existují, ale nikoliv takové množství.²⁴

Vycházíme-li ze zjištěných informací z průzkumu i z odborné literatury, tak se klavír vzhledem k své všestrannosti z obecného hlediska vnímá jako nejvhodnější hudební nástroj pro využití v MŠ.

¹⁹TAMTÉŽ, s. 30 až 36.

²⁰ZEZULA, Jiří, et al. Hudební výchova v mateřské škole. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1987, s. 128.

²¹TAMTÉŽ, s. 129.

²²LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2006, s. 1 až 2.

²³ZEZULA, et al., 1987, s. 132.

²⁴TAMTÉŽ, s. 131.

1.5 KLAVÍR V LITERATUŘE PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Klavír je ve srovnání s jinými nástroji všestranným pomocníkem předškolního pedagoga. Tento nástroj zmiňují vybrané odborné publikace pro předškolní vzdělávání. Cílem této kapitoly je zjistit:

1. Zda se v nich klavír objevuje přímo či nepřímo.
2. V jakém kontextu se klavír uvádí.

Chceme potvrdit či vyvrátit zjištění z předchozí kapitoly. Předpokládáme, že klavír bude spíše nepřímo zmiňován a to hlavně v souvislosti s akordickým doprovodem.

Pro zkoumání odborné literatury vybereme vzorek 10 knih, z toho 9 z nich (Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími²⁵, Skřivánek²⁶, Hrajeme si a zpíváme pro radost²⁷, Hudební činnosti v předškolním vzdělávání²⁸, Hudební výchova v mateřské škole²⁹, Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání³⁰, Učíme se poslouchat³¹, Těšíme se do školky³², Od výkřiku k písničce³³) je zmiňováno v kvalifikačních pracích Radové³⁴ a Novákové³⁵ a jedna z nich je učebnice (Klavírní školička³⁶), jejíž způsob práce: „*je v souladu s koncepcí hudební výchovy v mateřských školách.*“³⁷. Radová ve své bakalářské práci zkoumala problematiku začlenění klavírní hry v MŠ a jednu ze svých kapitol zaměřila na knihy, které klavír zmiňují. Nováková svou kvalifikační práci zasvětila průzkumu literatury pro hudební výchovu (dále HV) v MŠ. Publikace rozřadíme dle

²⁵ RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál, 2009.

²⁶ VISKUPOVÁ, Božena a Petr JISTEL. *Skřivánek: sborník písní pro mateřské školy s doprovodem klavíru, eventuálně dalších (dětských) hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1973.

²⁷ ZÍMA, Jan. *Hrajeme a zpíváme si pro radost: 25 zhudebněných básniček*. Ilustroval Milada KUDRNOVÁ. Brno: Edika, 2013.

²⁸ LIŠKOVÁ, 2006..

²⁹ ZEZULA et al, 1987.

³⁰ DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2011. Nahlízet - nacházet.

³¹ POSPÍŠILOVÁ, Vlasta a Martin VOZAR. *Učíme se poslouchat: pracovní sešit 1*. Praha: Talackoeditions, c2010.

³² HOROVÁ, Ladislava. *Těšíme se do školky*. Praha: Portál, 2013.

³³ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál, 2012.

³⁴ RADOVÁ, Lenka. *K možnostem využití klavíru v mateřské škole*. Plzeň, 2018. Bakalářská práce.

³⁵ NOVÁKOVÁ, Eliška. *Literatura pro HV v MŠ po roce 2010 (průzkum trhu včetně reedie)*. Plzeň, 2015. Bakalářská práce.

³⁶ JANŽUROVÁ, Zdena, Luboš SLUKA a Milada BOROVIČ. *Klavírní školička pro děti 4-6 leté: pedagogická publikace s metodickým návodem pro výuku předškolních a raně školních dětí na LŠU zaměřením i ke čtyřruční hře a ke hře z listu*. Praha: Panton, 1978.

³⁷ TAMTÉŽ, s. 6.

zaměření na: a) zpěvníky, b) didaktiky, c) ostatní, a v každé kategorii je seřadíme podle věku dětí, pro které jsou určeny.

1.5.1 ZPĚVNÍKY

Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími, Milena Raková, Ljuba Štíplová, Alena Tichá

Kniha se v úvodu zaměřuje na možnosti, jak pracovat na hudebnosti dítěte, na jeho hlasu a také příklady ke správné artikulaci jednotlivých souhlásek. Publikace dále obsahuje nejen různé druhy písni doplněné o CD s audio nahrávkami, ale také o metodické pokyny a výtvarný nápad ke každé písni zvlášť³⁸, které: „...mají děti dovést k aktivnímu vnímání hudby.“³⁹ Pokud u toho dítě navíc prožije radostné chvíle, rádo si písničku opakuje. Jeho zážitek: „bude bohatší, dokáže-li nejen zazpívat písničku, ale též naučí-li se naslouchat hudbě s porozuměním.“⁴⁰ Také jsou zde uvedeny různé příběhy a jejich možná práce s nimi. Na CD jsou nahrané i poslechové hry, v knize se nacházejí příklady a nápady, jak je s dětmi využít.⁴¹ Nejedná se tedy jen o zpěvník s písničkami.

Autorky publikace vydaly ještě další titul, který je na podobné bázi, jen teoretická část není zaměřena na správnou výslovnost, ale na techniky rozezpívání se. V rámci průzkumu odborné literatury můžeme nalézt další knihy, založené na písničkách a doplněné o metodické pokyny a návrhy činností apod. Jsou jimi například: Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími⁴², Hrajeme si s písničkou⁴³, Zvířátka ve hře, písni a tanci⁴⁴, Taneční hry s písničkami⁴⁵, Roční období v písničkách⁴⁶.

Tabulka 1– srovnání publikace "Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími " dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Hudební kontrasty

³⁸ RAKOVÁ, ŠTÍPLOVÁ, TICHÁ, 2009, s. 9 a 10.

³⁹ TAMTÉŽ, s. 10.

⁴⁰ RAKOVÁ, ŠTÍPLOVÁ, TICHÁ, 2009, s. 9.

⁴¹ RAKOVÁ, ŠTÍPLOVÁ, TICHÁ, 2009, s. 9 a 10.

⁴² TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007.

⁴³ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Hrajeme si s písničkou: zpěvník s návody na hry pro děti*. Praha: Portál, 2012.

⁴⁴ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Zvířátka ve hře, písni a tanci*. Praha: Portál, 2011.

⁴⁵ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Taneční hry s písničkami: od 4 let do 9 let*. Praha: Portál, 2006.

⁴⁶ *Roční období v písničkách: [náměty na pohybové aktivity pro děti předškolního věku]*. Praha: Raabe, c2012. Nebojme se pohybu.

Nepřímá zmínka	Akordický doprovod
----------------	--------------------

Jak můžeme vidět v tabulce, klavír je v této publikaci zmíněn nepřímo, a to při kontrastech v hudbě. Hudebnost dítěte můžeme nejdříve rozvíjet tak, aby rozpoznalo kontrastní tóny: „...zpíváme nebo hrajeme je po sobě – dítě naslouchá, oba sluchové podněty porovnává a pokouší se vyjádřit hlasem, pohybem ruky, těla, slovně, kresbou, co slyšelo“.⁴⁷ Tyto tóny můžeme dětem zahrát právě na klavír, jak říká i Radová, která dodává, že dítě se tak může učit rozeznávat kontrasty v síle, délce, barvě a výšce.⁴⁸ Také uvedené písničky, které jsou doplněny o notový materiál i s akordickým doprovodem, se dají využít ke hře na klavír.

Skřivánek: sborník písní pro mateřské školy s doprovodem klavíru, eventuelně dalších (dětských) hudebních nástrojů, Jan Hanuš a Viktor Kalabis

Kniha není typickým zpěvníkem, od ostatních se liší tím, že v notovém zápisu jsou kromě melodie pro zpěv i noty pro různé doprovody na hudební nástroje, včetně klavíru. I přes to ale uvedené doprovody nejsou označeny za jediné možné a učitel je může různě měnit.⁴⁹ Nicméně: „U každé písni, pokud není doprovod určen jen klavíru, je označení nástroje, který je v úpravě podstatný, umístěno do rámečku.“⁵⁰, ostatní nemusí být bráné v potaz. V úvodu jsou nejen ukázky akordů pro doprovod písní s kytarou, ale i přehled harmonických funkcí. Poté jsou pro inspiraci uvedeny možnosti pohybového vyjádření u některých písní a metodické pokyny k nim. Dále je publikace rozdělena na tři části. V první jsou nejsnadnější písni s doprovody pro učitele nebo pro učitele a pro nejlhčí nástrojovou spoluúčas dětí. Druhá část je střední obtížnosti s doprovodem pro jednoho či dva učitele s dětmi. Třetí oddíl jsou písni určené např. na besídku (ale nevyklučuje se, využít písni z prvních dvou částí pro veřejné vystoupení), s doprovodem pro několik učitelů.⁵¹

Tabulka 2 - srovnání publikace "Skřivánek" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Základní dovednost učitele
Přímá zmínka	Harmonické funkce

⁴⁷ RAKOVÁ, ŠTÍPLOVÁ, TICHÁ, 2009, s. 15.

⁴⁸ RADOVÁ, s. 22.

⁴⁹ VISKUPOVÁ, JISTEL, 1973, s. 3.

⁵⁰ VISKUPOVÁ, JISTEL, 1973, s. 3.

⁵¹ VISKUPOVÁ, JISTEL, 1973, s. 3.

Přímá zmínka	Akordický / instrumentální doprovod
Nepřímá zmínka	Akordický / instrumentální doprovod

Nepřímá zmínka o klavíru se objevuje hned na začátku knihy, jak tvrdí Radová a je to patrné i z tabulky. Autoři totiž upřednostňují dovednost hry na hudební nástroj (klavír). Tu by měl učitel ovládat a umět pak z paměti zahrát i zazpívat to, co chce děti naučit. Radová také zmiňuje přehled harmonických funkcí, které jsou v publikaci uvedeny, zejména pak klavírní úpravu nejčastěji používaných kadencí v MŠ.⁵² Dále se klavír se v publikaci objevuje velmi frekventovaně, neboť několik písní je opatřeno přímo klavírním doprovodem, jak můžeme vyčíst z tabulky. Nicméně ostatní písně, které klavír neuvádí, obsahují akordy, proto i u nich můžeme využít klavírního doprovodu.

Hrajeme si a zpíváme pro radost, Jan Zíma

Zpěvník je plný zhudebněných básniček, vhodných pro předškoláky a žáky 1. stupně. Řídky se dotýkají běžných témat a věcí okolo nás a jsou rozděleny do pěti kategorií. Písně jsou doplněny tematickými obrázky a k některým z nich jsou i doplňující otázky, které vedou k rozboru písně a k další práci s ní.⁵³ „*Děti si tak procvičí své hudební dovednosti i znalosti potřebné pro běžný život.*“⁵⁴ Kniha obsahuje i příložené CD s audio nahrávkami jednotlivých písniček, přičemž každá z nich je nahrána dvakrát. Jednou je píseň zaznamenána se zpěvem a s doprovodem, druhá pouze s doprovodem.⁵⁵

Tabulka 3 - srovnání publikace "Hrajeme si a zpíváme pro radost" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod

Z tabulky můžeme sledovat, že se jedná o zpěvník, ve kterém se objevuje nepřímá zmínka o klavíru, neboť notový materiál může být určen pro klavír, ale není to specifikováno. Zpěvník obsahuje notový záznam několika písní a také noty doplněné o akordický doprovod. Dle not můžeme tedy děti při zpěvu doprovázet hrou na klavír. Vzhledem

⁵² RADOVÁ, s. 21.

⁵³ ZÍMA, KUDRNOVÁ, 2013, zadní strana přebalu.

⁵⁴ TAMTÉŽ.

⁵⁵ TAMTÉŽ.

k těmto skutečnostem se zpěvník, jak udává i Nováková, zaměřuje na pěvecké činnosti.⁵⁶ Písně také obsahují přede hry i mezihry.

Stejně tomu tak je u dalších zpěvníků, které sice nejsou součástí vybrané literatury pro tuto kapitulu, ale v rámci zkoumání další dostupné literatury se ukázalo, že zpěvníků podobně koncipovaných a vhodných pro klavírní hru určených pro předškolní děti je několik (např.: Písníček⁵⁷, Písníček II.⁵⁸, Veselé písničky pro kluky a holčičky⁵⁹).

1.5.2 DIDAKTIKY

Hudební činnosti v předškolním vzdělávání, Marie Lišková

Kniha se zabývá hudebními činnostmi v MŠ. První část má za cíl najít a popsat nové přístupy (ve spojení s RVP PV) pro praxi, zároveň ale ponechat „...základní principy hudebně-didaktických zásad.“⁶⁰ Autorka se v druhé části věnuje oblastem z RVP PV a propojuje je s hudebními činnostmi. Třetí část obsahuje konkrétní typy činností (pěveckých, pohybových, instrumentálních, poslechových) pro práci s předškolními dětmi, včetně metodického postupu, který by učitel v MŠ měl znát. „Znalost základních principů při vedení hudebních činností je základem výchovné práce.“⁶¹ Veškeré aktivity jsou seřazeny od těch lehčích k těžším.⁶²

Tabulka 4 - srovnání publikace "Hudební činnosti v předškolním vzdělávání" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod
Nepřímá zmínka	Instrumentální doprovod
Přímá zmínka	Podpora zpěvu
Přímá zmínka	Hudební kontrast
Přímá zmínka	Hudební hádanky

Klavír se v publikaci zmiňuje přímo i nepřímo, jak můžeme vidět na několika příkladech v tabulce. Publikace obsahuje několik písní zapsaných v notách, mnohdy i s akordickým

⁵⁶ NOVÁKOVÁ, s. 42.

⁵⁷ KRUŽÍKOVÁ, Marie. Písníček. Vydání čtvrté. Stařeč: INFRA, s.r.o., 2018. ISBN 978-80- 86666-35-8.

⁵⁸ KRUŽÍKOVÁ, Marie. Písníček II. Vydání čtvrté. Stařeč: INFRA, s.r.o., 2017. ISBN 978- 80-86666-33-4.

⁵⁹ RŮŽIČKOVÁ, Míša. *Zpěvník: veselé písničky pro kluky a holčičky*. Ilustroval Pavel SKURA. Cheb: G + W, 2014.

⁶⁰ LIŠKOVÁ, 2006. s. 1.

⁶¹ TAMTĚŽ, s. 1.

⁶² TAMTĚŽ, s. 1.

doprovodem. Klavír je tedy vhodný k reprodukování těchto písniček. V podkapitole „Doprovod zpěvu hudebním nástrojem“ v druhé kapitole se udává klavír jako nejužívanější doprovodný nástroj. Při zpěvu se totiž děti mohou opírat o melodii písně. Ve třetí kapitole se podkapitola „Pohyb a hudebně vyjadřovací prostředky“ zmiňuje o kontrastních rozdílech např. v tempu. Děti pochodují nebo tleskají do tempa písně hrané na klavír. Klavír je takto uveden i v několika příkladech kontrastu v dynamice i melodii. Radová uvádí jako příklad aktivitu, kdy učitel hraje melodii písně „Šel zahradník do zahrady“ a děti trhají jablíčka ze stromu, pokud učitel hraje melodii vysoko nebo plejí záhonek, když učitel hraje melodii nízko.⁶³ Podkapitola „Přípravná fáze poslechu hudby“ v páté kapitole obsahuje zmínku klavíru v rámci hudebních hádanek. Děti mají poznat známou písničku dle melodie hrané na klavír.

Hudební výchova v mateřské škole, Jiří Zezula, Olga Janovská a kolektiv

Publikace je zaměřená na metodiku hudební výchovy u předškolních dětí. Velmi podrobně rozebírá čtyři druhy hudebních činností, tj. jaké druhy existují, v jakém směru a v jakém věku děti rozvíjet v rámci každé hudební činnosti. Kniha obsahuje spoustu příkladů pro praxi a často odkazuje na zpěvník „Malým zpěváčkům“, jehož autorkou je Janovská, spoluautorka této odborné publikace. Součástí knihy je i výčet různých skladeb vhodných k poslechu.⁶⁴

Tabulka 5 - srovnání publikace "Hudební výchova v mateřské škole" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Přímá / Nepřímá zmínka	Akordický doprovod
Přímá zmínka	Instrumentální doprovod
Přímá zmínka	Akustická s vizuální představou
Přímá zmínka	Základní dovednost učitele
Přímá zmínka	Podpora zpěvu
Přímá zmínka	Hudební kontrast

Kniha obsahuje velké množství zmelodizovaných říkadel, krátkých motivů, tónů, melodií, lidových i umělých písní, které jsou doplněny o noty, mnohdy i s akordickým doprovodem a písně hrané učitelem pro poslech jsou opatřeny notovým materiálem pro instrumentální

⁶³ RADOVÁ, s. 11.

⁶⁴ ZEZULA, et al., 1987.

doprovod. Klavír je tedy velmi hojně v těchto souvislostech zmiňován přímo i nepřímě, jak můžeme pozorovat v tabulce. V podkapitole „Rozvoj hudebních schopností“ druhé kapitoly se v rámci činnosti zaměřené na spojení akustické a vizuální představy hudby může využít klavír. Děti přiřazují hraný motiv k šikmé linii stoupající nebo klesající, dle postupu melodie. Podkapitola „Úloha učitelky v hudebněvýchovném procesu“ v rámci třetí kapitoly vyzdvihuje důležitost hry na hudební nástroj, např. na klavír, jako jednu ze základních dovedností učitelky. Každá škola by měla být vybavena klavírem. Podkapitola „Pěvecké činnosti – práce s písní“ ve čtvrté kapitole uvádí klavír jakožto vhodnou oporu (současně se zpěvem učitelky) pro zpěv dětí. Také se zde uvádí klavír v kontextu opory zpěvu dětí ze střední a nejstarší věkové skupiny. Klavír totiž rozvíjí tonální citění i vnímání rytmu. V podkapitole „Poslechové činnosti“ ve čtvrté kapitole se klavír spojuje s využitím pro určení různých výškových kontrastů (hra v různých oktávách), či v rámci aktivit, kdy mají děti rozpoznat píseň dle zahrané melodie. Také se zde odkazuje na výběr instrumentálních skladeb k poslechu (jsou otištěny v poslední kapitole), které lze zahrát na klavír. Ten se v této podkapitole také spojuje s akordickým doprovodem (základní harmonické funkce), který je zde podrobně vysvětlen. Ve stejné podkapitole je uvedeno, že k vyjádření hudebních kontrastů (pomalu X rychle, zrychlování X zpomalování, vysoko X nízko apod.) můžeme využít také klavír. V podkapitole „Rozmanité možnosti využití písní“, která je součástí poslední, šesté kapitoly, je několik příkladů písní ze zpěvníku „Malým zpěvákům“, jak zjistila Radová, která také uvádí, že součástí této podkapitoly jsou u několika písní různá doporučení na klavírní doprovod.⁶⁵

Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání, Hana Dvořáková

Publikace je zaměřena především na pohybové činnosti, ale objevují se v ní i příklady aktivit ve spojení s hudbou, klavírem. Sejně jako ostatní aktivity se dají i tyto realizovat ve všech pěti oblastech z RVP PV a naplňovat tak dílčí cíle, což je v knize uvedeno na různých příkladech. Tato odborná literatura obsahuje postup a metodiku nácviku jednotlivých aktivit vhodných pro předškolní děti. Schopnosti dětí jsou v řádu několika let podobné, proto se uvedené metodiky opakují i v jiných odborných knihách. Publikace je vhodná i jako inspirace při tvorbě třídního vzdělávacího programu (dále TVP), školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) a také z hlediska začlenění pohybových činností do běžného režimu dne. Je zde uveden příklad z praxe v rámci tematického celku, ve kterém

⁶⁵ RADOVÁ, s. 14.

se propojují pohybové činnosti s dalšími. V knize jsou uvedeny tři úrovně cílů⁶⁶, přičemž: „...*cíle specifické, vyplývající z daného vzdělávacího oboru, např. tělesné výchovy, výtvarné výchovy a dalších.*“⁶⁷, a nepřímou se tak zmiňuje i hudební výchova, která se ve spojení s pohybem nejvíce objevuje v rámci jedné z podkapitol.

Tabulka 6 - srovnání publikace "Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Přímá zmínka	Charakterizace chůze zvířat
Přímá zmínka	Živá hudba
Nepřímá zmínka	Vnímání melodie, dynamiky
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod

Tabulka uvádí v různých souvislostech přímé i nepřímé zmínky o klavíru. Radová uvádí, že se klavír v rámci této publikace objevuje spíše nepřímou, což je logické, vzhledem k jejímu zaměření. I přes to ale zmiňuje příklad, kdy je klavír zmíněn přímo, a to v podkapitole „Rozvíjet hrubou a jemnou motoriku – metodika nácviku základních pohybových dovedností“ ve třetí kapitole, kde se hra na klavír uvádí jako vhodný prostředek pro charakterizaci chůze některých zvířat (rychlé tempo – malé skoky X pomalé tempo – velké skoky).⁶⁸ Z tabulky je patrné, že dále se klavír objevuje přímo, a to v podkapitole „Hudebně pohybová výchova – rytmické a taneční činnosti“ v třetí kapitole, ve spojitosti s živou hudbou. Hra na klavír je ideální pro stejné emoční a rytmické naladění.⁶⁹ Kromě živé hudby se uvádí i hudba reprodukováná, kde už je klavír zmíněn sice nepřímou, ale v souvislosti se skladbami od běžného popu ke skladbám vážným, jazzovým, ale důležité je, aby byly ukázky skladeb pro děti stále srozumitelné. Dále si můžeme všimnout, že je přímo klavír uváděn v kontextu vnímání melodie a dynamiky. V podkapitole se uvádí, jak můžeme děti motivovat a k čemu je vést hrou vysokých a nízkých tónů, nebo tichou či hlasitou hudbou apod.⁷⁰ Všechny tyto příklady se dají realizovat hrou na klavír. Další nepřímá zmínka v této podkapitole se objevuje v kontextu s příklady různých písní (pouze text písně), se kterou se dále pracuje, s jejím rytmem,

⁶⁶ DVOŘÁKOVÁ, 2011, s. 1.

⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 1.

⁶⁸ RADOVÁ, s. 15.

⁶⁹ DVOŘÁKOVÁ, 2011, s. 58.

⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 61.

tématem.⁷¹ Autorka publikace na písničky odkazuje a je důležité, aby děti v rámci zmíněných aktivit slyšely alespoň melodii písně, proto je možné využít klavírní hry.

1.5.3 OSTATNÍ

Učíme se poslouchat, Vlasta Beilová a Martin Vožar

Autoři dali dohromady soubor pracovních listů, které jsou určené i pro nejmenší děti předškolního věku. Mají je seznámit s různými druhy zvuků, které nás obklopují a mohou být velmi různé (dlouhé, krátké, vysoké, hluboké, silné, slabé). Seznamují je také s hudebními nástroji, s tóny a s některými hudebními kontrasty (pomalu, rychle). Úkoly na sebe navazují a jsou seřazeny dle obtížnosti. Před samotnými úkoly jsou nové pojmy vysvětlené⁷², např.: „*Zvukům, které můžeme zahrát nebo zazpívat, říkáme TÓNY.*“⁷³

Tabulka 7 – srovnání publikace "Učíme se poslouchat" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod
Nepřímá zmínka	Hra různých tónů na klavír

Klavír je v tomto případě uváděn nepřímě, jak můžeme vidět v tabulce. Některé úkoly jsou totiž zaměřené na známé lidové písně (Halí, belí; Prší, prší); pracovní listy sice neobsahují notové záznamy, ale odkazují na ně. Na několika pracovních listech je vyobrazen klavír v rámci konkrétního úkolu. Záleží na fantazii učitele, jak daný úkol dětem zprostředkuje a zakomponuje hru na klavír. V rámci jednoho úkolu by tak děti při poslechu klavíru mohly usoudit, zda slyší tón nebo zvuk. I Nováková by tuto publikaci zařadila do poslechových činností, s ohledem na zaměření jednotlivých úkolů.⁷⁴

Těšíme se do školky, Ladislava Horová

Autorka v úvodu uvádí, že pestrými činnostmi můžeme dítě zaujmout natolik, že zapomene na stýskání a do školky se bude vždy těšit. K tomu může učitel pomoci právě tato publikace.⁷⁵ „*Knižka navazuje na oblíbenou předchozí publikaci autorky Ve školce je*

⁷¹ DVOŘÁKOVÁ, 2011, s. 62.

⁷² POSPÍŠILOVÁ, VOZAR, 2010, s. 3 až 19.

⁷³ TAMTÉŽ, s. 21.

⁷⁴ NOVÁKOVÁ, s. 45.

⁷⁵ HOROVÁ, 2013, s. 7.

bezva...⁷⁶ a je v ní soubor činností například na rozvoj rytmizace, dramatizace, pohybové improvizace, výtvarného vyjádření a melodizace. Aktivita pro předškolní vzdělávání slouží jako inspirace a dají se využít v průběhu celého roku. Jsou tematicky rozděleny a seřazeny do měsíců v roce.⁷⁷

Tabulka 8 - srovnání publikace "Těšíme se do školky" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod

Právě v rámci aktivit zaměřených na melodizaci různých říkanek je klavír nepřímo zmíněn, jak můžeme vidět z tabulky, a to v kontextu s akordickým doprovodem. Každá melodizace totiž odkazuje na píseň (lidovou i umělou), jejíž melodie se nabízí k použití u dané říkanky. Nováková označuje melodizaci říkanek s použitím nápěvů různých písní za pěvecké činnosti.⁷⁸ Zpěv písní je tedy vhodné podpořit klavírním doprovodem.

Od výkřiku k písničce, Pavel Jurkovič

Publikace se věnuje hudbě, jako důležité složce našeho života. Hudba je všudypřítomná a má dopad na vývoj dětí již od útlého věku. Součástí hudby je rytmus, který se objevuje všude a podporuje rozvoj motoriky. Autor se nesnažil o metodické rady, ale o sepsání praktických příkladů, jeho názorů, nápadů v oblasti sluchového a hlasového vnímání a nástrojového tvoření.

Tabulka 9 - srovnání publikace "Od výkřiku k písničce" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Nepřímá zmínka	Předehra
Přímá zmínka	Instrumentální doprovod
Nepřímá zmínka	Akordický doprovod

Z tabulky můžeme poznat, že v knize je zmínka o klavíru jak přímá, tak nepřímá. Autor nepřímo uvádí klavír v kontextu předeher, jak popisuje Radová. Předehra totiž určí, v jakém tempu a duchu se bude písnička nést, a proto je velmi důležitá.⁷⁹ Kniha dále obsahuje spoustu notového materiálu. Jedna z písní přímo označuje noty pro klavír, ostatní

⁷⁶ HOROVÁ, 2013, s. zadní strana přebalu.

⁷⁷ TAMTÉŽ.

⁷⁸ NOVÁKOVÁ, s. 54.

⁷⁹ RADOVÁ, s. 19.

nikoliv, ale notový materiál je většiny písní doplněn o akordický doprovod, tudíž je vhodné písně doprovázet na klavír.

Klavírní školička, Zdena Janžurová a Milada Borová

Publikace je sice učebnicí pro začínající klavíristy, ale doprovody k písním se dají využít i během řízených činností v MŠ. Písně jsou navíc opatřeny tematickými ilustracemi, které by děti měly zaujmout. Samy autorky zmiňují, že je kniha vhodná i pro předškolní děti, neboť právě v tomto věku se formují a získávají schopnosti estetického vnímání. U těchto dětí je pak důležité probudit: „...*hudební citění, navodit sluchovou a rytmickou představivost, rozvíjet hudební paměť i tvořivost,...*“⁸⁰. Dříve byla hudebnost dětí probuzena již v raném věku. Matky dětem častěji zpívaly, což nyní není pravidlem a učitel má s rozvojem hudebnosti více práce, protože děti nemají potřebný základ z domova. Osobnost učitele navíc rozhoduje o tom, zda děti zaujme a vyvolá v nich emoce. Vzhledem k tomu, že se malé děti učí nejlépe hrou, jsou k rozvoji hudebnosti vhodná právě různá říkadla a popěvky. Kniha obsahuje nejen metodický list pro učitele, ale i list pro rodiče. Učebnice je totiž založena na spolupráci nejen učitele s dětmi, ale i rodiče s dítětem.⁸¹

Tabulka 10 - srovnání publikace "Klavírní školička" dle kritérií

Údaje o využití klavíru	Uplatnění klavíru
Přímá zmínka	Melodie písně
Přímá zmínka	Instrumentální doprovod
Přímá zmínka	Rytmizace
Přímá zmínka	Hudební kontrasty
Přímá zmínka	Poslechové skladby
Přímá zmínka	Tvorba zmelodizovaných otázek, odpovědí, hádanek
Přímá zmínka	Hudební žánry

Tabulka uvádí přímé zmínky klavíru v několika souvislostech. Celá učebnice se věnuje hře na klavír, u každé písně je tedy uvedeno, jak se má na klavír hrát. Publikace obsahuje notové záznamy s melodií písně, s klavírním doprovodem, s tóny, které představují a charakterizují různé situace, věci, zvířata či osoby. Kniha obsahuje několik zmelodizovaných známých lidových říkadel, písní lidových, ale i umělých. Skrze ně se děti

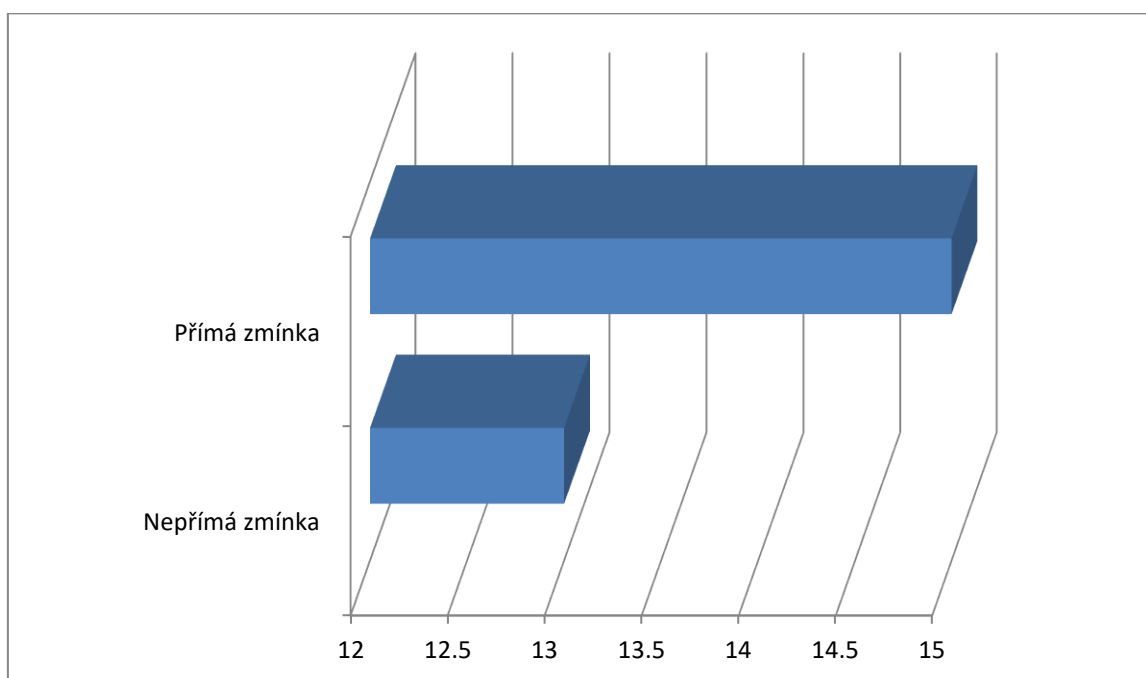
⁸⁰ JANŽUROVÁ, SLUKA, BOROVIČKOVÁ, 1978. s. 6.

⁸¹ TAMTÉŽ, s. 6.

pomocí klavírní hry učí rytmozovat, rozeznat kontrast v hudbě (pomalu X rychle), pracovat s poslechovémi skladbami, tvořit vlastní zmelodizované otázky, odpovědi a hádanky, poznávat hudební žánry (ukolébavka, pochod, valčík apod.) a mnoho dalšího.⁸²

1.5.4 ZÁVĚR ZE ZKOUMANÉ LITERATURY

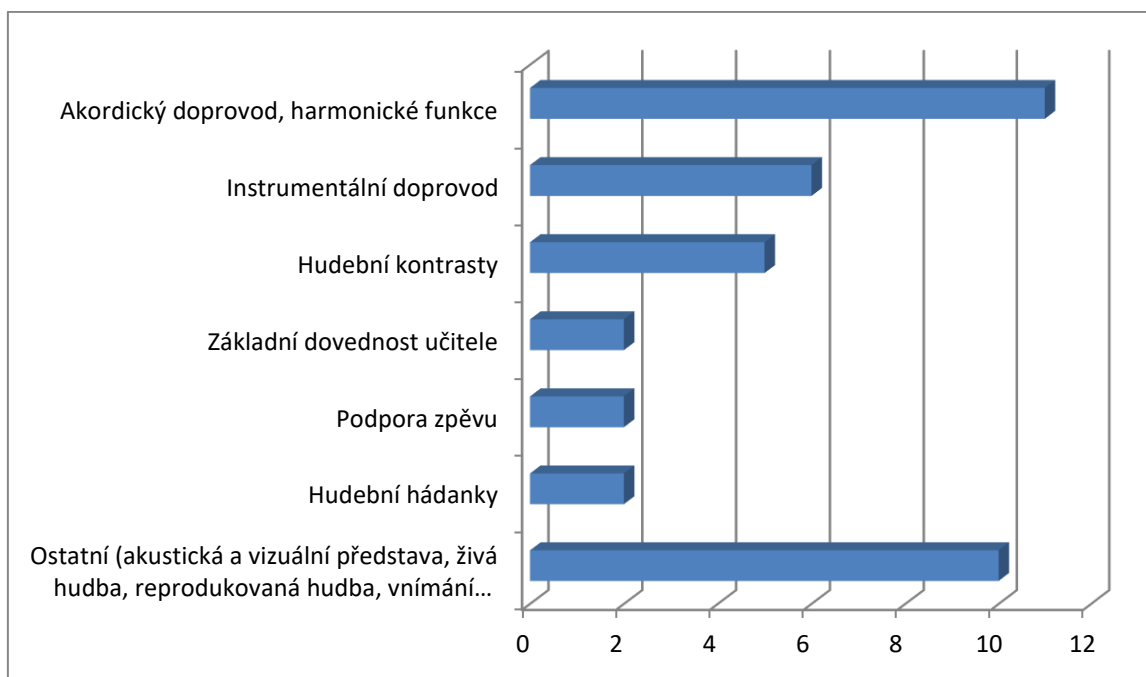
Rozbor uvedených publikací nám umožnil vhled do odborné literatury a tím objasnil zkoumaná kritéria. Už jen samotné rozdělení dle zpěvníků, didaktik a ostatních (pracovní listy, učebnice apod.), nám ukazuje všestrannost klavíru tím. Vyskytuje se v mnoha druzích odborné literatury, ať už přímo či nepřímo. Klavír se v publikacích uvádí v různorodém kontextu, např. jako doprovod, opora zpěvu či jako vhodný nástroj pro vnímání hudebních kontrastů. Následující grafy nám shrnou a zpřehlední zjištěné informace ze zkoumaných kategorií.

Obrázek 1 – údaje o využití klavíru

Klavír byl zmiňován spíše přímo (což je překvapivé, neboť spousta hodnocených publikací byla převzata od Novákové, která se zabývala obecně hudbou, nikoliv klavírem) a tím se potvrzuje jeho důležitost. Nepřímé zmínky o klavíru v kontextu notového materiálu s akordickým doprovodem dokazují bohatou využitelnost nástroje.

⁸² JANŽUROVÁ, SLUKA, BOROVIČKA, 1978.

Obrázek 2 - uplatnění klavíru

Jednotlivé publikace zmiňují klavír v různých kontextech, tzn. že se dá skutečně využít všestranně, jak dokazuje tento graf. Nejčastěji je klavír spojován v souvislosti s doprovodem (ať už akordickým či instrumentálním), také se velmi hojně objevuje v kontextu s hudebními kontrasty.

Na závěr tedy můžeme konstatovat, že se klavír objevuje pravidelně v různých publikacích pro předškolní vzdělávání (ať už přímo určených k hudební či jiné výchově), ve kterých autoři uvádí různé příklady, jak tento nástroj lze využít v běžné praxi. Dokazuje to tak jeho široké využití a důležitost.

2 RVP PV V KONTEXTU S UPLATNĚNÍM KLAVÍRU V MŠ

Mateřské školy zapsané v rejstříku škol jsou povinné respektovat RVP PV. Tento oficiální dokument je v předškolním vzdělávání závazný nejen pro pedagogy.⁸³ Vzhledem k tomu, že cílem bakalářské práce je teoreticky i prakticky uvést využití klavíru v MŠ, tak se zaměříme na vzdělávací oblasti z RVP PV, které uvádí klavír.

Nejdříve si ale definujme obsah vzdělávacích oblastí v RVP PV. Dělí se do pěti částí: Dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika (jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; sebepojetí, city a vůle), dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět. Každá část je rozdělena na dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje), vzdělávací nabídku (co učitel dítěti nabízí), očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže) a rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů učitele).⁸⁴ V jednolitéch oblastech se tedy zaměříme na cíle, nabídku, výstupy a rizika ve spojení s klavírem a tím zjistíme, zdali se klavír v jednotlivých oblastech zmiňuje a tím dokážeme jeho důležitost v předškolním vzdělávání. Za všechny kategorie vybereme od každé jeden příklad využití klavíru.

2.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO

Tato oblast se zaměřuje na fyzický vývoj dítěte, na to, aby dítě získalo povědomí o zdravém životním stylu, na podporu dovedností pohybových a manipulačních, a na to, abychom dítě vedli k samostatnosti a sebeobsluze.

Klavír zde není přímo zmíněn, což ale neznamená, že jeho využití není v PV důležité. Klavír můžeme přiřadit k obecně formulovaným dílčím vzdělávacím cílům, vzdělávací nabídce, očekávaným výstupům i rizikům, především pak k těm, které jsou v kontextu s hudbou, která se zde hojně objevuje.

Tabulka 11 - hudba v oblasti "Dítě a jeho tělo"

Dílčí vzdělávací cíle	rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí
-----------------------	---

⁸³ K souladu ŠVP s RVP PV. *Metodický portál RVP – Modul Články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2397/k-souladu-svp-s-rvp-pv.html/>

⁸⁴ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018. s. 14.

Vzdělávací nabídka	manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují, a jejich praktickým používáním
Očekávané výstupy	ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.)
Rizika	nedostatečně připravené prostředí, nedostatečné vybavení náčiním, náradím, popř. nedostatečné využívání vybavení a dalších možností apod. ⁸⁵

Z tabulky můžeme předpokládat, že se klavír v oblasti *Dítě a jeho tělo* může využít třeba při instrumentálních činnostech, kdy si děti osvojují hru na hudební nástroj, zdokonalují si tak jemnou motoriku a koordinaci ruky a oka. Můžeme se tedy domnívat, že učitel pak může děti při hře na hudební nástroje doprovázet hrou na klavír a udávat rytmus hrané písně. Rizikem pak může být nedostatečné vybavení třídy, kdy děti mezi nástroji na výběr mezi více druhy či je nástrojů málo.

2.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA

V rámci této oblasti by se měl učitel zaměřit na duševní pohodu dětí, na rozvoj rozumu, řeči, fantazie, na to, aby se dítě dokázalo vyjádřit a zaujmout nějaký postoj k sobě samému, aby se dítě poznalo, přijalo a mělo k sobě nějakou úctu a zájem se v něčem realizovat. Oblast je rozdělena na tři podoblasti.

Užití klavíru se neuvádí ani v jedné z podoblastí. I tak lze předpokládat využití klavíru tam, kde se zmiňuje hudba.

2.2.1 JAZYK A ŘEČ

Tabulka 12 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika, jazyk a řeč"

Dílčí vzdělávací cíle	osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)
Vzdělávací nabídka	artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
Očekávané	učit se z paměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky,

⁸⁵ SMOLÍKOVÁ, 2018. s. 15 až 17.

výstupy	pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.)
Rizika	nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení a psaní ⁸⁶

Můžeme se domnívat, že v rámci podoblasti *Jazyk a řeč* lze klavír využít jako opora a motivace při pěveckých činnostech. Děti se tak učí různé hudební verbální i neverbální formy sdělení, před samotným zpěvem si procvičují artikulaci, u zpěvu písni se cíleně snaží zapamatovat si text. Riziko při těchto činnostech může být třeba nedostatečná pozornost.

2.2.2 POZNÁVACÍ SCHOPNOSTI A FUNKCE, PŘEDSTAVIVOST A FANTAZIE, MYŠLENKOVÉ OPERACE

Tabulka 13 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace"

Dílčí vzdělávací cíle	rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření) posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
Vzdělávací nabídka	hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii (kognitivní, imaginativní, výtvarné, konstruktivní, hudební, taneční či dramatické aktivity)
Očekávané výstupy	vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim
Rizika	nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti

Klavír lze v podoblasti *Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace* využít například v poslechových činnostech, kdy děti při poslechu reprodukované či hrané živé hudby na klavír rozvíjí svou fantazii a představivost. Učitel by měl dětem zprostředkovávat různé příležitosti k poznávacím činnostem. Aby dítě mohlo rozvíjet svou tvořivost, tak musí mít z čeho tvořit.

2.2.3 SEBEPOJETÍ, CITY, VŮLE

Tabulka 14 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika - sebezpojetí, city, vůle"

Dílčí vzdělávací	rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity,
------------------	---

⁸⁶ SMOLÍKOVÁ, 2018. s. 17 až 19.

cíle	získané dojmy a prožitky vyjádřit
Vzdělávací nabídka	estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové a další)
Očekávané výstupy	zachycovat a vyjadřovat své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizaci apod.)
Rizika	málo podnětů a aktivit podporujících estetické vnímání, cítění, prožívání a vyjadřování ⁸⁷

V podoblasti *Sebepečení, city, vůle* může být klavírní hra aplikovaná v činnostech hudebně pohybových. Při práci s písní, skladbou, se děti mohou učit získané pocity z hudby pohybově vyjádřit. K tomu je samozřejmě zapotřebí podnětné prostředí.

2.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ

Učitel děti vede ke správnému chování ve vztahu se svými vrstevníky či dospělými, učí je, jak mezi sebou mají komunikovat, jak řešit konflikty a jak si uchovat vztah zdravý a klidný.

Zmínka o klavíru se neobjevuje ani v této oblasti, nicméně zkusíme určit využití tohoto nástroje v jednotlivých kategoriích.

Tabulka 15 - hudba v oblasti "Dítě a ten druhý"

Dílčí vzdělávací cíle	rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
Vzdělávací nabídka	sociální a interaktivní hry, hraní rolí, dramatické činnosti, hudební a hudebně pohybové hry, výtvarné hry a etudy ⁸⁸
Očekávané výstupy	/
Rizika	/

Můžeme předpokládat, že klavír se v oblasti *Dítě a ten druhý* dá využít při hudebně pohybových hrách. Děti se pohybují do rytmu hrané písně či za doprovodu klavíru mohou hrát různé pohybové hry a přitom dávají pozor na druhé okolo sebe.

⁸⁷ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 21 až 22.

⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 23 až 24.

2.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST

V rámci této oblasti se dítě dozvídá a učí různá společenská pravidla, osvojuje si různé návyky, dále rozdíly mezi lidmi, jakou je například odlišná kultura či náboženství a schopnost zapojit se na společném klidném klimatu.

Klavír zde není přímo zmíněn a tak uvedeme možné příklady jeho využití v rámci kultury a hudby, která se obecně objevuje ve všech kategoriích.

Tabulka 16 - hudba v oblasti "Dítě a společnost"

Dílčí vzdělávací cíle	seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije
Vzdělávací nabídka	aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur (výtvarné, hudební a dramatické činnosti, sportovní aktivity, zábavy, účast dětí na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadelních a filmových představení, využívání příležitostí seznamujících dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí apod.)
Očekávané výstupy	vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo)
Rizika	nedostatek příležitostí k rozvoji uměleckých dovedností dítěte a k vytváření jeho estetického vztahu k prostředí, ke kultuře a umění ⁸⁹

Lze se domnívat, že kulturní tradice a zvyky můžou být dětem zprostředkovány i hrou lidových písní na klavír a v oblasti *Dítě a společnost* se pak klavír může využít například v poslechových činnostech. Děti mohou navštěvovat různé koncerty a osvojit si tak tradiční českou hudbu či poznávat ostatní kulturu. Rizikem může být nedostatek příležitostí, ve kterých se dítě dostává do styku s kulturou a uměním.

2.5 DÍTĚ A SVĚT

Učitel by měl v rámci této oblasti naučit dítě, jak se správně chovat v přírodě, a jaký dopad na životní prostředí by mohlo mít opačné chování. Dále by dítě mělo vědět o okolním světě a dění v něm, o přírodních změnách a rytmech.

Ani v poslední oblasti není uveden klavír jako takový, nicméně i tak ho můžeme využít v různých činnostech.

⁸⁹ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 25 až 27.

Tabulka 17 - hudba v oblasti "Dítě a svět"

Dílčí vzdělávací cíle	vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách
Vzdělávací nabídka	přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, kulturních i technických objektů, vycházky do okolí, výlety
Očekávané výstupy	vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)
Rizika	nedostatek příležitostí vidět a vnímat svět v jeho pestrosti a změně, v jeho dění a řádu ⁹⁰

V rámci oblasti *Dítě a svět* lze navrhnout, že klavír je vhodný při pěveckých činnostech. Děti se mohou učit písničky o přírodě a jejich změnách, ročních obdobích apod. Pro děti je důležité se tyto věci učit nejen z písní, ale i se setkávat s okolní přírodou, kde děti na vlastní oči poznají, jak pestrá a proměnlivá příroda je.

2.6 ZÁVĚREM

Z rozboru oblastí a podoblastí v RVP PV z hlediska využití klavíru jsme zjistili, že se klavír, jakožto přímá zmínka o něm, nikde nevyskytuje. Nicméně klavír úzce souvisí s hudbou, která je nedílnou součástí při rozvoji dítěte ve všech pěti vzdělávacích oblastech, a tak jsou v jednotlivých kategoriích zmíněny obecné cíle, nabídky, výstupy a rizika, ze kterých jsme uvedli možné příklady pro klavír. V této kapitole jsme tak potvrdili výchozí předpoklad nejen kapitoly samotné, ale i této bakalářské práce, a to, že je klavír všestranně využitelný ve nejrůznějších aktivitách a že děti rozvíjí ve všech směrech. Dokazuje to i obecně platný dokument RVP PV.

⁹⁰ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 27 až 29.

3 HRA NA KLAVÍR JAKO DŮLEŽITÁ DOVEDNOST BUDOUCÍCH UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL

„Z důvodu neustálého používání hudebního nástroje ve vyučovacím procesu je nutné, aby učitelka uměla: ovládat základy hry na klavír nebo housle, zobcovou flétnu či kytaru.“⁹¹ Prospěšnost strunného úderného nástroje v rámci předškolní výuky oproti ostatním nástrojům jsme si již určili v kapitole „Srovnání klavíru s ostatními nástroji z hlediska podpory pedagoga v MŠ“. Cílem této kapitoly bylo v rámci menšího průzkumu shromáždit důkazy pro tvrzení, že hra na klavír patří nesporně ke vzdělávacímu profilu každého učitele MŠ, a zda to potvrzují instituce, které vzdělávají budoucí učitele MŠ, právě tím, že považují hru na tento nástroj za významnou.

Vzhledem ke skutečnosti, že učitelem MŠ se může stát každý student, který dosáhne požadovaného vzdělání, a to buď na střední, vyšší odborné či vysoké škole v příslušném oboru⁹², tak se i tento malý průzkum zaměřil na zjištění podmínek pro přijetí uchazečů na učitelké obory MŠ a na učební plán. Informace potřebné k průzkumu byly čerpány z webových stránek každé školy, jejichž správnost byla ověřena u každé školy zvlášť též na základě mailové korespondence (viz Příloha A) s 9 středními školami, 7 vyššími odbornými školami a 10 vysokými školami. Zjištěné údaje jsou následně shrnuty do 3 tabulek a grafů, a to k SŠ, VOŠ a VŠ. Každá z dílčích tabulek uvádí přehled jednotlivých škol a jejich požadavků k přijímacím zkouškám a požadavků na studenta související s hrou na nástroj. Informace v tabulkách jsou rozčleněny do čtyř kategorií:

1. kategorie: „Hra na hudební nástroj jako podmínka k přijetí“.

Zde je zjišťováno, zda má příslušná instituce za podmínku k přijetí dovednost hry na jakýkoliv hudební nástroj.

2. kategorie: „Hra na klavír jako podmínka k přijetí“.

Specifikace předchozí kategorie, jestli je hudebním nástrojem právě klavír či nikoliv.

3. kategorie: „hra na hudební nástroj jako předmět během studia“.

⁹¹ KOUTNÁ, Hana. *Využití klavírní hudby v poslechových a pohybových činnostech v mateřské škole*. Ostrava, 2010. 23 s. Bakalářská práce.

⁹² Česká-republika: Přípravné vzdělávání učitelů pro předškolní a školní vzdělávání Eurydice[online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education_20_cs#9_1_1_2_Preprimarni_vzdelavani

Zde je zkoumáno, zdali daná škola zařadila do učebního plánu hru na jakýkoliv hudební nástroj.

4. kategorie: „hra na klavír jako předmět během studia“.

Doplnění předchozí kategorie, zda je hudebním nástrojem právě klavír či nikoliv.

Každý z grafů bude doplněn o následný komentář, který uvádí stručný přehled zjištěných výsledků a také o krátké hodnocení výsledků s ohledem na zkoumané téma.

Závěry průzkumu přinášejí tak alespoň částečné informace o tom, jaký význam je klavírní hře přisuzován ve vzdělávání učitelů MŠ v celé republice.

3.1 PRŮZKUM NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

Vzdělávání v ČR pro obor „Předškolní a mimoškolní pedagogika“ zabezpečují tyto střední školy: Škola ekonomiky a cestovního ruchu Jihlava⁹³ (dále jen ŠECCR), Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Jazyková škola s p. s. j. z, Beroun⁹⁴ (dále jen SPgŠ Beroun), Střední pedagogická škola Kroměříž⁹⁵ (dále jen SPgŠ Kroměříž), Střední odborná škola pedagogická a gymnázium v Praze⁹⁶ (dále jen SOŠP), Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola v Mostě⁹⁷ (dále jen SPgŠ Most), Střední pedagogická škola Karlovy Vary⁹⁸ (dále jen SPgŠ Karlovy Vary), Střední pedagogická škola v Litomyšli⁹⁹ (dále jen SPgŠ Litomyšl) a Střední škola v Hradci Králové¹⁰⁰ (dále jen NESLHK), Střední pedagogická škola v Hradci Králové¹⁰¹ (dále jen SPgŠ Hradec Králové).

Tabulka 18 - průzkum na středních školách

STŘEDNÍ ŠKOLY	Hra na hud. nástroj jako podmínka	Hra na klavír jako podmínka	Hra na hud. nástroj jako předmět	Hra na klavír jako předmět během studia
----------------------	--	------------------------------------	---	--

⁹³ Střední odborná škola Jihlava | Škola ekonomiky a cestovního ruchu [online]. Dostupné z: <https://www.secr.cz>

⁹⁴ Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky BEROUN [online]. Dostupné z: <https://www.oaspgsberoun.cz>

⁹⁵ VOŠPgS a SPgŠ Kroměříž [online]. Dostupné z: <https://www.ped-km.cz>

⁹⁶ Pedevropska [online]. Dostupné z: <https://www.pedevropska.cz>

⁹⁷ VOŠ, OA, SPgŠ a SZŠ Most. [online]. Dostupné z: <https://www.vos-sosmost.cz>

⁹⁸ Vítejte – PEDGYM-KV [online]. Dostupné z: <https://www.pedgym-kv.cz>

⁹⁹ VOŠP a SPgŠ Litomyšl [online]. Dostupné z: <https://www.vospspgs.cz>

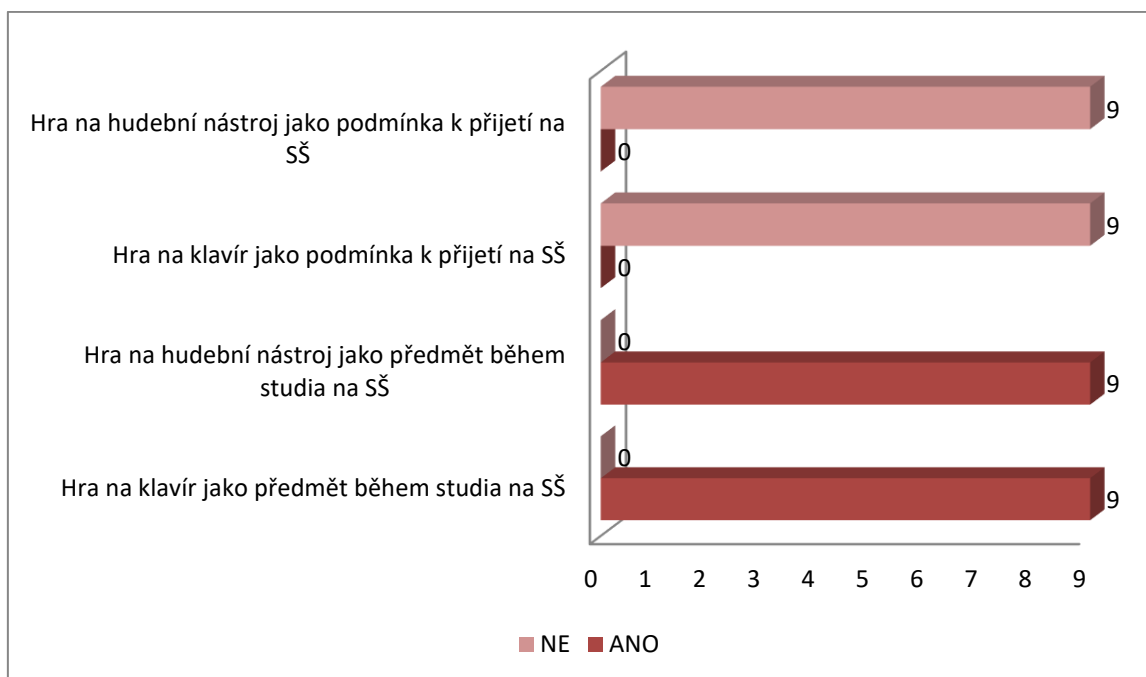
¹⁰⁰ Vyšší odborná škola, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549 [online]. Dostupné z: <https://neslhk.com>

¹⁰¹ Obchodní akademie, Střední pedagogická škola, VOŠ a Jazyková škola s právem SJZ, s. r. o. [online]. Dostupné z: <http://soavoshk.cz>

ERROR! USE THE HOME TAB TO APPLY NADPIS 1;D-NADPIS 1 TO THE TEXT THAT YOU WANT TO APPEAR HERE.ERROR! USE THE HOME TAB TO APPLY NADPIS 1;D-NADPIS 1 TO THE TEXT THAT YOU WANT TO APPEAR HERE.

	k přijetí na SŠ	k přijetí na SŠ	během studia na SŠ	na SŠ
ŠEČR	NE	NE	ANO	ANO
SPGŠ Beroun	NE	NE	ANO	ANO
SPgŠ Kroměříž	NE	NE	ANO	ANO
SOŠP	NE (pouze přihlédnutí k této dovednosti)	NE (pouze přihlédnutí k této dovednosti)	ANO	ANO
SPgŠ Most	NE	NE	ANO	ANO
SPgŠ Karlovy Vary	NE	NE	ANO	ANO
SPgŠ Litomyšl	NE	NE	ANO	ANO
NESLHK	NE	NE	ANO	ANO
SPgŠ Hradec Králové	NE (pouze výhodou)	NE	ANO	ANO

Z tabulky č. 1 lze sledovat, že 9 z 9 zmíněných středních škol nepožaduje hru na hudební nástroj či hru na klavír za podmínku k přijetí uchazeče o učitelství MŠ, z toho pouze 2 z 8 středních škol upřednostňuje přijetí uchazeče na základě této dovednosti. Stěžejní výsledky ze třetí a čtvrté kategorie potvrzují důležitost studia klavíru jakožto součástí hudebního vzdělávání učitelů, protože 9 z 9 středních škol zařadilo hru na hudební nástroj a na každé z nich specifikovaly přímo hru na klavír, jako předmět do studijního plánu.

Obrázek 3 – výsledky průzkumu na středních školách

Střední školy považují hru na hudební nástroj – klavír za významnou, i přes to, že tento bod nezařadily jako povinnou položku k přijetí ke studiu. Osvědčily totiž důležitost této dovednosti tím, že hru na tento nástroj zařadily do učebního plánu. Pokud tedy uchazeč o studium neumí hrát na klavír, a škola ho přijme, tak se během studia bude této činnosti věnovat.

3.2 PRŮZKUM NA VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOLÁCH

Vzdělávání v ČR pro obor „Předškolní a mimoškolní pedagogika“ zabezpečují tyto vyšší odborné školy: Vyšší odborná škola PRIGO¹⁰², denní studium v Ostravě, kombinované studium v Ostravě, Bruntále, Novém Jičíně (dále jen VOŠPRIGO), Soukromá vyšší odborná škola sociální, o.p.s. v Jihlavě¹⁰³ (dále jen SVOŠS), Svatojánská kolej ve Sv. Jáně pod Skalou¹⁰⁴ (dále jen Svatojánská kolej), Vyšší odborná škola pedagogická a sociální v Praze¹⁰⁵ (dále jen VOŠPgS Praha), Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická v Mostě¹⁰⁶ (dále jen VOŠ Most), Vyšší odborná škola pedagogická a sociální

¹⁰² PRIGO | Vyšší odborná škola [online]. Dostupné z: <https://www.vos-prigo.cz>

¹⁰³ Soukromá vyšší odborná škola sociální, o.p.s. [online]. Dostupné z: www.svoss.cz

¹⁰⁴ Svatojánská kolej Vyšší odborná škola pedagogická – Předškolní a mimoškolní pedagogika, kurzy DVPP, příměstské tábory. [online]. Dostupné z: <https://www.svatojanskakolej.cz>

¹⁰⁵ Pedevropska [online]. Dostupné z: <https://www.pedevropska.cz>

¹⁰⁶ VOŠ, OA, SPgS a SZŠ Most. [online]. Dostupné z: <https://www.vos-sosmost.cz>

v Kroměříži¹⁰⁷ (dále jen VOŠPgS Kroměříž) a Vyšší odborná škola pedagogická v Litomyšli¹⁰⁸ (dále VOŠP Litomyšl).

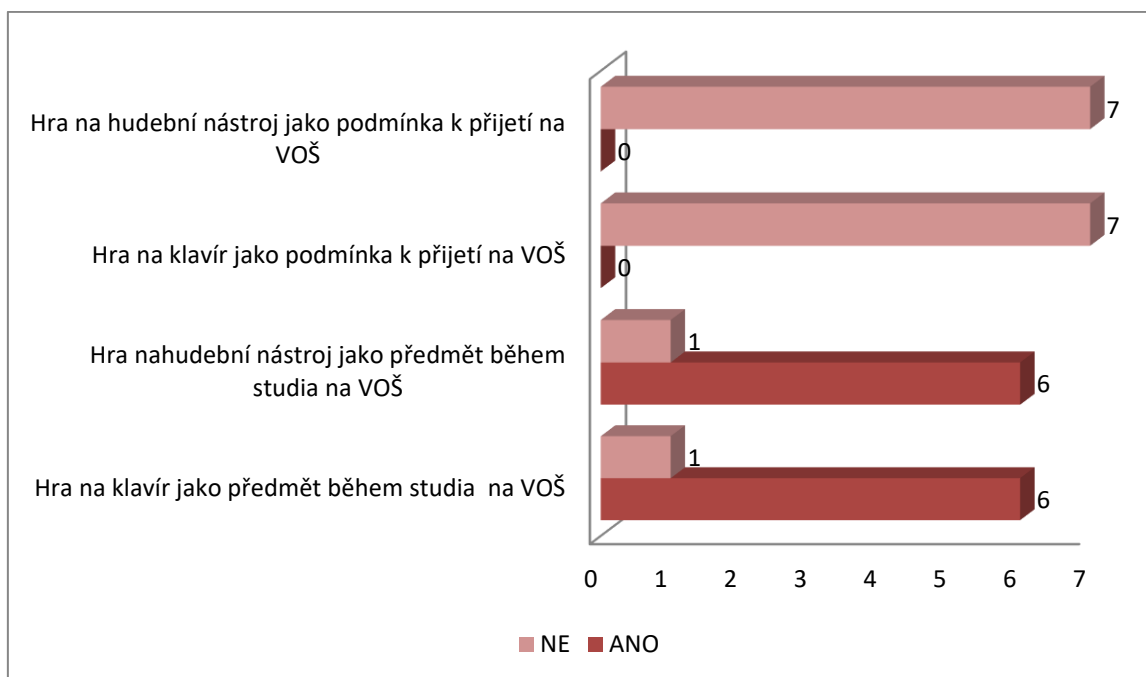
Tabulka 19- průzkum na vyšších odborných školách

VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY	Hra na hud. nástroj jako podmínka k přijetí na VOŠ	Hra na klavír jako podmínka k přijetí na VOŠ	Hra na hud. nástroj jako předmět během studia na VOŠ	Hra na klavír jako předmět během studia na VOŠ
VOŠ PRIGO	NE	NE	NE	NE
SVOŠS	NE (zvýhodněna dovednost hry na hudební nástroj (klavír))	NE (zvýhodněna dovednost hry na hudební nástroj (klavír))	ANO	ANO
Svatojánská kolej	NE	NE	ANO	ANO
VOŠPgS Praha	NE	NE	ANO	ANO
VOŠ Most	NE	NE	ANO	ANO
VOŠPgS Kroměříž	NE	NE	ANO	ANO
VOŠP Litomyšl	NE	NE	ANO	ANO

Na základě údajů, uvedených v tabulce č. 2 lze konstatovat, že 7 ze 7 zmíněných vyšších odborných škol nepožadují hru na hudební nástroj či hru na klavír za podmínku k přijetí ke studiu, z toho 1 ze 7 vyšších odborných škol pouze zvýhodní dovednost hry na hud. nástroj - klavír. Důležité informace ze třetí a čtvrté kategorie potvrzují důležitost klavíru, protože pouhá 1 ze 7 vyšších odborných škol nezařadila hru na nějaký hudební nástroj či hru na klavír jako předmět během studia, ostatních 6 ze 7 vyšších odborných škol zařadilo hru na nějaký hudební nástroj, a tímto nástrojem je klavír, jako předmět během studia.

¹⁰⁷ VOŠPgS a SPgŠ Kroměříž [online]. Dostupné z: <https://www.ped-km.cz>

¹⁰⁸ VOŠP a SPgŠ Litomyšl [online]. Dostupné z: <https://www.vospsgs.cz>

Obrázek 4 - výsledky průzkumu na vyšších odborných školách

Hru na hudební nástroj – klavír jako významný um učitele v MŠ stvrzují i vyšší odborné školy. I když po uchazečích nepožadují tuto dovednost v rámci přijímacího řízení, tak se pak studenti během 3 let na většině ze zmíněných škol naučí alespoň základy hry na klavír.

3.3 PRŮZKUM NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Vzdělávání v ČR pro obor „Předškolní a mimoškolní pedagogika“ zabezpečují i tyto vysoké školy: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích¹⁰⁹ (dále jen JU), Západočeská univerzita v Plzni¹¹⁰ (dále jen ZČU), Masarykova univerzita v Brně¹¹¹ (dále jen MU), Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem¹¹² (dále jen UJEP), Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně¹¹³ (dále jen UTB), Univerzita Hradec Králové¹¹⁴ (dále jen UHK), Ostravská univerzita¹¹⁵ (dále jen OU), Univerzita Karlova v Praze¹¹⁶ (dále jen UK), Univerzita Palackého v Olomouci¹¹⁷ (dále jen UP) a Technická univerzita v Liberci¹¹⁸ (dále jen TUL).

¹⁰⁹ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích [online]. Dostupné z: <https://www.jcu.cz>

¹¹⁰ Západočeská univerzita v Plzni [online]. Dostupné z: <https://www.zcu.cz>

¹¹¹ Masarykova univerzita [online]. Dostupné z: <https://www.muni.cz>

¹¹² Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem [online]. Dostupné z: <https://www.ujep.cz>

¹¹³ Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně [online]. Dostupné z: <https://www.utb.cz>

¹¹⁴ Univerzita Hradec Králové [online]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz>

¹¹⁵ Ostravská univerzita [online]. Dostupné z: <https://www.osu.cz>

¹¹⁶ Univerzita Karlova [online]. Dostupné z: <https://cuni.cz/>

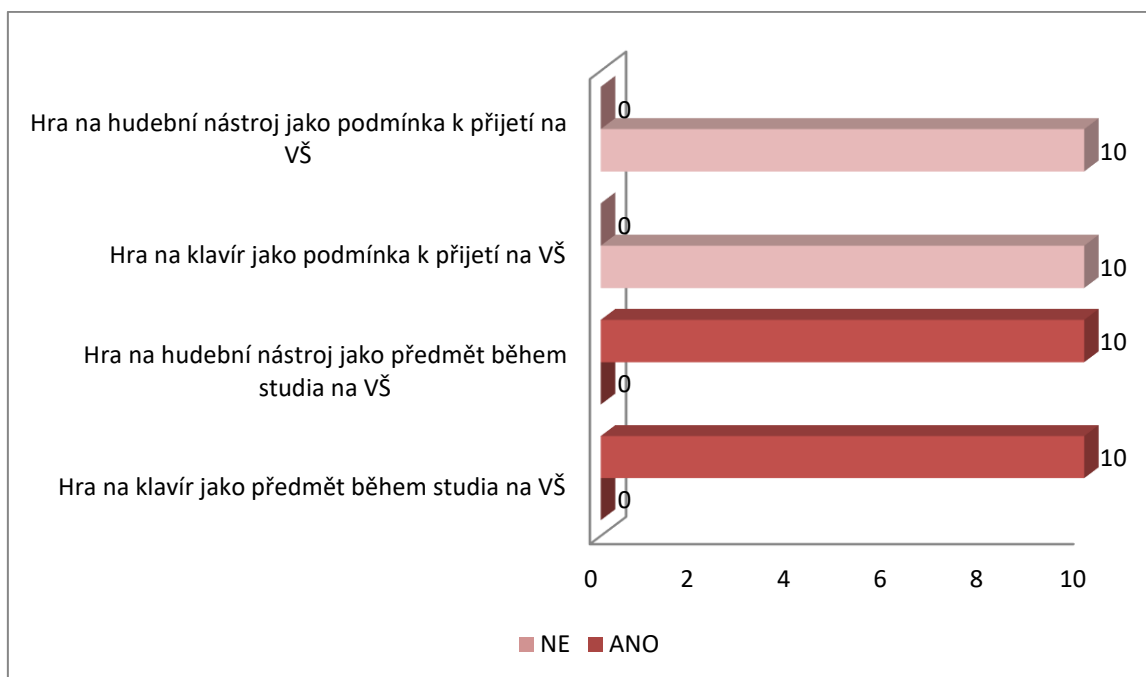
¹¹⁷ Univerzita Palackého v Olomouci [online]. Dostupné z: <https://www.upol.cz>

Tabulka 20 - průzkum na vysokých školách

VYSOKÉ ŠKOLY	Hra na hud. nástroj jako podmínka k přijetí na VŠ	Hra na klavír jako podmínka k přijetí na VŠ	Hra na hud. nástroj jako předmět během studia	Hra na klavír jako předmět během studia
JU	NE (hra na hudební nástroj je doporučena)	NE	ANO (pokud úroveň absolventa ZUŠ, tak NE)	ANO (volitelné mezi klavírem a kytarou)
ZČU	NE	NE	ANO	ANO
MU	NE	NE	ANO	ANO
UJEP	NE	NE		
UTB	NE	NE	ANO	
UHK	NE (pouze se předpokládá dovednost základů hry na klavír či housle)	NE (pouze se předpokládá dovednost základů hry na klavír či housle)	ANO	ANO
OU	NE	NE	ANO	ANO
UK	NE (pouze bonifikace – plusové body)	NE (pouze bonifikace – plusové body)	ANO	ANO
UP	NE (pouze předpoklady pro studium hudební výchovy)	NE	ANO	ANO
TUL	NE	NE	ANO	ANO

Z údajů v tabulce č. 3 je patrné, že 10 z 10 zmíněných vysokých škol nepožaduje hru na hudební nástroj či hru na klavír jako podmínku k přijetí, z toho 4 z 10 vysokých škol pouze zvýhodní uchazeče s dovednostmi hry na hud. nástroj či hru na hudební nástroj předpokládají, dále 2 z 10 vysokých škol zvýhodní uchazeče přímo s dovednostmi hry na klavír). Naopak 10 z 10 vysokých škol má součástí akreditace předmět, ve kterém se student učí hře na klavír (z toho 1 z 10 vysokých škol odpustí předmět během studia tomu studentu, který již absolvoval ZUŠ, a 1 z 10 vysokých škol nabízí volbu mezi klavírem a kytarou).

¹¹⁸ *Technická univerzita v Liberci* [online]. Dostupné z: <https://www.tul.cz>

Obrázek 5 - výsledky průzkumu na vysokých školách

Výsledky z vysokých škol poukazují na fakt, že hra na hudební nástroj – klavír není nikterak potřebná pro přijetí ke studiu, zároveň ale nevyvrací tvrzení, že hra na nástroj je důležitá, a proto ho všechny zkoumané vysoké školy zapojily do učebního plánu. Absolvent těchto škol tedy bude ovládat základy hry na klavír.

3.4 ZÁVĚR PRŮZKUMU

Výsledky za všechny jednotlivé školy jsou téměř jednoznačné a z tabulek či grafů lze učinit závěr, že hru na hudební nástroj či hru na klavír školy nepožadují a nezařadili ji jako podmínku k přijetí ke studiu na školní rok 2020-2021.¹¹⁹ Naopak hra na hudební nástroj jako předmět je zařazena skoro na každé škole ať už střední, vyšší odborné či vysoké, a tímto nástrojem je přímo klavír, který se stává důležitou součástí. Z toho vyplývá, že hra na klavír je žádoucí dovedností budoucího pedagoga a je nutné, aby ovládal alespoň její základy.

Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit, zda je hra klavír důležitou dovedností a nedílnou součástí budoucího pedagoga v MŠ. Tento předpoklad jsme hodnotily v rámci 4 kategorií u různých institucí. Z průzkumu vyplývá, že žádná ze škol nemá jako podmínku k přijetí ke

¹¹⁹ Tento výsledek jsem nečekala a byla jsem velmi nemile překvapená. Pravděpodobně od požadavků na vstupní dovednosti uchazeče ve hře na klavír upustily školy postupně zejména z ekonomických důvodů a potřeby přijetí většího počtu studentů.

studiu hru na žádný hudební nástroj (nicméně uchazeči, kteří na jakýkoliv nástroj hrají, mohou být upřednostněny před těmi, kteří ne), ovšem do učebního plánu ji kromě jedné školy z 26 zařadily všechny. Z toho vyplývá, že **hra na klavír patří k nezbytným dovednostem budoucího pedagoga MŠ** a význam klavíru a jeho uplatnění v hudebním vzdělávání studentů a posléze v uplatnění v hudební výchově dětí na MŠ je stále přítomen a zvýrazňován.

4 SPECIFIKA HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V MŠ V RÁMCI UŽITÍ KLAVÍRU

Klavír lze využít během různých činností, a je více než vhodné ho zařadit právě v rámci hudební výchovy. Ta se realizuje ve čtyřech druzích hudebních činností. Jsou jimi za a) **pěvecké činnosti**, b) **poslechové činnosti**, c) **instrumentální činnosti** a d) **hudebně pohybové činnosti**.¹²⁰ Každá činnost je velmi důležitá a přispívá k rozvoji hudebnosti dítěte a doporučuje se činnosti neoddělovat a naopak je propojovat. Lišková připomíná, že: „*Je nutné si uvědomit, že omezovat se pouze na zpěv související s danou tematikou by bylo nesprávné. Hudební činnosti jsou mnohem pestřejší.*“¹²¹

Každou činnost zvlášť nyní rozebereme a definujeme, a zároveň se zaměříme na praxi, a s ní i příklady not pro klavírní doprovod, který danou aktivitu podporuje. Ve výběru skladeb se hodně inspirujeme ze zpěvníku Malým zpěváčkům od Janovské, jejíž skladby jsou přímo určené pro předškolní děti.¹²² Tím budeme moci sledovat, zda během veškerých činností můžeme využít klavír.

4.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI

Pěvecké činnosti rozvíjí dítě ve zpěvu a zdokonalují projevy mluvní a zpěvní. Skrze různé aktivity se dítě seznamuje s různými zvuky, příběhy a s pohádkami, díky kterým se u hlasového orgánu sníží napětí a dítě si také osvojí rytmus řeči. Dále se v pěveckých činnostech objevuje rytmizace a melodizace slov, sousloví a říkadla. Hlavní činností je práce s písní.¹²³

Při práci s novou skupinou dětí velmi důležité nejdříve rozpoznat, zdali děti již zpívají či pouze recitují. Pro rozvoj zpěvu je vhodné zařazovat různé popěvky. Jakmile celá třída dětí zvládne zazpívat jednoduchá zmelodizovaná říkadla, můžeme popěvky transponovat do vyšších nebo do nižších poloh, čímž zjistíme přesnější hlasový rozsah dětí.¹²⁴ Zmelodizované říkadlo nejčastěji začíná 5. stupněm (např.: 5653).¹²⁵ Vhodný je: „*...interval tzn. kukačkové tercie.*“¹²⁶

¹²⁰ ZEZULA, et al., 1987, s. 46.

¹²¹ LIŠKOVÁ, 2006, s. 4.

¹²² ZEZULA, et al., 1987, s. 245.

¹²³ TAMTÉŽ, s. 46.

¹²⁴ TAMTÉŽ, s. 50.

¹²⁵ TAMTÉŽ, s. 126.

¹²⁶ LIŠKOVÁ, 2006, s. 32.

Příklad popěvku s využitím klavíru: Zlatá brána.¹²⁷

Jakmile známe rozsah dětí, jsme schopni najít vhodnou píseň, která bude ve správné tónině. Nejvhodnější je pro většinu dětí pozice v rozmezí od d1 do a1.¹²⁸ Pro lepší orientaci je dobré se řídit obecně platným a to: „*Tříleté děti zpívají v rozmezí tří tónů. Čtyřleté děti mohou mít rozsah šestitónový, leží v prostoru jednočárkované oktávy. Předškoláci pak mohou dosáhnout sedmi – až osmitunového rozsahu.*“¹²⁹

Než ale děti začneme učit nějakou písničku, motivujeme děti skrze téma dané písně či melodii písně, její doprovod nebo specifický přednes písně. Děti z nejmladší skupiny je vhodné motivovat na základě obrázku (který s písní souvisí) nebo s pomocí loutky, která jde dětem příkladem či jednoduchým příběhem, který je do písničky zasazen. Výběr písně vybíráme dle dětem blízkých témat, děti přesto význam písně či význam jednotlivých slov tolik neregistrují, jako třeba libozvučnost daných slov, rytmus písně či melodii.¹³⁰

Oproti tomu starší děti již text písně vnímají. Tuto starší věkovou skupinu můžeme motivovat různými způsoby. Dobré je využití rozhovorů s dětmi nad tématem písně, i lehce od tématu odbočit. Dále je velmi efektivní vazba na zážitek, kdy děti mají píseň spojenou s nějakou situací, píseň se jim natolik zalíbila, že ji chtějí stále opakovat. Někdy se také hodí zařadit přednes veršů společně s ilustrací k daným veršům. Děti se tak vcítí do nálady obrazu, kterou zkusí přenést i do písně. V neposlední řadě je pro děti staršího věku velkou motivací naučit se píseň na slavnostní vystoupení.¹³¹ Motivace může být jakákoliv, ale: „*Nejlepší motivací je pro děti krásně a s chutí zazpívaná písnička.*“¹³²

Jakmile jsou děti motivovány k písničce, můžeme děti rozezpívat a tím rozcvičit všechny složky hlasu, jimiž jsou dechová, artikulační a hlasová. Ty by pak měly dítě vést k uvolnění hlasu a ke správné technice zpívání a vyhnout se tak křiku.¹³³

Při zpěvu písničky je důležité se naučit, jak správně dýchat. Na začátku písně se dítě nadechne nosem (čichá ke květině) a v průběhu písně přidechne krátce ústy. Dáváme pozor na to, aby dítě při dýchání nezvedalo ramena a dýchalo do břicha. Při správném nácviku se

¹²⁷ ZEZULA, et al., 1987, s. 50.

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 32.

¹²⁹ TAMTÉŽ, s. 31.

¹³⁰ ZEZULA, et al., 1987, s. 85 a 86.

¹³¹ TAMTÉŽ, s. 86 a 87.

¹³² LIŠKOVÁ, 2006, s. 22.

¹³³ TAMTÉŽ, s. 46.

dítě učí i frázovat. Menší děti vedeme ke správnému dýchání skrze recitaci a zpěv říkadlových popěveků.¹³⁴

Příklad správného dýchání v písni s využitím klavíru: Maličká su.¹³⁵

Zpěv různých popěveků v průběhu celého dne je pro děti velmi přínosný, zvláště pak pro nejmladší děti, jak říká Zezula a Janovská. Tato **nejmladší věková skupina** dětí pak začne vnímat zpěv jako součást jejich života, jako něco přirozeného a pozitivně je to motivuje k tomu, aby samy začaly zpívat. Díky různým popěvkům můžeme popisovat věci a děje kolem nás, volat děti k sobě apod. Dále je vhodná hra na ozvěnu a individuální práce s dětmi. Novou písničku se děti učí nenásilně a v rámci různých činností. Například během volné hry dětí můžeme hrát na klavír a zpívat, některé děti se třeba přidají a ostatní si navyknou na to, že během zpěvu se zklidní, a i když se nepřidají, tak píseň slyší a pasivně se ji učí.¹³⁶

Příklad volacího motivku s využitím klavíru: Dobrý den; Jano.¹³⁷

Pro děti ze **střední a nejstarší věkové skupiny** je dobré, abychom je nechaly zpívat samostatně. Mnohdy ale neudrží čistý tón, proto bychom měli být dětem oporou a zpívat s nimi či je doprovázet na klavír. Stejně jako u mladších dětí je zpěv v průběhu celého dne velkým přínosem. Pro děti z nejstarší věkové skupiny vybíráme písně námětově bohatší a náročnější. Každé dítě je ale jinak hudebně vyspělé a i když se jedná o střední či nejstarší věkovou skupinu, stejně volíme repertoár písní takový, aby vyhovoval všem. Děti jsou pak spokojené, protože je zpěv baví a je důležité jejich zájem udržet.¹³⁸

Učitelé by měli popěvky či krátké písně zařazovat během různých hudebních her. Některé z nich jsou zaměřené na **kontrasty** (pomalu X rychle, hlasitě X tiše), které lze dále modifikovat a využít k dalšímu rozvoji, nejen na rozpoznání kontrastů.¹³⁹

Další hry jsou spojené se zpěvem známých písní, ale místo slov děti pracují se **zvukomalebnými slabikami**, které mohou tematicky souviset s danou písní.¹⁴⁰

¹³⁴ ZEZULA, et al., 1987, s. 53.

¹³⁵ TAMTÉŽ, s. 53.

¹³⁶ TAMTÉŽ, s. 56 a 57.

¹³⁷ TAMTÉŽ, s. 57.

¹³⁸ TAMTÉŽ, s. 68.

¹³⁹ ZEZULA, et al., 1987, s. 71 a 72.

¹⁴⁰ TAMTÉŽ, s. 72 a 73.

Příklad písně se zvukomalebnými slabikami s využitím klavíru: Jak by to zazpíval...¹⁴¹

Následující příklad vhodné aktivity je třeba zpěv **známé písně**, který ale nedokončíme a vybraná skupina dětí či pouze jedno dítě má za úkol píseň **dozpívat**.¹⁴²

Dále je například hra, kdy **každá skupina** dětí zpívá **jiný úsek**. Skupiny se ve zpívání střídají a hlídají, kdy mají zpívat a kdy ne.¹⁴³

Jiný příklad činnosti je třeba takový, kdy děti zpívají píseň a v jejím průběhu zpívá jednu její **část** jedno dítě **sólo**, či rytmus písně zahraje ten, kdo má bubínek apod. Záleží na písni a na fantazii učitele.¹⁴⁴

Další hra je obměna všech předcházejících, kdy děti zpívají píseň a nějaký úsek děti nezpívají, pouze **neslyšně vyslovují text**.¹⁴⁵

Následující aktivita je zaměřená na rytmus a na osvojení dovednosti **zpěvu** a zároveň **rytmického vyjádření**. Záleží na dané skupině dětí a učitelce, který rytmický vzorec si vymyslí, děti pak zkouší zpívat a zároveň vytleskat či třeba vyťukat určený rytmus.¹⁴⁶

Předposlední tip na přínosnou aktivitu je **řetězová hra**. Děti tak uplatní zkušenosti z předešlých činností, protože učitelka může danou píseň / popěvek najednou zpívat tišeji – děti ji napodobí, nebo může v průběhu začít tleskat.¹⁴⁷

A jako poslední příklad hudební hry je takový, kdy se děti naučí určitý **popěvek** a zpívají ho v **různých obměnách**. Děti se tak učí na stejném textu různé melodie známých dětských písniček.¹⁴⁸

4.2 POSLECHOVÉ ČINNOSTI

Poslechové činnosti prohlubují dovednosti dítěte v oblasti hudebního sluchu, fantazie, a schopnosti nejen poslouchat hudbu, ale také jí rozumět.

¹⁴¹ ZEZULA, et al., 1987, s. 73.

¹⁴² TAMTÉŽ, s. 74.

¹⁴³ TAMTÉŽ, s. 75 a 76.

¹⁴⁴ TAMTÉŽ, s. 78 a 79.

¹⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 79.

¹⁴⁶ ZEZULA, et al., 1987, s. 79 a 80.

¹⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 80 a 81.

¹⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 83 a 84.

Práce s poslechovými činnostmi by měla být uzpůsobena k věku a zájmu dětí. Dětská pozornost nevydrží dlouho a poslechové činnosti nejsou výjimkou. Samotný poslech bez žádné další doplňující aktivity by neměl přesáhnout 1-2 minuty. Poslech by měl navazovat na další činnost či navázat na předchozí. Poslechovými činnostmi se rozumí i činnost taková, kdy jsou děti rozděleny do menších skupinek, a každou část zpívá jiná skupinka. Děti tak pozorně poslouchají, kdo co zpívá, aby se v písni orientovaly a nezapomněly zpívat svou část. Dále se do poslechových činností řadí i instrumentální doprovod (třeba na klavír), kdy učitelka hraje předehru či mezihru, a dítě ji poslouchá a dává pozor, kdy má začít zpívat. Stejně jako u učení se nové písničky je pro její osvojení zapotřebí stálé opakování, tak i u poslechových činností platí přímá úměra, čím více danou píseň dítě poslouchá, tím více ji začíná rozumět. V neposlední řadě patří do práce s poslechovými činnostmi i poslech různých skladeb, které mohou vyjadřovat různé pocity, mohou imitovat různá zvířata apod. Dětem můžeme poslech usnadnit tím, že rovnou prozradíme, co v písničce uslyší nebo co v ní mají „hledat“.¹⁴⁹ V rámci poslechových činností můžeme dětem představit různé žánry, ale hlavní při výběru písne je to, aby byla skladba kvalitní.¹⁵⁰

Děti z nejmladší věkové skupiny nejdříve zaznamenávají **zvuky** z přírody, hlasy zvířat, zpěv ptáků, zvuky z každodenního života, které se dítě později snaží napodobit svým hlasem. Mladší děti pojí poslechové činnosti hlavně s pohybem. Pro tříleté děti vybíráme různé popěvky a písne, které se tematicky blíží jejich vnímání (zvířata, pohádky apod.). Živý zpěv učitelky je nejdůležitější podoba poslechu. Skrze různé klavírní skladbičky lze dětem zprostředkovat různé poslechové zážitky (zejména různé **kontrasty** jako třeba vyšší či nižší tóny, silnější či slabší melodie, rychlé a pomalé tempo).¹⁵¹

Kontrasty v hudbě již lépe poznají děti ze střední věkové skupiny, stejně tak už poznají v krátkých skladbách **zvuky**, které napodobují různá zvířata. Dle **tempa** skladby děti dokážou píseň označit jako vhodnou např. k pochodu či jako ukolébavku. Poznají **známou píseň** podle zahrané melodie. Také můžeme děti ze střední věkové skupiny vést k vyjádření pocitů z hudby slovem i pohybem. Živý zpěv a hra učitelky je stále hlavní forma poslechu.¹⁵²

¹⁴⁹ ZEZULA, et al., 1987, s. 132 až 134.

¹⁵⁰ LIŠKOVÁ, 2006, s. 143.

¹⁵¹ ZEZULA, et al., 1987, s. 134 a 135.

¹⁵² TAMTÉŽ, s. 136.

V rámci skladby poznají i méně výrazné hudební **kontrasty** děti z nejstarší věkové skupiny. Děti již bezpečněji poznávají **zvuk** různých hudebních nástrojů a také se více orientují v různých hudebních **žánrech**. Děti určí **melodii známé** písně z písně instrumentální. Umí vyjádřit hudbu nejen slovem, pohybem ale i výtvarně.¹⁵³

Příklad skladby k poslechu pro nejstarší děti s využitím klavíru: Kuřátko a slon.¹⁵⁴

Z výše zmíněných poslechových činností se v každé věkové kategorii objevily hudební kontrasty. Skrze ně vnímáme totiž nejen hudební rozdílnost, ale také si pod nimi představíme různé konkrétní i abstraktní věci či situace. Pod vyššími tóny si můžeme představit světlé barvy, veselost, něco malého, naopak pod hlubokými tóny si představíme tmavé barvy, strach, něco velkého. Rychlé tempo nám navodí pocit radosti, oproti tomu pomalé tempo pocit smutku.¹⁵⁵ Každý hudební kontrast může působit na každého odlišně, záleží na fantazii každého z nás a na interpretaci učitele. Je dobré ale v dětech tyto kontrasty probudit, aby je dokázaly rozeznat a dále s nimi pracovat.

Největší účinek pro poslechové činnosti má na děti živý přednes, který dítěti zprostředkuje nejen poslechový ale i zrakový počitek, díky čemuž vnímá píseň z více úhlů, zaposlouchá se do ní a rozvíjí se ve více oblastech.¹⁵⁶ „*Nejčastějšími formami živého provedení hudby jsou: a) zpěv učitelky; b) zpěv dětí v dialogických formách; c) instrumentální hra učitelky; d) instrumentální hra profesionálního interpreta (učitel LŠU apod.), spojená s besedou např. o nástroji; e) vokální a instrumentální koncert pro děti; f) slavnostní příležitosti (oslavy) a besídka s literárně hudebním programem.*“¹⁵⁷ Dále je možná i reprodukováná hudba, vzhledem k tomu, že právě skrze ni můžeme děti seznámit s dalšími nástroji.¹⁵⁸ Reprodukováná hudba je vhodná proto, že umožní učitelům zapojení do činností a učitel přitom není vázán k žádnému nástroji.¹⁵⁹ „*Živá hudba působí více na city, reprodukováná hudba je zpestřením hudebních činností.*“¹⁶⁰ Můžete tedy usoudit, že primární je živá hudba, protože dítě více rozvíjí a je to pro ně zážitek, a reprodukovánou můžeme občas zařadit do různých činností, dle potřeby a druhu aktivity.

¹⁵³ ZEZULA, et al., 1987, s. 137.

¹⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 368 a 369.

¹⁵⁵ LIŠKOVÁ, 2006, s. 148 a 149.

¹⁵⁶ ZEZULA, et al., 1987, s. 142.

¹⁵⁷ TAMTÉŽ, s. 142.

¹⁵⁸ TAMTÉŽ, s. 142 a 143.

¹⁵⁹ LIŠKOVÁ, 2006, s. 143.

¹⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 143.

Příklad reprodukováné klavírní skladby: Čtvero ročních období – ptáci.¹⁶¹

4.3 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

Instrumentální činnosti jsou spojené s hrou na hudební nástroje, čímž se dítě také učí rozeznat zvuky jednotlivých instrumentů od sebe (nejdříve se však zaměříme na to, aby dítě umělo rozpoznat zvuky přírody, zvířat apod.), nejen těch dětských hudebních nástrojů, ale i další (klavír, housle, flétna, atd.). Při hře na nástroj či hře na tělo si dítě osvojuje rytmus písně, kterou následně umí doprovázet.¹⁶²

Hra na hudební nástroje je pro děti velmi atraktivní činností. Manipulace s nimi je totiž jednoduchá, vydávají různorodé zvuky a i odlišně vypadají. Zprvu děti nástroje zkoumají a místo kultivované hry na hudební nástroj bychom spíše mohli dětské hraní označit jako vydávání různého hluku. Až poté se děti učí s nástroji pracovat a hrát na ně dle pokynu. Nástroje se dají využít nejen jako doprovod při zpěvu písně (a u dítěte se tak rozvíjí rytmický cit, tvořivost, vytríbenost), ale i jako doprovodné zvuky při vyprávění příběhu a drammatizaci.¹⁶³

Nástroje dělíme do dvou kategorií: a) nástroje bicí rytmické (řadíme zde hůlky, bubínek, tamburína, triangel, chřestidlo, činel, prstové činelky, rolničky, dřevěný blok, tympány, zvonek, cinkalo), b) nástroje bicí melodické (patří sem zvonkohra sopránová i altová, metalofon sopránový i altový, xylofon sopránový i altový).¹⁶⁴

Na nástroj hraje vždy jedno dítě nebo menší skupinka dětí a ostatní hrají na tělo nebo se do rytmu pohybují. Nejdříve děti učíme vytleskat či hrát na hudební nástroj **v pravidelném rytmu** čtvrtových či osminových not jdoucích za sebou a odpovídají rytmu slov.¹⁶⁵

Příklad písně s hrou pravidelného rytmu s využitím klavíru: Ťuky, ťuky na okénko.¹⁶⁶

Poté můžeme děti vést k vytleskání či hře **metra**, které udává puls písně.¹⁶⁷

Příklad písně s hrou pravidelné pulsace s využitím klavíru: Mám šáteček, mám.¹⁶⁸

¹⁶¹ LIŠKOVÁ, 2006, s. 151.

¹⁶² ZEŽULA, et al., 1987, s. 46 a 47.

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 149.

¹⁶⁴ TAMTÉŽ, s. 149 a 150.

¹⁶⁵ TAMTÉŽ, s. 155 až 157.

¹⁶⁶ TAMTÉŽ, s. 156.

¹⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 158 a 159.

Jako další s dětmi zkusíme tleskání a hru na **první dobu v taktu**, přičemž ostatní doby, kdy netleská či nehraje, také naznačí, a to pohybem rukama od sebe.¹⁶⁹

Příklad písně s hrou na první dobu v taktu s využitím klavíru: Pod naším okýnkem.¹⁷⁰

Pak lze aplikovat tleskání nebo hru **na začátku veršů**, čímž dítě pochopí frázování, nebo naopak tleskání, hru **závěrečné části verše**, kdy dítě poznává slova, co se rýmují.¹⁷¹

Příklad s hrou na začátku či na konci veršů s využitím klavíru: Spi, děťátko, spi.¹⁷²

Další způsob pro práci s dětskými nástroji je **střídání hudebních nástrojů** v doprovodné hře, kdy jsou děti rozděleny do skupinek a každá hraje na jiný nástroj a v jinou dobu a využijí se tak nabitě dovednosti z předchozích druhů práce s nástrojem.¹⁷³

Příklad písně s hrou na různé nástroje s využitím klavíru: Šiju boty.¹⁷⁴

Dále se mohou děti zapojit do **instrumentálního doprovodu**, v němž se hráči postupně přidávají, jako u kánonu.¹⁷⁵

Příklad písně s přidáváním hudebním nástrojů s využitím klavíru: Jede vláček, jede vlak.¹⁷⁶

Ostinátní rytmický doprovod je následující druh využití hudebních nástrojů. Z popěvku či písně si vybereme určité rytmické figury, které děti neustále opakují dokola, děti rozdělíme do skupin a každá opakuje jinou figuru, kterou doprovází hrou na nástroj.¹⁷⁷

Příklad písně s hrou ostináta s využitím klavíru: Kočka snědla kroupy.¹⁷⁸

Dalším tipem pro hru na hudební nástroj je hra **v pomlce**. Toto cvičení může být pro děti obtížné, proto je dobré si s dětmi určit i něco pro pomlku (děti tiše vysloví tlesk apod.).¹⁷⁹

Příklad písně s hrou v pomlce s využitím klavíru: Spi, Janíčku, spi.¹⁸⁰

¹⁶⁸ ZEZULA, et al., 1987, s. 159.

¹⁶⁹ TAMTÉŽ, s. 160.

¹⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 160.

¹⁷¹ TAMTÉŽ, s. 161 až 163.

¹⁷² TAMTÉŽ, s. 162.

¹⁷³ TAMTÉŽ, s. 163 a 164.

¹⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 163.

¹⁷⁵ TAMTÉŽ, s. 164 a 165.

¹⁷⁶ TAMTÉŽ, s. 164 a 165.

¹⁷⁷ TAMTÉŽ, s. 165 a 166.

¹⁷⁸ TAMTÉŽ, s. 165 a 166.

¹⁷⁹ TAMTÉŽ, s. 166 a 167.

Jako předposlední si uvedeme doprovod v **malých ansámblech**, který patří spolu s ostinatem k těžším druhům hry na hudební nástroj, proto ho využíváme u starších dětí. Děti jsou rozděleny do různých skupin a každá z nich využívá jiný druh doprovodu (rytmus, metrum, hra na začátku fráze apod.).¹⁸¹

Příklad písně s hrou v ansámblech s využitím klavíru: Kva, kva, kvačice.¹⁸²

Posledním druhem doprovodu je využití **melodických bicích nástrojů** v doprovodné hře, což je velmi vzácné, protože ne každá školka vlastní a využívá xylofony, metalofony a zvonkohry. Děti mohou melodii doprovázet dudáckou kvintou apod.¹⁸³

Příklad písně s hrou na melodické nástroje s využitím klavíru: Uvjíme věneček.¹⁸⁴

4.4 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

Hudebně pohybové činnosti děti vedou k tomu, aby dokázaly pohybem přirozeně vyjádřit to, co z hudby cítí. Poté se děti skrze tyto činnosti učí, jak své pohybové vyjádření zjemnit a sladit s rytmem písně.¹⁸⁵

Jak už z názvu samotného vyplývá, jedná se o spojení hudby a pohybu. Není důležité, zda hudba vychází z pohybu či naopak, hlavní je, pokud je obojí v souladu. Pohybem se dá vyjádřit nejen hudební složka (tempo, dynamika, forma) různých žánrů (pochod, ukolébavka), ale i její obsah. Pro správné pohybové vyjádření je potřebné osvojit si pohyb jako takový a pracovat na svých schopnostech od dětství. Určitě je vhodné, pokud vedeme děti k pohybu do hudby, ale pohyb, který zároveň vyjádří pocity z hudby, tomu přidá nový rozměr a rozvíjí dětskou fantazii a skutečný prožitek.¹⁸⁶

Nejdříve je dobré rozvíjet děti v oblasti **elementárního pohybu s rytmickou deklamací**. Jedná se o pohyb (např.: tleskání, chůze apod.) a o rytmizovanou řeč a to nejen u dětí tříletých ale i u starších. Činnosti tohoto typu můžeme zařadit pro kteroukoliv věkovou kategorii předškolního věku s tím, že je vždy modifikujeme pro danou skupinu dětí. Děti napodobují zvuky různých předmětů a v čtyřdobém či dvoudobém taktu zvuky opakují ve sledu osminových, čtvrtových, půlových či celých not. Vše je doplněno patřičným

¹⁸⁰ ZEZULA, et al., 1987, s. 167.

¹⁸¹ TAMTÉŽ, s. 167 a 168.

¹⁸² TAMTÉŽ, s. 168.

¹⁸³ TAMTÉŽ, s. 168 až 170.

¹⁸⁴ TAMTÉŽ, s. 169.

¹⁸⁵ TAMTÉŽ, s. 47.

¹⁸⁶ TAMTÉŽ, s. 176 a 177.

pohybem. Cílem je nejen správný rytmický přednes doplněný pohybem, ale hlavně jde o jakési zvnitřnění této činnosti, kdy se pohyb a rytmus spojí v jedno, a dítě tak může pohyb plně a přirozeně prožívat.¹⁸⁷

Příklad písně k pohybu s rytmickou deklamací s využitím klavíru: Bim, bam.¹⁸⁸

Jako další je vhodné zařadit **pohyb s hudebním doprovodem**. Děti tak spojují pohyb s hudbou, reagují na změny v jejím průběhu (různé kontrasty, dle kterých děti mění svůj pohyb, např.: pomalu X rychle – děti lezou po zemi pomalu jako hlemýždi a pak přebíhají po třídě jako myšky). Stejně jako u předchozího prostředku hudebně pohybových činností, i v tomto je důležité spojit pohyb s určitou představou, děti motivovat a pohyb připodobnit k něčemu, co znají, co je zajímavé, co je spjata s hudebním tématem.¹⁸⁹

Příklad písní k pohybu dle hudby k s využitím klavíru: Houpy, Houpej se, Rozhoupej se.¹⁹⁰

Lidové taneční hry je také dobré využívat a připomínat dětem tradiční písně.¹⁹¹

Příklad písně lidové k pohybu s využitím klavíru: Kolo, kolo, mlýnský.¹⁹²

Následujícím prostředkem jsou **současné taneční hry pro děti a jiné drobné formy**. Můžeme tedy využívat i moderní taneční hry, ne jen ty lidové. Protože děti milují pohádky, je dobré taneční hry nasadit i na nějakou pohádku, ať už tradiční, moderní či námi vymyšlenou.¹⁹³

Příklad písně umělé k pohybu s využitím klavíru: Sluníčko.¹⁹⁴

Jako poslední je **doplňek k pohybovým hrám pro starší děti**, kde jsou tipy na práci s nejstaršími dětmi (složitější a ne tolik známý repertoár, složitější pohyby a časté střídání pohybů).¹⁹⁵

Příklad písně umělé k pohybu pro starší děti s využitím klavíru: Rak.¹⁹⁶

¹⁸⁷ ZEZULA, et al., 1987, s. 177 a 178.

¹⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 178.

¹⁸⁹ TAMTÉŽ, s. 181 a 182.

¹⁹⁰ TAMTÉŽ, s. 187.

¹⁹¹ TAMTÉŽ, s. 188.

¹⁹² TAMTÉŽ, s. 188.

¹⁹³ TAMTÉŽ, s. 191.

¹⁹⁴ TAMTÉŽ, s. 192.

¹⁹⁵ TAMTÉŽ, s. 199.

¹⁹⁶ TAMTÉŽ, s. 200.

4.5 ZÁVĚREM HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ

Můžeme si povšimnout, že klavír lze uplatit skrze různorodé aktivity ve všech hudebních činnostech, čímž dokládáme jeho všestrannost. Záleží na učiteli, jak uchopí nepřeberné množství možností využití tohoto nástroje. Důležitý je výběr kvalitní písně s ohledem na možnosti dětí a jít dětem příkladem jak ve zpěvu, pohybu tak i při hře na klavír. Ve všech hudebních činnostech se připomíná dobrý a kvalitní vzor, který je pro děti důležitý. Stejně tak i učitelův kladný přístup k hudbě, dovednost zpívat čistě, umět hrát na hudební nástroj a schopnost se pohybovat do rytmu písně. Ve všech hudebních činnostech, kromě poslechové, existuje trojí přístup ve vztahu dítěte k hudebnímu dílu. Důležitost vzoru a podnětného prostřední připomíná první přístup: „*percepční (dítě sleduje jinou osobu provozující hudební činnost a prostřednictvím pozorovacích mechanismů vnímání získává prvotní zkušenosti se zpěvem, s hrou na nástroj nebo s pohybem)*“¹⁹⁷. Nápodobu pak zmiňuje druhý přístup: „*reprodukční (dítě zvukové či pohybově realizuje osvojené učivo – zpěv naučených písní, instrumentální hra na dětské a klasické hudební nástroje, dříve osvojený pohyb apod.)*“¹⁹⁸. Třetí přístup vede k realizaci vlastních např. pohybů: „*produkční – tvořivé (dítě si samo vymýšlí hudební modely a pohybový projev -elementární dětská improvizaci a pěvecká, instrumentální i hudebně pohybová a „naivní dětské komponování“)*“¹⁹⁹.

¹⁹⁷ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum 1., 2013. s. 49.

¹⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 49.

¹⁹⁹ TAMTÉŽ, s. 49.

5 MODELOVÉ LEKCE

V praktické části se zaměříme na modelové lekce, které byly realizované v Mateřské škole kardinála Berana Plzeň. Jednotlivé činnosti byly připravené pro děti ve třídě „Včelky“, která je heterogenní (od 2 do 5 let), a byly uzpůsobené k věku jednotlivých dětí. Aktivity vycházely z týdenního tématu dle TVP, které podléhá ŠVP. Budeme sledovat, zda lze klavír využít v běžné praxi v rámci různých činností během celého týdne.

TVP pro rok 2020/2021 je založený na dobrodružství se Včelkou Májou (některá témata i vycházejí z jednotlivých kapitol v knížce „Včelka Mája a její dobrodružství“²⁰⁰). Vše začíná tím, že Mája vylítla z hnízda, protože nechtěla pracovat, přiletěla do třídy Včelek a s dětmi potkávala další kamarády a podnikala s nimi různé výlety. Na podzim ale mnoho zvířátek ulehlo k zimnímu spánku, včetně včelek, které sice nespí, ale odpočívají. Včelka Mája ale nechtěla jít odpočívát, protože ji velmi zajímalo, co lidé až do jara dělají. Na oplátku děti celou zimu provázely Včelku Máju různými tradicemi (Mikuláš, Vánoce). Po novém roce jí děti vyprávěly o různých profesích. Stejně jako včely v úlu mají lidé rozdělenou práci, různé profese, aby to ve společnosti mohlo vše fungovat. Na konci února se tak uskutečnilo týdenní téma „Karneval aneb vyzkoušej, kým chceš být“. Tento námět byl využit pro modelové lekce. Zároveň se ukončilo dvouměsíční zkoumání různých profesí. V rámci jednoho dne se totiž děti mohly vydávat za profesi, která se jim nejvíce líbila. Do finále dospěl i výtvarný projekt na stejné téma. Další dny už byl karneval koncipován jinak a tímto týdnem se uzavřelo dobrodružství, kterým děti Máju provázely. Se začínajícím jarem se pak Včelky i ostatní zvířátka probudí, a tak od března bude dobrodružstvím opět provádět Včelka Mája.

Dle TVP byl cíl týdne: rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání. Tento cíl je určující a z obecného hlediska k němu směřují všechny aktivity. Nicméně každá činnost zvlášť rozvíjí děti v dalších oblastech dle RVP PV. Všechny aktivity budou popsány i z pohledu využití klavíru a pomůcek, které jsou k jednotlivým modelovým lekcím nezbytné a také budou podřízeny dílčím cílům. V neposlední řadě určíme specifické zaměření obsahu a formy hudební činnosti.

V průběhu celého týdne byl pořizován videozáznam realizovaných činností. Získané videopodklady jsou tak důležitým důkazním materiálem pro zpětnou vazbu a reflexi všech

²⁰⁰ BONSELS, Waldemar, NAHRGANG, Frauke, ed. *Včelka Mája a její dobrodružství*. Ilustroval Verena KÖRTING. Praha: Grada, 2013.

aktivit. Jednotlivé záznamy jsou součástí této bakalářské práce na přiloženém DVD. Videá jsou sestřihána a rozdělena do pěti částí dle dnů v týdnu.

5.1 PŘÍPRAVA JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ

Veškeré činnosti se váží k tématu „Karneval aneb vyzkoušej, kým chceš být“ dle TVP. Každý den se zaměřuje na něco jiného, i přes různorodost programu je vše motivované stejně a díky ústřednímu tématu jsou aktivity celistvé a nenásilně propojené a dávají smysl. Děti každý den přivolávají šaška říkadlem, jehož melodii denně obměňují.

5.1.1 PONDĚLÍ – VÝZDOBA TŘÍDY

Děti uslyší smutnou píseň hranou na klavír (rozložený mollový akord) a hádají, co to znamená. Paní učitelka prozradí, že to je šašek. Děti hádají, zda je smutný či veselý. (Je smutný, zapomněl vyzdobit třídu na karneval.) Děti šaškovi pomůžou a během jednoho dne celou třídu připraví na karneval.

Zmelodizování říkadla

Šašek se stydí, je stále smutný. Děti ho mohou přivolat do třídy tím způsobem, že zazpívají říkanku *Karneval*.²⁰¹

Využití klavíru: hra melodie říkadla *Karneval* (tóny 53).

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.).²⁰²

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Pracovní list: Najdi správného šaška

Bohužel se šašek neukáže a tak ho děti hledají po třídě, kde jsou schované obrázky čtyř šašků a ani jeden z nich nemá pusu (viz příloha C1). Není jasné, který šašek je ten smutný. Děti ho identifikují tak, že poslouchají hudebně ztvárněnou náladu každého šaška zvlášť a dle toho mu do svého pracovního listu dokreslí usměvavou či zamračenou pusu.

²⁰¹ Karneval / Říkadla a básničky | ProMaminky.cz. *ProMaminky.cz – články, hodnocení a všechno pro maminky* [online]. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/ostatni-25/karneval-8147>

²⁰² SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 23.

Využití klavíru: hra rozložených akordů (durové, mollové).

Pomůcky: klavír, čtyři obrázky s šašky, pracovní list s šašky, pastelky.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.).²⁰³

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Výzdoba s balónky

Děti mohou začít s výzdobou. Po třídě jsou nafouknuté různobarevné balónky. Děti reagují na signál dle hry na klavír. Rozeznávají hudební kontrast a sbírají balónky. Vysoké tóny vedou ke sbírání balónků světlé barvy a hluboké tóny znamenají sbírání balónků tmavé barvy. Na závěr učitelky rozvěsí dětmi posbírané balónky.

Využití klavíru: hra náhodných tónů ve vysoké či nízké poloze.

Pomůcky: klavír, balónky různých barev.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení.²⁰⁴

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Výzdoba s fáborky

Aktivita je rozdělená na dvě části. V první části jsou po prostoru třídy rozmístěné krátké a dlouhé fáborky. Děti je sbírají podle hry na klavír a nosí je na střed kruhu. Když učitel hraje staccato²⁰⁵, znamená to, že děti sbírají krátké fáborky. Hra legato²⁰⁶ a lungamente²⁰⁷ určuje sbírání dlouhých fáborků. V druhé části pak děti podle rytmu s pomocí učitelky lepí fáborky na provázek. Při rychlé hudbě pospíchají a fáborky rychle lepí na provázek a naopak během pomalé hry nikam nespěchají. Fáborky přilepené k provázku pak učitel rozvěsí po třídě.

²⁰³ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 19.

²⁰⁴ TAMTÉŽ, s. 19

²⁰⁵ Staccato znamená hra tónů krátce. VÁLEK, 2007, s. 57.

²⁰⁶ Legato znamená hra tónů vázaně VÁLEK, 2007, s. 35.

²⁰⁷ Lungamente znamená hra dlouze VÁLEK, 2007, s. 90.

Využití klavíru: hra náhodných tónů ve staccatu či legatu.

Pomůcky: klavír, fáborky z krepového papíru různé délky.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení slovně-logickému (pojmovému), rozvoj paměti a pozornosti, přechod od bezděčných forem těchto funkcí k úmyslným, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie.²⁰⁸

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Pomalování se

Karneval je o barvách. Děti se tedy pomalují barvami na obličej, mohou si vybrat jakoukoliv barvu, ale reagují na dynamiku hraných tónů. Pokud učitel hraje piano²⁰⁹, děti se malují potichu a s nikým nemluví. Jestliže hraje učitel forte²¹⁰, mohou být hlučné.

Využití klavíru: hra náhodných tónů potichu či nahlas.

Pomůcky: klavír, barvy na obličej.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření).

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Průvod

Při karnevalových slavnostech se často chodí v průvodu. Učitel dětem ukáže, jak takový průvod může vypadat. Poté si to děti vyzkouší a pochodují do rytmu písně *Pochod* (viz Příloha B1) po třídě.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.²¹¹

²⁰⁸ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 19.

²⁰⁹ Piano znamená hra slabě. VÁLEK, 2007, s. 45.

²¹⁰ Forte je hra silně. VÁLEK, 2007, s. 29.

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

5.1.2 ÚTERÝ – OBLÍBENÁ PROFESE

Šašek je pořád smutný i přes to, že třídu děti vyzdobily. Je to proto, že šašek nikde nevidí žádné masky. Děti se převléknou a navzájem představí svou profesi, zahrají si společnou hru, u které dokončí výtvarný projekt, z minulých týdnů.

Zmelodizování říkadla

Děti v maskách přivolají šaška do třídy zpěvem říkadla, jehož text je stejný, jako předešlý den, ale melodie se liší, je náročnější.

Využití klavíru: hra melodie říkadla *Karneval* (tóny 5653).

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.).²¹²

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Přehlídka masek

Všechny děti si sednou čelem k lavičce. Každé z dětí se po jednom projde do rytmu hudby po lavičce, na jejím konci se zastaví. Děti, které sedí, zazpívají zmelodizovanou otázku „Co jsi za profesi?“ a dítě na lavičce zazpívá zmelodizovanou odpověď „Já jsem ...“.

Využití klavíru: hra písni *Pochod* při nástupu po lavičce, hra melodie při zpěvu otázky i odpovědi (tóny 53).

Pomůcky: klavír, lavička, maska nějaké profese.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho tělo; osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě.²¹³

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké a hudebně pohybové činnosti.

²¹¹ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 25.

²¹² TAMTÉŽ, s. 23.

²¹³ TAMTÉŽ, s. 15.

Pohybová hra na signál

Nejdříve se děti převlečené za různé profese domluví s učitelem, jaký tón či melodie hraná na klavír bude charakterizovat jejich profesi. Poté si každé z dětí stoupne kdekoliv po třídě a čeká na svůj signál. Jakmile zazní charakteristický zvuk pro jejich profesi, běží, dokud tón zní. Ostatní stojí a čekají na svůj signál.

Když si děti hru osvojí, nejen že reagují na signál a vyběhnou, ale s koncem charakteristické znělky si najdou obrázek své profese a přilepí ho k nějakému domečku ve městě. Tímto se dotvoří výtvarný projekt z předešlých dvou měsíců.

Využití klavíru: hra tónů či krátké melodie charakterizující dané povolání.

Pomůcky: maska nějaké profese, obrázky profesí, samolepicí hmota, výtvarný projekt *město*.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; rozvoj kooperativních dovedností.²¹⁴

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

Průvod

Řízená činnost se zakončí průvodem masek různých profesí. Do rytmu písne tak děti pochodují po třídě.

Využití klavíru: hra melodie písne *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, maska nějaké profese.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.²¹⁵

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

5.1.3 STŘEDA – KARNEVAL ZVÍŘAT

Šašek je ustrašený a smutný. V noci ve školce slyšel dva podivné zvuky a neví, co to bylo. Učitel děti rozdělí do dvou skupin, každá z nich se dozví původ jednoho záhadného zvuku a na konci vše vysvětlí šaškovi, který se uklidní.

²¹⁴ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 23.

²¹⁵ TAMTÉŽ, s. 25.

U následujících činností se děti rozdělí do dvou skupin (skupina A = mladší děti, skupina B = starší děti) dle věku. Písničky, které se děti naučí zpívat, i samotné rozezpívání je jinak náročné, například rozsahem. Výtvarné aktivity se opírají o dvě věty ze skladby *Karneval zvířat*, přičemž ve větě *Kukačka v hlubokém lese*²¹⁶ je snazší poznat opakující se motiv, než ve větě *Zvířata s dlouhýma ušima*²¹⁷.

Skupina A - Učení se nové písničky

Skupina mladších dětí (3 roky) začíná u klavíru. Nejdříve se všichni společně rozezpívají a procvičí dech i artikulaci. Učitel dětem zazpívá píseň *Kukačka* (viz Příloha B2) a zároveň zpěv podpoří hrou na klavír. Než se děti začnou píseň učit, společně s učitelem text písně rozeberou. Pak se děti učí ty části písně, které jsou svým rozsahem vhodné pro tříleté děti (jsou v notách červeně podtržené, fl – h1).

Využití klavíru: hra rozloženého akordu jako podpora při rozezpívání se, hra charakteristického zvuku kukačky, hra melodie písně *Kukačka* a poté i hra melodie písně s doprovodem.

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika – jazyk a řeč; rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).²¹⁸

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Skupina A - Poslech písně a výroba masky

Děti se posadí ke stolu a poslechnou si skladbu *Kukačka v hlubokém lese*. Hádají, o jakém zvířeti by mohla být, co jim to připomíná. Pokud neví, učitelka je pomocnými otázkami dovede ke správné odpovědi (např. při motivu kukačky „Slyšíte to? Jaké zvíře dělá kuku?“). Pak si děti zhotoví masku. Na šablonu si nalepí různobarevné peří. Také si vyrobí zobák. Pomalují kousek papíru, který pak učitel svine do trychtýře a připevní k masce.

²¹⁶ Hudební ukázka skladby *Kukačka v hlubokém lese*: Saint Saens: Carnival of the Animals – Le coucou au fond des bois (Cuckoo in the Woods) - YouTube. *YouTube* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NJpqN2oTgR8>

²¹⁷ Hudební ukázka skladby *Zvířata s dlouhýma ušima*: Le carnaval des animaux, for solo piano: VIII. Personnages à longues oreilles - YouTube. *YouTube* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=VHafP_QVd_k

²¹⁸ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 17.

Využití klavíru: reprodukována skladba *Kukačka v hlubokém lese*.

Pomůcky: malý reproduktor, notebook, šablona kukačky (2 části – oči a zobák), barevné perličky, tuhé tempery, tekuté lepidlo, kelímek, štětec, děrovačka, provázek.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a svět; vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách.²¹⁹

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Skupina A - Představení

Skupina starších dětí hádá, za jaká zvířata jsou převlečené mladší děti. Mají na sobě vyrobené masky, pohybují se jako kukačky a to vše za doprovodu skladby *Kukačka v hlubokém lese*. Jako poslední nápověda je samotná píseň *Kukačka*, kterou mladší děti starším zazpívají.

Využití klavíru: reprodukována skladba *Kukačka v hlubokém lese*, hra melodie písně *Kukačka* s doprovodem.

Pomůcky: malý reproduktor, notebook, klavír, maska kukačky.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních.²²⁰

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové, hudebně pohybové a pěvecké činnosti.

Skupina B - Poslech písně a výroba masky

U stolečku začíná skupina starších dětí (3,5 – 5 let). Nejdříve si poslechnou skladbu *Zvířata s dlouhýma ušima* a hádají, jaké zvíře jim připomíná. Po uhodnutí si vystříhnou šablonu zajíce (viz Příloha C4), na kterou si nalepí kousky látek, které nejdříve nastříhají.

Využití klavíru: reprodukována skladba *Zvířata s dlouhýma ušima*.

Pomůcky: malý reproduktor, notebook, obkreslená šablona na čtvrtku, nůžky, látky, tekuté lepidlo, kelímek, štětec, děrovačka, provázek.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a svět; vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách.²²¹

²¹⁹ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 27.

²²⁰ TAMTÉŽ, s. 23.

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Skupina B - Učení se nové písničky

Od stolečku se děti přesunou ke klavíru. Nejdříve si procvičí dech, poté artikulaci. Děti se před samotným zpíváním rozezpívají. Učitel přednese dětem píseň *Zajíček ušáček* (viz Příloha B3) a následně ji s nimi rozebere. Děti se učí pouze části písně (jsou v notách červeně podtržené, fl – c1), vzhledem k tomu, že některé pasáže mají pro tuto věkovou skupinu příliš velký rozsah. Protože se jedná o děti starší, než ve skupině A, naučí se dvě sloky.

Využití klavíru: hra rozloženého akordu jako opora při rozezpívání se, hra melodie písně a poté hra melodie písně s doprovodem.

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika – jazyk a řeč; rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování).

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Skupina B - Představení

Skupina mladších dětí se posadí a hádá, za co je převlečena skupina starších dětí a jaké je to druhé zvíře, které šašek v noci slyšel. Do skladby se děti pohybují jako zajíci, zároveň na sobě mají masku. Děti také zazpívají píseň *Zajíček ušáček*, která prozradí, o koho se jedná.

Využití klavíru: reprodukováná skladba *Zvířata s dlouhýma ušima*, hra melodie písně *Zajíček ušáček* s doprovodem.

Pomůcky: malý reproduktor, notebook, klavír, maska zajíce.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních.²²²

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové, hudebně pohybové a pěvecké činnosti.

²²¹ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 27.

²²² TAMTÉŽ, s. 23.

Zmelodizování říkadla

Děti už ví, co šašek v noci slyšel a protože se není čeho bát, přivolají šaška pomocí říkanky do třídy, aby mu o tom pověděly.

Využití klavíru: hra melodie říkadla *Karneval*.

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.).²²³

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Průvod

Nakonec se všechna zvířátka projdou v průvodu masek do rytmu pochodu. Šašek už se nebojí, zjistil, že se nemá čeho bát, už ví, co byly ty záhadné zvuky.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, maska kukačky, maska zajíce.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.²²⁴

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

5.1.4 ČTVRTEK – POHÁDKOVÝ SVĚT

Šašek má pro děti zprávu, že děti se s pomocí kouzelných zvířátek dostanou do pohádkového světa. Děti mají masky různých pohádkových postav a šašek má pro ně připravenou pohádku *Princezna a drak* (viz Příloha B4). Příběh princezny děti kopírují při zdolávání překážkové dráhy.

Zmelodizování říkadla

Děti k sobě přivolají šaška pomocí říkanky, jejíž melodie je opět trochu pozměněná.

Využití klavíru: hra melodie říkadla *Karneval*.

Pomůcky: klavír.

²²³ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 23.

²²⁴ TAMTÉŽ, s. 25.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.).²²⁵

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Překážková dráha

Učitel čte dětem pohádku. Během četby děti procházejí překážkovou dráhu, která dětem evokuje princeznu cestu při hledání míče. Učitel také doplňuje různé části pohádky klavírní hrou písní *Smutná princezna* (viz Příloha B5 a B6) a *Obr* (viz Příloha B7).

Překážková dráha se skládá z chůze po „kamenech“ (obruče na zemi), šplhu na „skálu“ (žebřiny), cesty k jeskyni (sklouznutí se po lavičce opřené o žebřiny), prolezení „jeskyní“ (tunel), přeskokování přes „kořeny v lese“ (tyč v kuželech). V průběhu této dráhy učitel doprovází děti hrou na klavír na začátku, kdy je princezna smutná (hra písně *Smutná princezna*), když se v pohádce objeví drak (hra písně *Obr*), když děti ze skály a u jeskyně volají na draka (hra zmelodizovaných otázek a odpovědí).

Využití klavíru: hra melodie písně *Smutná princezna* s doprovodem (zprostředkování smutné princezny), hra melodie písně *Obr* s doprovodem (zprostředkování draka), hra zmelodizovaných otázek a odpovědí.

Pomůcky: klavír, maska pohádkové postavy, duhový míč, obruče, lavička, žebřiny, tunel, kužely, tyče, žíněnka.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho tělo; rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí.²²⁶

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a pěvecké činnosti.

Několikahlavý drak

Drak je nakonec hodný, pomohl princezně míč najít. S míčem si pak společně mohou házet. Kluci představují draka, jsou svázaní zády k sobě a děvčata jsou princezny, stojí čelem ke klukům a tvoří vnější kruh. Navzájem si hází mezi sebou míčem a učitel je k tomu doprovází hrou na klavír.

²²⁵ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 23.

²²⁶ TAMTÉŽ, s. 15.

Využití klavíru: hra melodie písně *Obr* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, švihadlo, duhový míč.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho tělo; osvojení si věku přiměřených praktických dovedností.²²⁷

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Průvod

V maskách různých pohádkových postav se děti projdou po třídě do rytmu pochodu.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, maska pohádkové postavy

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.²²⁸

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

5.1.5 PÁTEK – KARNEVALOVÉ SOUTĚŽE

Šašek je veselý, na děti se těší, na závěr týdne si pro ně připravil pár soutěží. Na konci děti dostanou diplom a odměnu.

Zmelodizování říkadla

Využití klavíru: hra melodie říkadla *Karneval* (tóny 653).

Pomůcky: klavír.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a ten druhý; posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.).²²⁹

Činnost z pohledu hudebních činností: pěvecké činnosti.

Notová soutěž

Po třídě jsou rozmístěny poztrácené noty různé hodnoty (viz Příloha C7 a C8), které jsou barevně i velikostně rozlišeny (např. půlová nota se vejde 2x do noty celé apod.). Jakmile začne učitel hrát na klavír píseň *Medák* (viz Příloha B8), děti pátrají po notách a sbírají je,

²²⁷ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 15.

²²⁸ TAMTÉŽ, s. 25.

²²⁹ TAMTÉŽ, s. 23.

když učitel hrát přestane, musí se všichni vrátit na předem domluvené místo. Vybrané dítě sestaví takt z nasbíraných not tím, že je libovolně seskládá vedle sebe. Takt nejdříve učitel zahraje na klavír na jednu klávesu, děti rytmus reprodukují hrou na *houbičky* (viz Příloha C9). Ten, kdo zopakuje správně rytmus taktu, vyhrává.

Využití klavíru: hra melodie písně *Medák* s doprovodem, hra jednoho tónu v rytmu vytvořeného taktu.

Pomůcky: klavír, noty s různými hodnotami (celá, půlová, čtvrt'ová), tabule, magnet, hudební nástroje.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika – poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkci (abeceda, čísla).²³⁰

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a instrumentální činnosti.

Balónková soutěž

Vždy jedno dítě si stoupne pod pověšený balónek, který se mu líbí a je připraveno ho chytit. Dokud hraje hudba, zůstane balónek přivázaný, jakmile hudba přestane hrát, učitel přestřihne provázek. Balónek klesá k zemi a dítě ho chytá. Ten, kdo balónek chytne, může si ho vzít domů. Ostatní děti sedí a fandí.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, balónky připevněné provázkem ke stropu, nůžky.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika – sebepojetí, city, vůle; rozvoj schopnosti sebeovládání.²³¹

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Nespadni na zem

Děti si za doprovodu hudby pinkají se svým balónkem, který v předchozí soutěži vyhrály. Jakmile hudba přestane hrát, děti mají za úkol balónek držet a čekat, až bude píseň pokračovat. Komu balónek spadne na zem, vypadává ze hry. Vyhraje ten, kdo si se svým balónkem vydrží házet nejdéle.

²³⁰ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 19.

²³¹ TAMTÉŽ, 2018, s. 21.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, balónek.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho tělo; rozvoj fyzické i psychické zdatnosti.²³²

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Hádanky

Děti poslouchají tematicky zaměřené zhudebněné hádanky (nosí to náš šašek na hlavě = čepice; měly to kukačky na hlavě = maska; našla to princezna s drakem = míč), které učitel zazpívá v libovolné melodii a zpěv podpoří hrou melodie na klavír. Děti hádají správnou odpověď. Ten, kdo hádanku rozluští, jde předmět hledat a za ním jdou i ostatní děti. Učitel napomáhá určit správný směr schovaného předmětu tím, že hraje hluboké či vysoké tóny (přihořívá X samá voda).

Využití klavíru: hra melodie zpívaných hádanek.

Pomůcky: klavír, klobouk, míč, maska.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a jeho psychika - jazyk a řeč; osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické).²³³

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Závěr karnevalu, diplom

Při zvuku fanfár *Hra na zvony* (viz Příloha B9) si jdou děti pro diplom (viz Příloha C10) a sladkost od šaška za účast na karnevalu, soutěžích a za skvělé masky.

Využití klavíru: hra fanfáry *Hra na zvony*.

Pomůcky: klavír, diplom, sladkost.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti projevat se autenticky, chovat se

²³² SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 15.

²³³ TAMTÉŽ, s. 17.

autonomně, prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho změny.²³⁴

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové činnosti.

Průvod

Děti si naposledy projdou průvod v libovolných maskách do rytmu písně.

Využití klavíru: hra melodie písně *Pochod* s doprovodem.

Pomůcky: klavír, libovolná maska.

Dílčí vzdělávací cíl: dítě a společnost; seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.²³⁵

Činnost z pohledu hudebních činností: poslechové a hudebně pohybové činnosti.

5.2 REFLEXE ZE ZREALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ

Modelové lekce jsem provedla v průběhu jednoho týdne od 22. do 26. února 2021 ve třídě „Včelek“ v Mateřské škole kardinála Berana Plzeň (dále jen MŠkB Plzeň), kde působím jako třídní učitelka. Z 18 dětí se v pondělí zúčastnilo 15 dětí, v úterý 13 dětí, ve středu 14 dětí, ve čtvrtek 14 dětí a v pátek 13 dětí.

Realizace naplánovaných činností proběhla v předstihu pro zhoršující se nepříznivou situaci. Důvodné obavy, že se budou MŠ uzavírat kvůli opatření proti šíření nemoci covid-19 se naplnily (od 1. března - 11. dubna 2021). Od 12. dubna 2021 mohly i tak nastoupit do MŠ pouze některé děti (např. předškolní), ostatní se mohly do MŠ vrátit až od 26. dubna 2021. Po tak dlouhé nepřítomnosti se některé z nich potřebovaly znovu postupně adaptovat. Proto jsem nakonec byla ráda, že se připravené aktivity uskutečnily i přes nedopsanou teoretickou část. Díky této skutečnosti mají některé činnosti nedostatky, o nichž se zmíním v jednotlivých podkapitolách.

Děti byly celý týden natáčeny a krátké sestřihy ze zrealizovaných činností jsou součástí bakalářské práce (viz Videozáznam 1, 2, 3, 4, 5).

²³⁴ SMOLÍKOVÁ, 2018, s. 25.

²³⁵ TAMTÉŽ, s. 25.

5.2.1 PONDĚLÍ – VÝZDOBA TŘÍDY

Nejdříve děti uslyšely rozložený mollový akord, pochopily náladu hraného akordu, ale nevěděly, co to znamená. Některé z dětí se dokonce začaly mračit. Když se dozvěděly, že je to šašek, který je někdy schovaný ve třídě a je smutný tak, jako nálada hrané melodie, tak začaly hádat, co se šaškovi asi stalo. Děti jsem tak úspěšně vtáhla do děje a hned od začátku spolupracovaly.

Zmelodizování říkadla

Říkadlo bylo jednoduché a tematicky se hodilo k týdennímu projektu. Plnilo funkci ucelenosti (každý den takto probíhal začátek řízené činnosti) a také motivační. Děti ve třídě „Včelky“ baví všemožné říkanky a básničky, ale zmelodizování říkanky pro ně bylo nové. Vzhledem k jednoduchosti melodie a k tomu, že se děti mohly opřít o můj zpěv a klavír, zvládly úkol bez problému. Říkanka měla navíc přidanou hodnotu, byla kouzelná, přivolávala šaška, o to víc se děti snažily říkanku naučit.

Pracovní list: Najdi správného šaška

Děti šly s nadšením hledat šaška po třídě. Jakmile našly první obrázek, vracely se zpět. Děti ale měly najít obrázků více, došlo tedy k špatné formulaci zadání úkolu. Pomocné otázky (např.: „Nenašly jste při hledání ještě nějaké šašky?“) děti přiměly k dalšímu hledání. Jakmile našly všechny čtyři, tak děti správně poznaly, že jim chybí pusa. Každé dítě tedy dostalo svůj pracovní list, na kterém byly ti čtyři šašci, které našly po třídě a měly poznat, který z nich je ten smutný dle melodie hrané na klavír. Děti sice správně poznaly kontrast hraných tónů (šťastný šašek = durové tóny, smutný šašek = mollové tóny), ale měly problém pak zakreslit smějící se či mračící se pusu ke správnému klaunovi. Některé děti si pusu šašků vybarvily dle svého ještě před začátkem poslechu nálady. Pouze pár dětí vyplnilo pracovní list zcela správně (viz Příloha C2). Proto pak došlo k malé změně. Obrázky velkých šašků, které děti našly po třídě, jsem pověsila na tabuli. Pak jsme společně s dětmi diskutovali nad tím, zda je daný šašek smutný či ne (dle klavírní hry) a vybrané děti pak postupně dokreslily šaškům pusu (viz Příloha C3). Při společném úsilí děti pochopily záměr, spolupracovaly a správně určily náladu každého šaška.

Výzdoba s balónky

Děti měly samy poznat dle svých pocitů z hrané hudby, které barvy se hodí k jakým tónům. Protože se jednalo o aktivitu, kterou děti nikdy předtím nedělaly, tak se před začátkem činnosti děti dozvěděly, které tóny se hodí k jakým barvám, poslechly si ukázky tónů a pak samy zkusily přiřazovat tóny k vybraným balónekům. I přes to pár dětí občas chybovalo, většinou byla hra dětmi pochopena. Problém nastal u některých barev (např. u šedivé), protože za normálních okolností bychom přiřadily šedivou k hlubokým tónům, ale balónek byl světlé šedivé barvy a pro děti to bylo matoucí. Nešlo tedy o barvu jako takovou, ale spíše o její odstín, což bylo pro děti těžké rozeznat. Příště by bylo vhodnější volit jasné, konkrétní a základní barvy, které děti znají a umí pojmenovat.

Výzdoba s fáborky

Děti se před činností učily rozeznat kontrast dlouhého a krátkého tónu a přiřazovaly jej k fáborkům. Poté každý sám za sebe vybíral fáborky dle hraných tónů. Většinou děti zvolily správnou délku fáborku dle délky tónu. Pro nejmenší děti ve skupině, které to občas pletly, by bylo snazší, kdyby rozdíl v délce fáborků byl ještě větší nebo kdyby byly fáborky pro srovnání třeba na nástěnce a děti tak mohly vybraný fáborek porovnat s těmi ukázkovými.

Druhá část této aktivity byla pozměněna. Vzhledem k ostatním činnostem, v rámci kterých se děti učily různé hudební kontrasty, tak by to mohlo být na děti už příliš. Děti tedy měly za úkol lepit fáborky na provázek dle stejného kontrastu, jako v první části. Při hraní staccata děti lepily krátké provázky, při hraní leggata lepily dlouhé. Většina dětí vybírala správné fáborky, i tak se ujišťovaly a ptaly se, zda vybraly ten správný a mohou ho nalepit k provázku.

Pomalování se

Činnost nebyla realizována, vzhledem k nedostatku času. Děti by se navíc učily nový hudební kontrast, musely by se plně soustředit a můžeme tedy předpokládat, že by to bylo spíše ke škodě, nežli k užitku.

Průvod

Tato aktivita vhodně uzavřela řízenou činnost, děti sice nepochodovaly přesně do rytmu, ale píseň vnímaly a učily se její tempo a výraz poznat.

5.2.2 ÚTERÝ – OBLÍBENÁ PROFESE

Děti už věděly, co hrané tóny znamenaly a reagovaly: „Už je zase smutný!“. Samy hádaly, jaký by mohl být důvod k šaškově špatné náladě. Jakmile se to dozvěděly, tak se nadšeně běžely převléknout do své masky. Dokonce i děti, které se ráno odmítaly do masky převléknout. Děti, které neměly žádnou masku nějaké profese, dostaly reflexní vestu a staly se policisty. Jedna holčička měla převlek Elsy, ale protože byl den masek různých profesí, tak si šaty nechala a stala se tanečnicí.

Zmelodizování říkadla

Děti si říkadlo pamatovaly, na novou melodii si zvykly a šaška k sobě moc rády přivolávaly, aby mu ukázaly, že jsou již v maskách.

Přehlídka masek

I stydlivé děti nakonec zvládly přejít po „mole“, ale otázku: „Co jsi za profesi?“ spíše recitovaly, nežli zpívaly. Děti, které představovaly svou profesi, se nezvládly představit samy formou zpívané odpovědi. Většinou rychle odpověděly (např.: „Policajt!“), a až pak společně s učitelem zazpívaly odpověď: „Já jsem ...“.

Pohybová hra na signál

Tato činnost se odvíjela dle toho, za jaké masky se děti převlečou. Měly na výběr z několika profesí, o kterých se dozvídaly v průběhu předešlých dvou měsíců. Děti si vybraly masku policisty/policistky, kuchaře/kuchařky, hasiče, fotbalisty a tanečnice. Těchto pět skupin různých profesí bylo pro tuto činnost tak akorát. Samotná činnost vznikla na základě spolupráce, s dětmi jsme přemýšleli o možnostech klavírního doprovodu, jaký tón/melodie by mohla charakterizovat danou profesi. Nakonec jsme vymysleli jednotlivé signály pro každou profesi. Zezačátku bylo pro děti těžké rozlišit, zda mohou běžet či nikoliv, nebyly si jisté hranými tóny, zda patří či nepatří k nim. Některé děti ale již od začátku ihned věděly, ke komu signál patří, a radily ostatním, kdy mají běžet a kdy ne. Jednotlivé profese byly při reakci na signál ještě motivované (policisté honili

zloděje, hasiči jeli uhasit požár, tanečnice tančila, fotbalista běžel dát gól a kuchaři běželi k bublající polévce).

V druhé části této hry děti bez problému našly obrázek profese svého převleku a nalepily ho k domečku.

Průvod

Děti už věděly, co mají dělat, rytmus písničky cítily lépe než předešlý den.

5.2.3 STŘEDA – KARNEVAL ZVÍŘAT

Smutná melodie hraná na klavír už nebyla pro děti žádným překvapením, ihned věděly, že je šašek smutný, a opět hádaly, proč tomu tak je. Tentokrát ani šašek neznal důvod a děti se těšily, až tuto záhadu rozluští.

Skoro celou řízenou činnost děti pracovaly ve dvou skupinách, do kterých jsem je rozdělila dle věku. Žádné z dětí proti tomuto rozdělení neprotestovalo a všechny děti ochotně pracovaly v přidělené skupině. Dětem nejdéle trvala výtvarná aktivita, díky které došlo ke změnám v programu. Pro lepší organizaci jsem poprosila kolegyni, aby byla se skupinou dětí u stolečku, pustila jim skladbu, vedla s nimi diskuzi a vysvětlila, co mají dělat. Já byla celou dobu u keyboardu, kde jsem děti rozezpívala a učila novou píseň.

Skupina A - Učení se nové písničky

Klavír se nacházel blízko stolečků, kde skupina starších dětí pracovala na jiném úkolů. Proto skupina menších dětí šla na opačnou stranu třídy, posadila se na lavičku a místo klavíru byly doprovázeny hrou na keyboard. Vzhledem k novému prostředí děti zaměřily svou pozornost občas na něco jiného, nicméně hezky se zapojovaly do všech cvičení, do rozboru písničky a písničky si i docela zapamatovaly. Vznikla zde časová prodleva, protože skupina u stolu se pak měla střídát se skupinou u keyboardu, nicméně starší děti ještě stále tvořily svou masku. Po nacvičení písničky jsem tedy improvizovala a pro vyplnění času jsem dětem dala za úkol, aby se prolétly po třídě jako kukačky a pak aby postavily pro kukačky krmítka a budky.

Skupina A - Poslech písničky a výroba masky

Děti samy od sebe nepoznaly motiv kukačky. Kolegyně je ale návodnými otázkami dovedla ke správné odpovědi. Samotná výroba masek trvala dětem déle, než bylo

plánováno, a tak i v této skupině došlo k delšímu časovému rozpětí. Výsledné masky se dětem moc povedly, byly krásně barevné (viz Příloha C6).

Skupina A - Představení

Právě díky výrobě masek, která trvala u obou skupin delší dobu, než bylo předpokládáno, tak k této aktivitě nedošlo ve středu, ale až ve čtvrtek. V danou chvíli jsem se tak rozhodla, aby děti nebyly přehlcené a program si užívaly, nikoliv aby byly do něčeho nucené.

Skupina B - Poslech písně a výroba masky

Starší děti začaly u stolu cíleně, je těžší poslechnout si skladbu a najít motiv, který charakterizuje nějaké zvíře, než začít u piana, naučit se písničku v rámci které se objevuje motiv daného zvířete a až poté poslech skladby, ve kterém pak děti najdou snáze to, co mají. Děti nejdříve tipovaly jiná zvířata a zajíce neuhodly. Kolegyně dala dětem různé nápovědy, až nakonec uhodly, že se jedná o zajíce. Dětem velmi dlouho trvalo, než šablonu vystříhly a nastříhaly si látku. Starší děti si měly procvičit stříhání, příště by bylo lepší počítat s větší časovou rezervou či dětem nabídnout již nastříhané kousky látek, protože ty se opravdu těžce stříhají, nebo si kousky látek nastříhat ráno během volné hry. Masky se dětem povedly (viz Příloha C5), některé z dětí polepily jen kousek šablony, jiné se snažily nastříhat malé kousky látky a vyplnit jimi celý prostor.

Skupina B - Učení se nové písničky

Stejně jako mladší děti, tak i starší se nechaly občas rozptýlit něčím jiným. Nicméně z obecného hlediska se soustředily na cvičení před samotným zpíváním, vnímaly text a dokázaly samy popsat, o čem se v písni zpívá. Děti se stihly naučit dvě sloky a při čekání na první skupinu jsem pak opět improvizovala. Děti skákaly po třídě jako zajíce a pak stavěly pro zajíce noru.

Skupina B - Představení

Tuto činnost jsem se rozhodla ve středu vynechat, i bez této aktivity totiž řízená činnost trvala déle, než měla. Pro zakončení tohoto dne byla ale důležitá, a tak byla přesunuta na čtvrtek.

Zmelodizování říkadla

Říkadlo mělo opět přivolat šaška a děti mu měly a prozradit, co přes noc slyšel a že se nemá čeho bát. Vzhledem k tomu, že to ale navazovalo na činnost, kdy se skupiny dětí navzájem představily v maskách a zazpívaly píseň o tom zvířeti, bylo zmelodizování říkadla také vynecháno a přesunuto na čtvrtek.

Průvod

I průvod byl odložen. Děti nemohly jít v průvodu v maskách, které si vyrobily. Prozradily by tak druhé skupině něco, co měly původně hádat v rámci činnosti „Představení“.

5.2.4 ČTVRTEK – POHÁDKOVÝ SVĚT

Předešlý den došlo ke změnám a spoustu aktivit se přesunulo na čtvrtek. Ideální řešení to samozřejmě není, ale bylo důležité, aby měly aktivity nějaké zakončení a mohlo se pak pokračovat dále. Proto se nejdříve začalo s odloženými činnostmi a až poté s dalšími. Díky tomu došlo opět k tomu, že řízená činnost trvala příliš dlouho. Kromě předposlední aktivity se ale děti pěkně soustředily a aktivity je bavily.

Skupina A i B - Představení

Děti se společně alespoň krátce rozezpívaly a zopakovaly si nějaká dechová a artikulační cvičení. Poté se starší skupina posadila a poslechla si skladbu *Kukačka v hlubokém lese*, dle které hádaly, o jaké zvíře se jedná. Poté si děti z mladší skupiny nasadily masky kukaček, a zároveň při skladbě přilétly před skupinu starších dětí. Ty najednou tipovaly v podstatě hned, že jde o ptáky (vzhledem k masce), ale nevěděly o jaké. Proto jsem upozornila na motiv, který se opakoval. Děti tak uhodly, že se jedná o kukačku, mladší skupina to ještě potvrdila písní *Kukačka*, kterou zazpívala. Děti už si ale tolik nepamatovaly text písně. Určitě by bylo lepší to s dětmi alespoň ráno v rámci volné hry zopakovat.

Poté se skupina mladších dětí posadila, a poslechla si reprodukovanou píseň *Zvířata s dlouhýma ušima*, dle které hádaly, jaké zvíře by měla charakterizovat. Pak si starší děti nasadily masku zajíce a naskákaly jako zajíci před mladší děti s doprovodem hudby. Mladší děti již poznaly zajíce a starší děti to dětem z mladší skupiny potvrdily písní *Zajíček ušáček*, jejíž text neměly plně osvojený a určitě by také prospělo, kdyby si ho děti mohly alespoň jednou ten den zopakovat v rámci volné hry. Díky odložení této aktivity do

dalšího dne si děti tolik nepamatovaly text písně, ale co se týče masek, tak zde bylo jedno velké pozitivum. Masky totiž stihly zaschnout, některé děti použily hodně lepidla a předešlý den by kvůli tomu nebylo možné si některé masky nasadit.

Zmelodizování říkadla

Děti říkadlem přivolaly šaška a vysvětlily mu, že se nemusí ničeho bát, že zvuky, které slyšel, patřily kukačce a zajícovi. Šašek se uklidnil a dětem prozradil, že je tato kouzelná zvířátka převedla do pohádkového světa, o kterém zanedlouho uslyší příběh.

Průvod

Nakonec se děti mohly projít po třídě ve vlastnoručně vyrobené masce do rytmu písně a tím se uzavřely aktivity motivované zvířátky.

Překážková dráha

Přípravení překážek trvalo pár minut (a dříve jsem je připravit nemohla, protože by překážely v prostoru třídy při předchozích aktivitách), děti už byly nedočkavé, a tak jsem poprosila kolegyni, ať s dětmi v kruhu prodiskutuje jejich kostýmy, v jakých pohádkách by se asi tak mohly objevit apod.

Šašek se pak s dětmi přemístil do pohádkového světa, kde se děti dozvěděly příběh princezny, která ztratila svůj duhový míč. Děti hezky reagovaly na klavírní vsuvky, které korespondovaly s příběhem, nicméně bylo těžké realizovat tyto věci dohromady. Dětem jsem totiž příběh četla a provázela je při tom překážkovou dráhou, některé prvky z překážkové dráhy ale byly dále od piana, a tak jsem přebíhala sem a tam. Lepší by bylo poprosit kolegyni, aby je provázela překážkovou dráhou či si připravit keyboard na druhou stranu třídy. Jako další nevýhodu spatřuji v tom, že děti byly z překážkové dráhy nadšené, a tak si ji chtěly co nejdříve projít. Bylo pro ně náročné splnit jednu část a počkat, až ji projdou i ostatní. Čekání na ostatní na stejném místě bylo velmi důležité, za každou překážkou se totiž dozvěděly další část příběhu. Příště bych dětem nechala volný čas na prozkoumání všech překážek a až poté bychom ji společně prošly postupně dle návaznosti na příběh. Kromě tohoto ale děti hezky spolupracovaly. Když měly zpívat otázky na draka, které je zajímaly, tak měly spoustu hezkých nápadů.

Několikahlavý drak

Děti už byly přehlčené a aktivita je příliš nezaujala. Ne všechny se chtěly zapojit, a klukům, kteří se nechali svázat k sobě, byla činnost nepříjemná, a tak si s míčem nakonec moc neházeli.

Průvod

Na závěr děti ještě jednou pochodovaly do rytmu písně, tentokrát v kostýmech pohádkových postav.

5.2.5 PÁTEK – KARNEVALOVÉ SOUTĚŽE

Děti dle klavírní hry poznaly, že je šašek veselý a trochu je to i překvapilo, protože takhle na začátku řízené činnosti to bylo poprvé za celý týden. Děti byly smutné, když jim šašek sdělil, že je to poslední karnevalový den. Byly ale zároveň nadšené z toho, když jim šašek pověděl o soutěžích, které si pro ně připravil. Nejvíce děti bavila soutěž s balónky, na které se moc těšily, že si je vezmou domů.

Zmelodizování říkadla

Říkanou měly děti už perfektně osvojenou a přivolaly tak šaška k sobě.

Notová soutěž

Písnička, kterou jsem děti při aktivitě doprovázela, byla pro čtyřruční hru. Z toho důvodu jsem si ráno nahrála na elektrický klavír jednu část a při činnosti jsem nahrávku pustila a do toho hrála druhou část. Tím jsem dokázala sama reprodukovat i hru pro více rukou. Samotná činnost byla takovým experimentem, protože to děti předtím nikdy nezkoušely. Navíc hrály na hudební nástroje, na které předtím nikdy nehrály. Nakonec to pro ně bylo velmi těžké a přecenila jsem schopnosti dětí. Nejdříve měly hledat noty po třídě, když hrála hudba. To děti zvládly, ale hned na začátku jsem trochu pozměnila pravidla. Místo schování všech not jsem schovala nejdříve jen některé, aby se děti postupně seznámily s různými notami. I tak pro ně složený takt byl velmi těžký. Snažila jsem se dětem vysvětlit délku trvání každé noty, navíc byly noty ztvárněné do různých velikostí dle jejich hodnoty a barevně odlišeny. I tak pro ně bylo počítání matoucí a na hudební nástroje vyťukávaly každou slabiku při počítání. I přes opětovné vysvětlení, ukázkou hry taktu na klavír a ukazování hraných not postupně na tabuli se většina dětí nechytala. Soutěž byla

tedy spíše o hledání not po třídě, když hudba hrála, a když hudba přestala, tak se děti vracely ke kruhu. Aby děti měly možnost si zahrát na hudební nástroje, tak jsem jim navrhla, že můžou zkusit zahrát rytmus již osvojeného říkadla, kterým děti přivolávají šaška do třídy. To už zvládlo více dětí. Příště by bylo vhodné začít s rytmizací osvojeného říkadla, písničky a až poté se velmi postupně a pomalu věnovat notám jako takovým a jejich trvání. Nejdříve třeba se čtvrtovou notou a vytřukávat takt složený pouze z nich a až po nějaké době se učit jinou notu a poté zkombinovat.

Balónková soutěž

Děti činnost ihned pochopily, velmi je bavila a hlavně se moc těšily na balónek, který si pak odnesly domů. Balónky děti chytaly postupně, ostatní děti seděly v kruhu a fandily tomu, kdo balónek chytil. Ke konci byly děti, které svůj balónek už chytily, nedočkavé a chtěly si s balónkem pinkat.

Nespadni na zem

Aktivita hezky navazovala na předchozí, děti si mohly konečně s balónkem volně hrát, na což se moc těšily. Po chvíli si děti pinkaly s balónkem v rámci soutěže s pravidly. Některé děti se bály vypadnutí, a tak s balónkem moc neházely, spíše ho držely a chodily po třídě. Po napomenutí si s balónkem začaly házet a vypadnutí nesly děti sportovně. Bylo těžké uhlídat, komu již balónek spadl a komu ne. Poprosila jsem kolegyni a asistentku, aby situaci hlídaly, zatímco jsem hrála na klavír. Soutěž se hrála nakonec 2x, protože děti velmi bavila.

Hádanky

Samotné hádanky jsem si dopředu nijak zvlášť nepřipravovala a spíše jsem improvizovala. Děti okamžitě reagovaly a ihned znaly správné odpovědi možná i proto, že hádanky byly tematické a děti si dokázaly rychle spojit to, na co jsem se ptala, s tím, co v nedávné době zažily a na co si hrály.

Závěr karnevalu, diplom

Při fanfáře hrané na klavír byly děti postupně volané za šaškem, od kterého dostaly diplom a sladkost. Poprosila jsem asistentku, aby dětem diplomy předávala, zatímco jsem hrála famfáru na klavír. Na diplomu se děti z části podílely, každý měl svůj originální, protože

místo balónků, které na obrázku šašek držel, byly otisky prstů různých barev, dle výběru každého dítěte. Měly velikou radost, trpělivě čekaly, až na ně přijde řada a diplom s odměnou hezky přijaly.

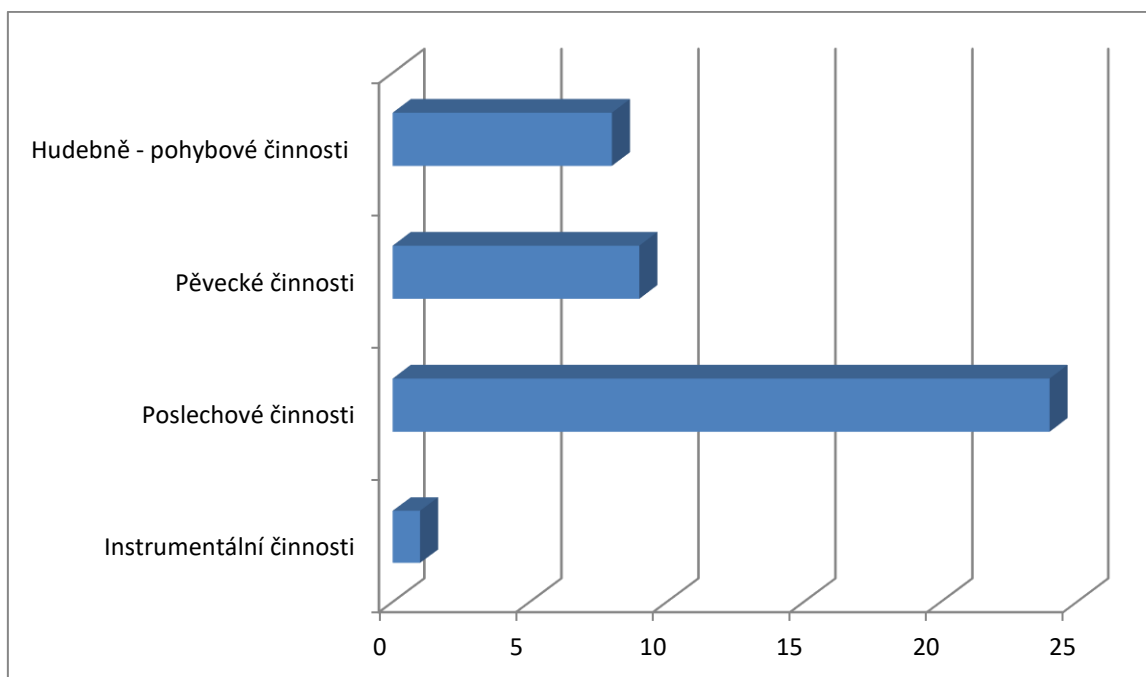
Průvod

Závěrečný průvod, tečka nejen za celým dnem, ale i za celým týdnem, byla aktivita, kterou už děti důvěrně znaly a tak pěkně pochodovaly do rytmu známé pochodové písně.

5.3 ZÁVĚREM

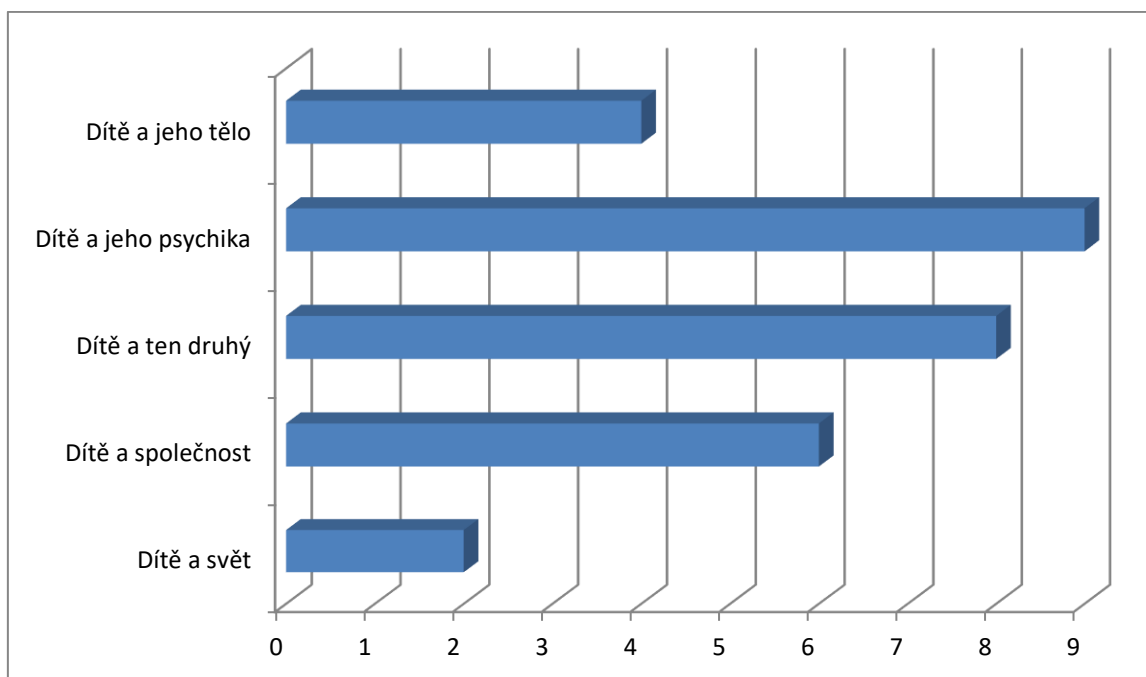
Realizované činnosti byly vhodně motivované, děti bavily, ihned se vcítily do šaškových problémů, snažily se mu pomoci a zlepšit mu náladu. Pokud to náročnost zadání vyžadovala, byly děti rozděleny podle věku. Některé činnosti byly v průběhu lehce pozměněny, zrušeny či odloženy s ohledem na aktuální potřeby dětí, časové možnosti apod. Nedostatky spatřuji nejvíce v činnosti *Notová soutěž*, kde děti měly sestavit takt, poslechnout si jeho rytmus hraný na klavír a poté ho reprodukovat. Děti s notami nikdy předtím nepracovaly, byly zmatené a až na výjimky nebyly schopné takt zopakovat. Největší chybou bylo velké množství připravených aktivit a i přes úpravy trvala řízená činnost každý den okolo 45 minut. Je to problém, na kterém pracuji již delší dobu, programy mívám delší, než by měly být. Vzhledem k tomu, že to dělám takto od začátku a práce je pestrá, děti jsou zvyklé a spolupracují. Těšily se na další den, ale bylo vidět, že ke konci řízené činnosti už nebyly tolik soustředěné a bylo náročné. Příště bych proto zvolila méně činností, ale v případě více nápadů, které bych chtěla zrealizovat, bych týdenní téma prodloužila na dva týdny.

Následující grafy vypovídají o tom, děti byly rozvíjeny ve všech vzdělávacích oblastech. Každá činnost byla popsána právě z pohledu dílčího vzdělávacího cíle a také s jakou hudební činností souvisí.

Obrázek 6 - činnosti podpořené klavírem z pohledu hudebních činností

Z grafu můžeme vidět, že aktivity byly v rámci celého týdne realizovány ve všech čtyřech hudebních činnostech. Nejvíce pak v *poslechových* (24), *pěveckých* (9), *hudebně pohybových* (8) a *instrumentálních* (1). Lze předpokládat, že poslechových činností je nejvíce, protože poslech písně je předpokladem pro další práci s ní (ať už zpívat, pohybovat se či se rytmicky vyjádřit). Instrumentální činnost byla pouze jedna, což je vzhledem k ostatním veliký nepoměr, proto by bylo vhodné jich příště zařadit více (např. vytleskání rytmu zmelodizovaného říkadla).

Obrázek 7 - činnosti podpořené klaviřem z pohledu vzdělávacích oblastí

Z grafu je patrné, že v průběhu týdne byly naplánované a realizované modelové lekce s dílčími cíli ze všech pěti oblastí RVP PV. Nejvíce pak bylo činností dotýkajících se oblasti *Dítě a jeho psychika* (9), v těsném závěsu se pak objevovaly aktivity s dílčím cílem z *Dítě a ten druhý* (8). V dalších oblastech už bylo aktivit o něco méně: *Dítě a společnost* (6), *Dítě a jeho tělo* (4), *Dítě a svět* (2). Nepoměr ve výsledcích mi nepřijde nijak důležitý. Hlavním cílem bylo děti s využitím klavíru rozvíjet všestranně, což graf dokládá. Je logické, že se každé téma přiklání k nějaké oblasti více, než k ostatním. Modelové lekce byly zastřešeny týdenním tématem „Karneval aneb vyzkoušej, kým chceš být“, ve kterém byly činnosti zaměřené nejvíce na spolupráci, ohleduplnost, rozvoj tvořivosti či řečových schopností a jazykových dovedností. Nechyběly ani aktivity rozvíjející jemnou a hrubou motoriku, aktivity zaměřené na naši kulturu a na poznávání zvířat žijících v české přírodě (jak vypadají, jaké zvuky vydávají, jak se pohybují).

ZÁVĚR

Díky této práci jsem měla možnost využít své dovednosti v oblasti hry na klavír při práci s dětmi a uplatnit tak své dva největší zájmy. Zároveň jsem zjistila, kolik možností skýtá práce s klavírem v předškolním vzdělávání a jak všestranné využití klavír poskytuje. Zpracovala jsem bakalářskou práci *Využití klavíru v MŠ – tvorba autorských modelových lekcí* na základě stanovených cílů v úvodu, vycházela jsem z odborné literatury a také dříve napsaných kvalifikačních prací, zpracovaných na podobné téma. Ze všech uvedených publikací jsem pracovala hlavně s knihou *Hudební výchova v mateřské škole* od Jiřího Zezuly a Olgy Janovské. Titul je velmi přehledně a podrobně zpracován. Z kvalifikačních prací uvedených v mé bakalářské práci za všechny zmíním *Literatura pro HV v MŠ po roce 2010 (průzkum trhu včetně reedic)* od Elišky Novákové, která rozebírá velký vzorek publikací, kterým jsem v průběhu své práce využila.

Svou **bakalářskou práci** jsem rozdělila na **část teoretickou** a **praktickou**. Hlavním úkolem bylo zaměřit se na klavír jako takový, toho jsem se zhostila v teoretické části, kde se klavíru věnuji od historie až po přímé či nepřímé zmínky v různých publikacích apod. Druhým hlavním záměrem bylo ukázat, jak může učitel v MŠ uplatnit klavír v týdenním programu. I tento cíl byl splněn a to v rámci jednotlivých modelových lekcí, které jsou v práci popsány i zhodnoceny.

V **teoretické části** jsem nejdříve zkoumala klavír jako hudební nástroj, jeho historii a jeho současnou podobu. Dále jsem dospěla k závěru, že klavír je vhodným doplňkem při mnohých hudebních činnostech a má nesporné výhody ve srovnání s ostatními nástroji. Na klavír můžeme hrát melodii i doprovod písně, učitel může při hře na klavír zároveň zpívat. Dále jsem zkoumala několik odborných publikací, které jsou určené pro předškolní vzdělávání a vyhledávala jsem v nich, v jakém kontextu je klavír zmiňován. V závěru této kapitoly jsem pak uvedla, že klavír je zmiňován nejen ve zpěvnících ale i v různých didaktikách a dalších odborných knihách, které ani nejsou primárně spojené s hudbou. I toto zjištění udává další příklady pro využití klavíru. Vzhledem k tomu, že je kvalifikační práce směřována k MŠ, zařadila jsem do této práce i kapitolu o RVP PV, a v dokumentu jsem hledala souvislosti práce s klavírem. Bohužel jsem došla k závěru, že se zde klavír přímo nezmiňuje, ale i přes to lze ke každé vzdělávací oblasti klavír nepřímě přiřadit. Poté jsem provedla menší průzkum na středních, vyšších odborných a vysokých školách v ČR, které nabízí obor *Předškolní pedagogika*. Očekávala jsem, že dovednost hry na klavír je

požadována při přijímacím řízení a také že je hra na klavír jako studijní předmět zařazen do vzdělávacího programu. Překvapilo mě, že žádná škola nestanovuje jako podmínku k přijetí ke studiu dovednost hry na nástroj (klavír), ale zároveň se potvrdilo, že na všech školách se učí hře na nějaký hudební nástroj a na většině škol je to právě klavír. Toto zjištění je potvrzením předpokladu, že hra na klavír je důležitá dovednost učitele v MŠ. Poslední kapitola v teoretické části je věnována čtyřem druhům hudebních činností, ve kterých jsem opět hledala spojitosti s klavírem, který se ať už přímo či nepřímo objevuje v každé z nich. Několik příkladů z praxe uvedených v odborné literatuře to dokládá. Tím jsem dokázala všestrannost a využitelnost klavíru v nejrůznějších typech činností v MŠ.

Praktická část obsahuje mé vlastní modelové lekce, které jsem na základě zjištěných informací z teoretické části vymyslela a naplánovala pro heterogenní třídu „Včelky“ v MŠkB Plzeň, kde působím jako třídní učitelka. V průběhu byly pořízeny videozáznamy, které sloužily pro zpětnou vazbu a ukázaly cestu ke zlepšení a odstranění nedostatků při další práci s dětmi. V praktické části je několik modelových příkladů, kde se čtenář dozví, jak dětem nenásilně zprostředkovat kontakt s hudbou a přitom je rozvíjet ve všech vzdělávacích oblastech. Modelové lekce jsou navíc doplněné o reflexe, kde jsou zmíněné všechny nedostatky, které v průběhu vyvstaly. Aktivity i přes to dokázaly, že se klavír dá využít i v běžném programu, který je plánován v návaznosti na TVP i RVP PV a všechny činnosti jsou pak důkazním materiálem, že je klavír v MŠ všestranně využitelný. Nyní můžou příklady různých činností sloužit jako inspirace a vést tak nejen učitele v MŠ, aby klavír více využívali nejen při HV.

RESUMÉ

Bakalářská práce *Využití klavíru v MŠ – tvorba autorských modelových lekcí* je rozdělena na **teoretickou a praktickou část**.

Teoretická část má za cíl uvést klavír jako hudební nástroj a srovnat jeho přednosti s ostatními nástroji. Klavír je v ní také zkoumán v několika odborných publikacích pro předškolní vzdělávání, kde se zmínky o tomto nástroji objevují přímo i nepřímo. Klavír se zde uplatňuje i v kontextu s RVP PV, i když pouze nepřímo, a to ve spojitosti s hudbou. Další kapitola v této části má za cíl sledovat, do jaké míry je zvládnutí hry na klavír důležitou dovedností učitele v MŠ. To dokazuje menší průzkum provedený na různých školách v ČR s oborem *Předškolní pedagogika*. Na většině z nich je během studia zařazena výuka hry na klavír. Posledním záměrem je zmínit využití tohoto nástroje ve všech hudebních činnostech.

Praktická část obsahuje příklady činností pro práci s dětmi v rámci předškolního vzdělávání. Jsou propojené s hrou na klavír, zároveň děti rozvíjejí ve všech vzdělávacích oblastech v RVP PV a také v hudebních činnostech. V této části jsou uvedeny přípravy i hodnocení jednotlivých aktivit realizované ve třídě „Včelky“ a veškeré činnosti jsou doplněny o videozáznam, který je součástí této bakalářské práce. Modelové lekce mohou sloužit jako inspirace nejen pro učitele a podpořit je tak ve využívání klavíru v běžných činnostech.

SUMMARY

The bachelor's thesis *The use of piano in kindergarten - creation of model sessions* consists of two parts: **theoretical and practical**.

The theoretical part aims to introduce the piano as a musical instrument and to compare its advantages with other musical instruments. It examines several professional publications for preschool education that mention this instrument directly or indirectly. The piano is also used in the context of RVP PV, although indirectly - in relation to music in general. The goal of the next chapter of the theoretical part is to analyze the extent to which mastering the piano is an important skill of a kindergarten teacher. This analysis is supported by a smaller survey conducted at various schools in the Czech Republic where the field of *Preschool Pedagogy* is studied. The curricula at most of these schools include piano lessons. Lastly, this part mentions the use of this instrument in all musical activities.

The practical part contains examples of activities which are connected with playing the piano and are suitable for working with children in preschool education. During these activities, children develop in all educational areas of the RVP PV as well as in musical activities. In this part, the lesson plans and evaluation of individual activities carried out in the class "Little Bees" are presented. All activities are completed with a video recording, which is part of this bachelor's thesis. These model lessons can serve as inspiration not only for teachers and offer support in using the piano in everyday activities.

SEZNAM LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

BAĐUROVÁ, Aneta. *Využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol*. Zlín, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Petra Trávníčková.

BEN-TOVIM, Atarah a Douglas BOYD. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-206-5.

BONHARD, Vladimír a Josef PRACH. *Piana a pianina*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1958. KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.

BONSELS, Waldemar, NAHRGANG, Frauke, ed. *Včelka Mája a její dobrodružství*. Ilustroval Verena KÖRTING. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4656-2.

ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy. ISBN 978-80-86858-75-3.

DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2009. Nahlízet - nacházet. ISBN 978-80-86307-94-7.

HOROVÁ, Ladislava. *Těšíme se do školky*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0506-7.

JANŽUROVÁ, Zdena, Luboš SLUKA a Milada BOROVIČKOVÁ. *Klavírní školička pro děti 4-7 leté: pedagogická publikace s metodickým návodem pro výuku předškolních a raně školních dětí na LŠU se zaměřením i ke čtyřruční hře a ke hře z listu*. 2. upr. vyd. Ilustroval Josef PALEČEK. Praha: Panton, 1978.

JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.

K souladu ŠVP s RVP PV. *Metodický portál RVP – Modul Články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2397/k-souladu-svp-s-rvp-pv.html/>

KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.

Karneval / Říkadla a básničky | ProMaminky.cz. *ProMaminky.cz – články, hodnocení a všechno pro maminky* [online]. Copyright © 2013 [cit. 28.06.2021]. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/ostatni-25/karneval-8147>

- KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček*. Vydání čtvrté. Stařeč: INFRA, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-86666-35-8.
- KRUŽÍKOVÁ, Marie. *Písniček II*. Vydání čtvrté. Stařeč: INFRA, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-86666-33-4.
- KULHÁNKOVÁ, Eva. *Taneční hry s písničkami: od 4 let do 9 let*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-108-5.
- KULHÁNKOVÁ, Eva. *Zvířátka ve hře, písně a tanci*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-754-1.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.
- NOVÁKOVÁ, Eliška. *Literatura pro HV v MŠ po roce 2010 (průzkum trhu včetně reedie)*. Plzeň, 2015. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra hudební kultury. Vedoucí práce PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.
- POSPÍŠILOVÁ, Vlasta a Martin VOZAR. *Učíme se poslouchat: pracovní sešit 1*. Praha: Talacko editions, c2010.
- RADOVÁ, Lenka. *K možnostem využití klavíru v mateřské škole*. Plzeň, 2018. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra hudební kultury. Vedoucí práce PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.
- RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-543-1.
- Roční období v písničkách: [náměty na pohybové aktivity pro děti předškolního věku]. Praha: Raabe, c2012. Nebojme se pohybu. ISBN 978-80-87553-51-0.
- RŮŽIČKOVÁ, Míša. *Zpěvník: veselé písničky pro kluky a holčičky*. Ilustroval Pavel SKURA. Cheb: G + W, 2014.
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SPLAVCOVÁ, Hana. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Praha: výzkumný ústav pedagogický, 2016.
- SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění od nejstarší doby až po současnost: učebnice pro konzervatoře a pro lidové školy umění*. Praha: Panton, 1973.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Hrajeme si s písničkou: zpěvník s návody na hry pro děti*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0097-0.

TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-100-6.

VÁLEK, Jiří. *Italské hudební názvosloví*. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-852-2.

VISKUPOVÁ, Božena a Petr JISTEL. *Skřivánek: sborník písní pro mateřské školy s doprovodem klavíru, eventuelně dalších (dětských) hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1973.

ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství)

ZÍMA, Jan. *Hrajeme a zpíváme si pro radost: 25 zhudebněných básniček*. Ilustroval Milada KUDRNOVÁ. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0207-1.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ**Obrázky**

Obrázek 1 – údaje o využití klavíru.....	19
Obrázek 2 - uplatnění klavíru	20
Obrázek 3 – výsledky průzkumu na středních školách	30
Obrázek 4 - výsledky průzkumu na vyšších odborných školách.....	32
Obrázek 5 - výsledky průzkumu na vysokých školách	34
Obrázek 6 - činnosti podpořené klavírem z pohledu hudebních činností.....	72
Obrázek 7 - činnosti podpořené klavírem z pohledu vzdělávacích oblastí	73

Tabulky

Tabulka 1– srovnání publikace "Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími " dle kritérií	9
Tabulka 2 - srovnání publikace "Skřivánek" dle kritérií	10
Tabulka 3 - srovnání publikace "Hrajeme si a zpíváme pro radost" dle kritérií	11
Tabulka 4 - srovnání publikace "Hudební činnosti v předškolním vzdělávání" dle kritérií	12
Tabulka 5 - srovnání publikace "Hudební výchova v mateřské škole" dle kritérií	13
Tabulka 6 - srovnání publikace "Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání" dle kritérií	15
Tabulka 7 – srovnání publikace "Učíme se poslouchat" dle kritérií	16
Tabulka 8 - srovnání publikace "Těšíme se do školky" dle kritérií.....	17
Tabulka 9 - srovnání publikace "Od výkřiku k písničce" dle kritérií.....	17
Tabulka 10 - srovnání publikace "Klavírní školička" dle kritérií.....	18
Tabulka 11 - hudba v oblasti "Dítě a jeho tělo"	21
Tabulka 12 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika, jazyk a řeč"	22
Tabulka 13 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace“	23
Tabulka 14 - hudba v oblasti "Dítě a jeho psychika - sebepojetí, city, vůle“	23
Tabulka 15 - hudba v oblasti "Dítě a ten druhý"	24
Tabulka 16 - hudba v oblasti "Dítě a společnost"	25
Tabulka 17 - hudba v oblasti "Dítě a svět"	26
Tabulka 18 - průzkum na středních školách.....	28
Tabulka 19- průzkum na vyšších odborných školách	31
Tabulka 20 - průzkum na vysokých školách	33

PŘÍLOHY**Přílohy A – emailová korespondence se středními, vyššími odbornými a vysokými školami**

Příloha A 1 - korespondence se SPgŠ II

Přílohy B – použitý notový materiál v rámci modelových lekcí

Příloha B 1 - Janžurová, Borová: Pochod..... III

Příloha B 2 – Tichá, Raková: KukačkaIV

Příloha B 3 – Tichá, Raková: Zajíček ušáček..... V

Příloha B 4 – Raková, Štíplová, Tichá: Princezna a drak..... VI

Příloha B 5 - Janžurová, Sluka, Borová: Smutná princezna 1VII

Příloha B 6 - Janžurová, Sluka, Borová: Smutná princezna 2..... VIII

Příloha B 7 - Janžurová, Sluka, Borová: Obr IX

Příloha B 8 - Janžurová, Sluka, Borová: Medák X

Příloha B 9 - Janžurová, Sluka, Borová: Hra na zvony XI

Přílohy C – pomůcky využité v modelových lekcích

Příloha C 1 - obrázek se ŠaškemXII

Příloha C 2 - ukázka vyplněného pracovního listu "Najdi smutného šaška" XIII

Příloha C 3 - tabule s označenými šťastnými šašky a smutným šaškem..... XIV

Příloha C 4 - šablona pro masku zajíce XV

Příloha C 5 - ukázka hotových masek zajíce XVI

Příloha C 6 - ukázka hotových masek kukačky..... XVI

Příloha C 7 - pomůcka při tvorbě taktuXVII

Příloha C 8 - noty různých barev a velikosti dle její hodnotyXVII

Příloha C 9 - "houbičky" z dřevěného inventáře XVIII

Příloha C 10 - vzor pro karnevalový diplom XIX

Videozáznamy – realizace autorských modelových lekcí na přiloženém DVD

Videozáznam 1 – Pondělí – výzdoba třídy

Videozáznam 2 – Úterý – oblíbená profese

Videozáznam 3 – Středa – karneval zvířat

Videozáznam 4 – Čtvrtek – pohádkový svět

Videozáznam 5 – Pátek – karnevalové soutěže

PŘÍLOHY A – EMAILOVÁ KORESPONDENCE SE STŘEDNÍMI, VYŠŠÍMI ODBORNÝMI A VYSOKÝMI ŠKOLAMI

Příloha A 1 - korespondence se SPgŠ

VOŠ; OA; SPgŠ a SZŠ Most 21. 11. 2020

Komu: mně ▾

Dobrý den,

v rámci přijímacího řízení (na SŠ i VOŠ) u nás není podmínkou umět hrát na hudební nástroj. Žáci a studenti se učí hrát na hudební nástroj v předmětu Hra na hudební nástroj, který mají po celou dobu studia.

Na SŠ mají všichni od 1. do 4. ročníku hru na klavír a ve 3.-4. ročníku hru na kytaru.

Na VOŠ se vyučuje pouze hra na klavír.

S pozdravem

Ing. Bc. Ivana Drážďanská

Zástupce ředitele pro VOŠ

VOŠ, OA, SPgŠ a SZŠ Most

[Zdeňka Fibicha 2778/20](#)

[434 01 Most](#)

telefon: 417 637 477 linka 111, 777 472 676

PŘÍLOHY B – POUŽITÝ NOTOVÝ MATERIÁL V RÁMCI MODELOVÝCH LEKCÍ

Příloha B 1 - Janžurová, Borová: Pochod²³⁶

POCHOD L.S.

The musical score is for a march titled "POCHOD" by Janžurová and Borová. It is written for piano accompaniment in 4/4 time. The score consists of four systems of music. The first system begins with a treble clef and a dynamic marking of *mf*. The second system features a *marcato* marking and a triplet of eighth notes in the treble. The third system continues the triplet. The fourth system concludes with a double bar line and a dynamic marking of *mp*. The page number 48 is located at the bottom right of the page.

²³⁶ JANŽUROVÁ, SLUKA, BORO VÁ, 1978, s. 48

CD 12

Kukačka

3+

JARO 52

1. Kukačka na dubu
volala na Kubu:
Kuku, kuku, kuku,
i tv jedem kuku!

2. Já jsem ptáček z dubu,
mám špičatou hubu,
puďu a vyklubu
Kudu z auvu.

3. Vylezl jsem na buk,
stouppl jsem si na suk:
suk prášk – já bác,
kos ftr – gatě škrr,
zbrusu nové, manšestrové.

CO SE S PÍSENIČKOU NAUČÍME
Tvůrnost – všechno kolem nás se může stát hudebním nástrojem, procvičení mluvitel, vzhlední pravidelné pulzace.

Příprava hlasu: Zkusíme si zahrát na ozvěnu v lese. Dospělý zakuká jako kukačka a dítě bude její ozvěnou. Můžeme si role vyměnit a vzájemně se kontrolovat, zda jsou při u mluvě našpulené rty (jako kdybychom rty drželi bortůvkou) a zda při každém kuknutí povolí pružné dolo čelist (pohyb lze kontrolovat tak, že pod bradu lehce přiložíme hřebíček ruku).

Doprovod a rytmižace: Píseň můžeme doprovodit dřívky, ale jsou i jiné možnosti. Při zpívání na procházce zkusíme, na co vše se dá hrát (sousedův plot, dva oblázky, káta stromů, husí roslé větve na stromě, klády apod.). Třetí slouku nezpíváme, ale pouze říkáme a přitom tleskame. Zvukomalebná slova *ftr, bác, škrr...* mohou povzbudit řečový projev u nejmenších dětí, procvičí hlásku *r*.

VÝTVARNÉ NÁPADY
Pomůcky: pastelky (fixy), papír.

Dítě s dospělým rytmicky tluče pastelkou do papíru jako ptáček zobáčkem. Postupně cestují po papíře, každý má jinou barvu. Nakonec mohou jednotlivé body spojit čarou.

TEXT LIDOVÝ • HUDBA MILENA RAKOVÁ

JARO 53

237 TICHÁ, RAKOVÁ, 2007, s. 52 a 53.

CD
13

Zajíček ušáček

3+

JARO
42

CO SE S PÍSNÍČKOU NAUČÍME
Pozorování jarního dění v přírodě, narození a výchova mláďátek, práce s prstovými barvami.

Pohyb: Děti ve dlepu napodobují skoky zajíčka (vztyčenými ukazováčky nad hlavou naznačují zajíčkovy uši). Dospělý „učí“ zajíčka rychle behat, klíčekovat, panáčkovat a dobře se schovat v pelišku.

VÝTVARNÉ NÁPADY
Pomůcky: tvrdka, prstové barvy.

Dítě namočí celou dlaně do zelené barvy a pomůže celou plochu tvrdky – vznikne tráva. Potom prsty namočenými v hnědé barvě namaluje zajíček. Pak otisky ukazováků vzniknou hlavička a ouška zvěčadých zajíčků, kteří vykukují z pelišku.

TEXT A HUDBA MILENA RAKOVÁ

JARO
43

The musical score is written on four staves. The first staff has the lyrics: 'Za - jí - ku u - šá - ku, co v po - li máš'. The second staff: 'že ty tam kaž - dý den tak po - spí - cháš?'. The third staff: 'A - si své ma - lič - ké, já to tu - šim,'. The fourth staff: 'ne - boj se, já ti je ne - vy - pla - šim.' The score includes treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. Chords F, B, and C7 are indicated below the notes. To the right of the score are two simple line drawings of rabbits. The first drawing shows a rabbit standing upright, holding a carrot. The second drawing shows a rabbit sitting on the ground, also holding a carrot.

²³⁸ TICHÁ, RAKOVÁ, 2007, s. 42 a 43.

Příloha B 4 – Raková, Štíplová, Tichá: Princezna a drak²³⁹

CD
56

Princezna a drak

V jednom království žil král s královnou a měli tři dcery. Jedna byla krásnější než druhá. Často si spolu hrály, zpívaly si a tančily. Nejraději se však procházely po záměcké zahrádě a poslouchaly příběhy, které jim vyprávěla jejich stará chůva. Za záměckou bránu však nesměly udělat ani krůček. Říkalo se, že v nedaleké slují přebývá sedmihlavý drak. Celé království žilo ve strachu, že se jednoho dne drak rozhodne a přijde si pro některou z princezen, aby si ji odnesl k sobě do jeskyně. Strážce hlídali princezny na každém kroku.

Jednoho slunečného dne se nejmladší princezna opět procházela po zahrádě. Házela si s míčkem, a najednou hop, míček přiskočil bránu a byl ten tam. A právě tehle míček měla princezna moc ráda. Dostala ho k narozeninám, když byla ještě malá. Hráli všemi barvami duhy a princezna si nedovedla vůbec představit, že by ho mohla někdy ztratit. Na nic nečekala a ve chvíli, když strážce nedávaly pozor, vyběhla z brány ven. Rozhlížela se kolem dokola, hledala, kde se jen dalo, ale míček nikde. Protože trávila svůj čas v záměcké zahrádě a nevěděla, co ji čeká za bránu, byla hodně překvapená, když uviděla louku a potok a les. A tak šla dál a dál, až se jí zámek ztratil z dohledu. Když přišla k vysoké skále, uslyšela neznámé zvuky. Co to může být? Ve velkém skalním otvoru byla tma, princezna se však nebála a nahlédla dovnitř: Na zemi právě odpočíval drak. Měl sedm hlav, ale vůbec nebyl tak velký, jak se o něm v království vyprávělo. A vůbec se jí nezdál tak strašlivý a hrozný, jak o něm lidé vyprávěli. Chtěla si ho lépe prohlédnout a zavořila se k němu.

Drak se pomalu zvedl. Když viděl, jak vzácnou návštěvu má, chtěl se honem předvést a ukázat, co všechno umí. Zvedl svých sedm hlav, z každé šlehaly plameny a z každé vycházely prapodivné zvuky. Rád by princeznu pořádně vylekal, aby o něm nakonec v království neřekli, že to není drak, jak má být. Tedy zlý, ukrutně silný a hrozně nebezpečný právě princeznám. Ale i když se hodně snažil, moc mu to nešlo.

Princezna se na něj přísně podívala: "Prosim tě, draku, co to vyvádíš, vždyť tě od toho řvaní bude brzy bolet v krku. A ještě tady nakonec všechno zapáříš! Přestaň už a pojď mi, prosím, pomoci najít můj ztracený míček. Máš sedm hlav, tak se můžeš dívat i tam, kam já nedohlednu."

Drak dlouho nepřemýšlel a hned se s princeznou vydal na cestu. Byl totiž vlastně rád, že už nemusí být zlý a že konečně bude mít kamarádku. Ve slují byl pořád sám a už mnoho let ho nikdo nenavštívil, protože se ho každý bál.

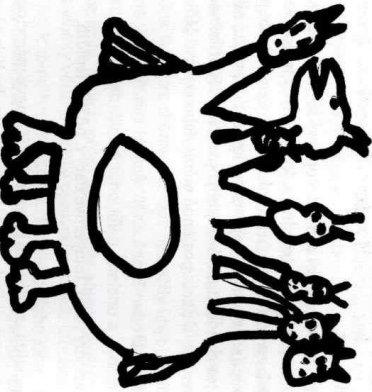
Slí společně po cestách, lukách, dokonce prošli i lesem. Hledali a hledali, až na konec došli zpátky k zámku. A představte si, děti, že princeznin dlouhý míček ležel hned za bránu, ale byl schovaný ve vysoké trávě. Drak i princezna ho uviděli

162

úplně ve stejnou chvíli. Vykřikl: radost! tak nahlas, že strážce vyběhly ven a nevěřily svým očím. Drak s princeznou a směl se, dokonce si spolu házeli míčkem! Nakonec s sebou princezna vzala draka do zámku a představila ho králi, královně i sestřím. Zpočátku se ho všichni trochu bálí. Ale když viděli, jak pěkně hry se dají s drakem hrát a jak i drak umí být veselý, přijali ho mezi sebe jako svého kamaráda.

Nikdo se ho už nikdy nebál a drak byl šťastný, že ho má někdo rád.

163

METODIKA

Cíl

Sledování hudebního dialogu (princezna – drak), proměny hudebního motivu draka (ze zlého draka se postupně stává dobrák a kamarád princezny); pohybová tvořivost; rozvíjení fantazie při dramatizaci příběhu.

Poslech

Příprava na poslech

- Dospělí se ptá dětí, jak si představují draka – jak vypadá, jak se chová. Společně si vyprávějí pohádku, kde vystupuje zlý drak.

1083

²³⁹ RAKOVÁ, ŠTÍPLOVÁ, TICHÁ, 2009, s. 162 a 163.

Příloha B 5 - Janžurová, Sluka, Borová: Smutná princezna 1²⁴⁰

SMUTNÁ
PRINCEZNA

D

p

mf

p

u

p

p

x

mf

p

mf

Dětská stránka:
L. Sluka: Smutná princezna

200

²⁴⁰ JANŽUROVÁ, SLUKA, BOROVIÁ, 1978, s. 200.

Příloha B 6 - Janžurová, Sluka, Borová: Smutná princezna 2²⁴¹

Dětská stránka:
L. Sluka: Smutná princezna

202

²⁴¹ JANŽUROVÁ, SLUKA, BORO VÁ, 1978, s. 202.

OBR

Tajemné

L.S.

Tří- a čtyřruční hra

Stále se vracíme k tří- a čtyřruční hře, ve které dítě na jednoduchých skladbičkách opakuje noty (ukolébavka). Neučí se nic nového, jen se zapoistouchá do krásy tónů a s chutí si zahrává.

I. A. KOMENSKÝ - L. S.

UKOLÉBAVKA

Klidně

D

Spímé milé pou - pě, spi, malé ho - lou - bě, spi mi dobrou chvil - li, hodi - nu, tři, čty - ři, dě - tá - ko.

Spímé milé pou - pě, spi, malé ho - lou - bě, spi mi dobrou chvil - li, hod - i - nu, tři, čty - ři, dě - tá - ko.

L.S.

Dětská stránka:
J. A. Komenský: Ukolébavka. (Spi, malé pouště, spi, malé holoubě, spi mi dobrou chvíli, hodinu, tři, čtyři, děťátko.)
L. Sluka, M. Čepelka: Zavíjí víčka. (Zavíjí víčka, uplákáňku, máma zpívá uspávanku.)

168

²⁴² JANŽUROVÁ, SLUKA, BORO VÁ, 1978, s. 168.

Posuvky

Klávesy a noty A a H

vysvětlíme dítěti přiměřeně jeho věku. Stačí, řekneme-li mu, že bude hrát nejbližší klávesu nahoru. Postupně učíme děti jmenovat noty s křížky (cis, dis apod.). Na magnetické tabulce zapisujeme transpozici: jednoduché písničky (např. Sedi liška pod dubem) v D, E, A dur.

Na několika skládkách, které dítě hraje z not na dětské stránce, je seznámíme s notou A a H.

MEDÁK

Krokem

v pan - to - filš - kách do mš - stá, ho - lí tu - že, brou - ká tu - zo,
 ce - lou ces - tu na - ši - ká, že si to - lík me - du na - bral,
 že je hroz - ná ne - ces - ta, Bě - ží medák, na trh bě - ží,
 až mu te - če z kbe - lí - ka. (K.V.Rais)

Dětská stránka:

L. Sluka, M. Čepelka: Brouček

Malý brouček, nejmenší z broučků, broučí klouček v hejmánku api.

L. Sluka, K. V. Rais: Medák

Běží medák vystrojený v pantofličkách do města, holi tuče, brouká tuze, že je hrozná necesta. Běží medák, na trh běží, celou cestu naříká, že si tolik medu nabral, až mu teče z kbelka.

Seznámíme dítě s dalším dynamickým znaménkem — mf

²⁴³ JANŽUROVÁ, SLUKA, BORO VÁ, 1978, s. 156.

Příloha B 9 - Janžurová, Sluka, Borová: Hra na zvony²⁴⁴

Hra na zvony

Tato cvičení jsou důležitá pro získání odvážného únosu po celé klávesnici i správné ho posazení u klavíru se schopnosti přenášet váhu těla z nohy na nohu. Hrajeme od různých tónů.

PŘEKLADÁNÍ
RUKOU

Pomalu

Zvony zvoní, bím, bann, slavně zvoní, bím, bann, bím.

SKLADBIČKY

MEDVĚD

Med - vě - de, med - vě - de, no - síš ka - bát hu - ěa - tý,
Zu - zanka tě, pro - ve - de, tan - ťí stej - ně ja - ko ty.

(V. Fischer)

ŘÍKADLO

Spad - la mou - oha do ko - mí - na, to vám by - la rá - na,
v kamnech prá - vě za - to - pi - la sou - se - do - víc Ná - na.

Rozvíjení rytmického citění: Dítě pochoduje podle hry učitele, nejdříve v pravidelném pochodovém rytmu; postupně učíme dítě reagovat na zrychlení a zpomalení hry.

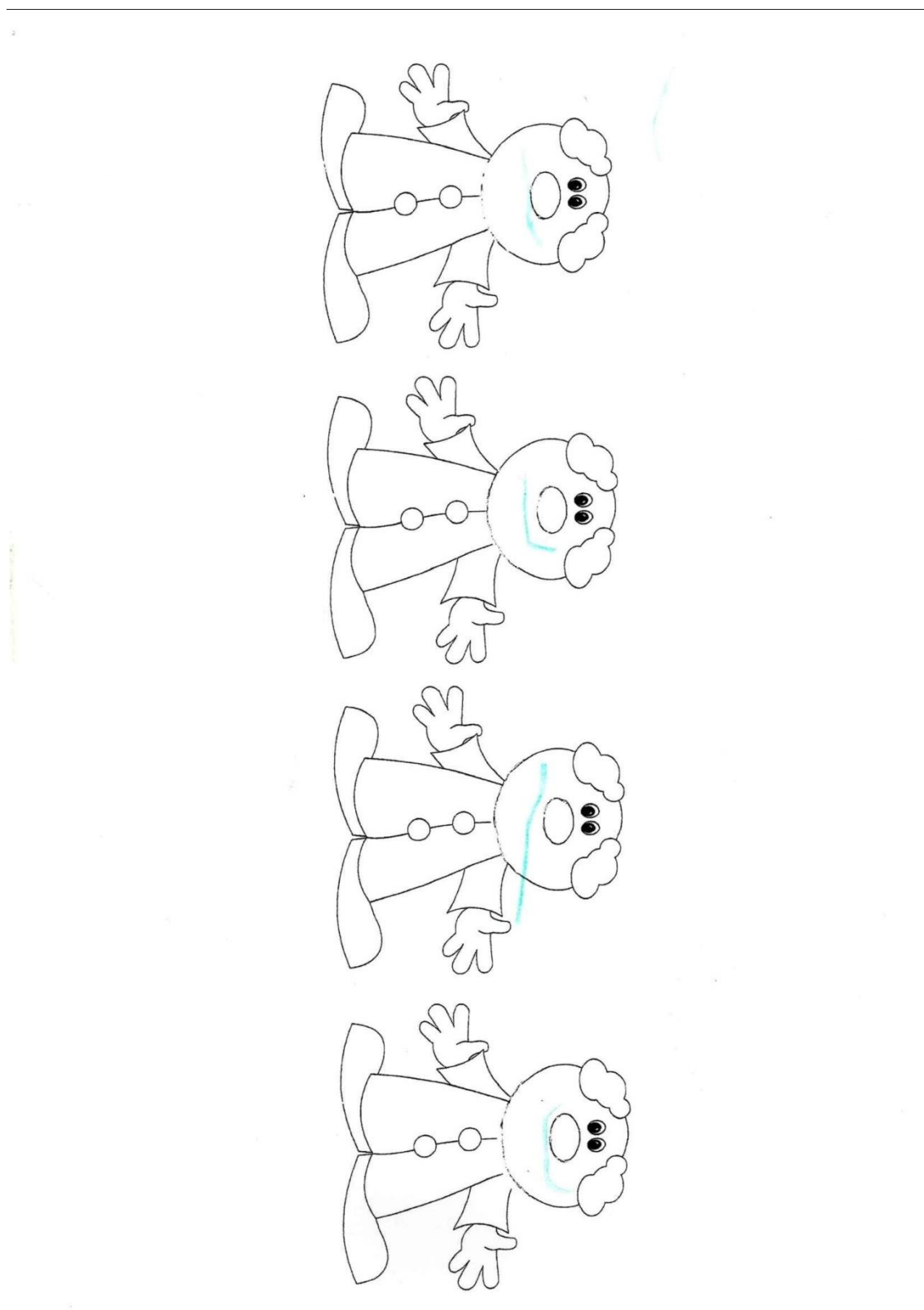
²⁴⁴ JANŽUROVÁ, SLUKA, BORO VÁ, 1978, s. 46.

PŘÍLOHY C – POMŮCKY VYUŽITÉ V MODELOVÝCH LEKČÍCH

Příloha C 1 - obrázek se Šaškem²⁴⁵

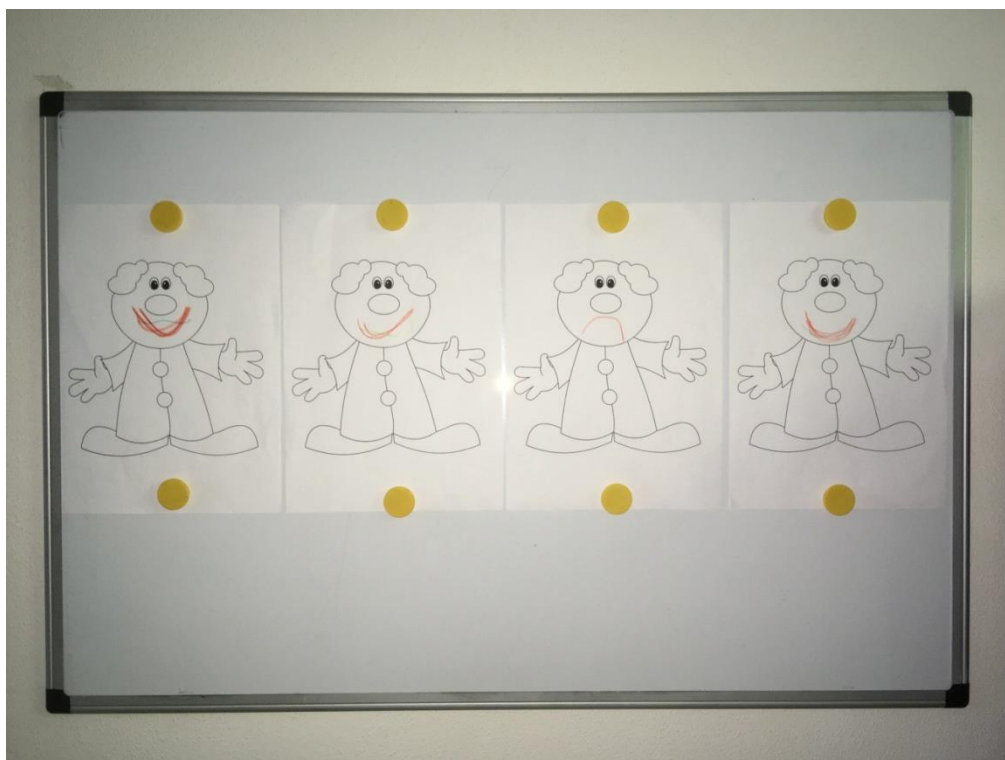

²⁴⁵ ZDROJ: vlastní. Obrázek z internetu jsem pozměnila, šaškovi jsem smazala celá ústa.

Příloha C 2 - ukázka vyplněného pracovního listu "Najdi smutného šaška"²⁴⁶

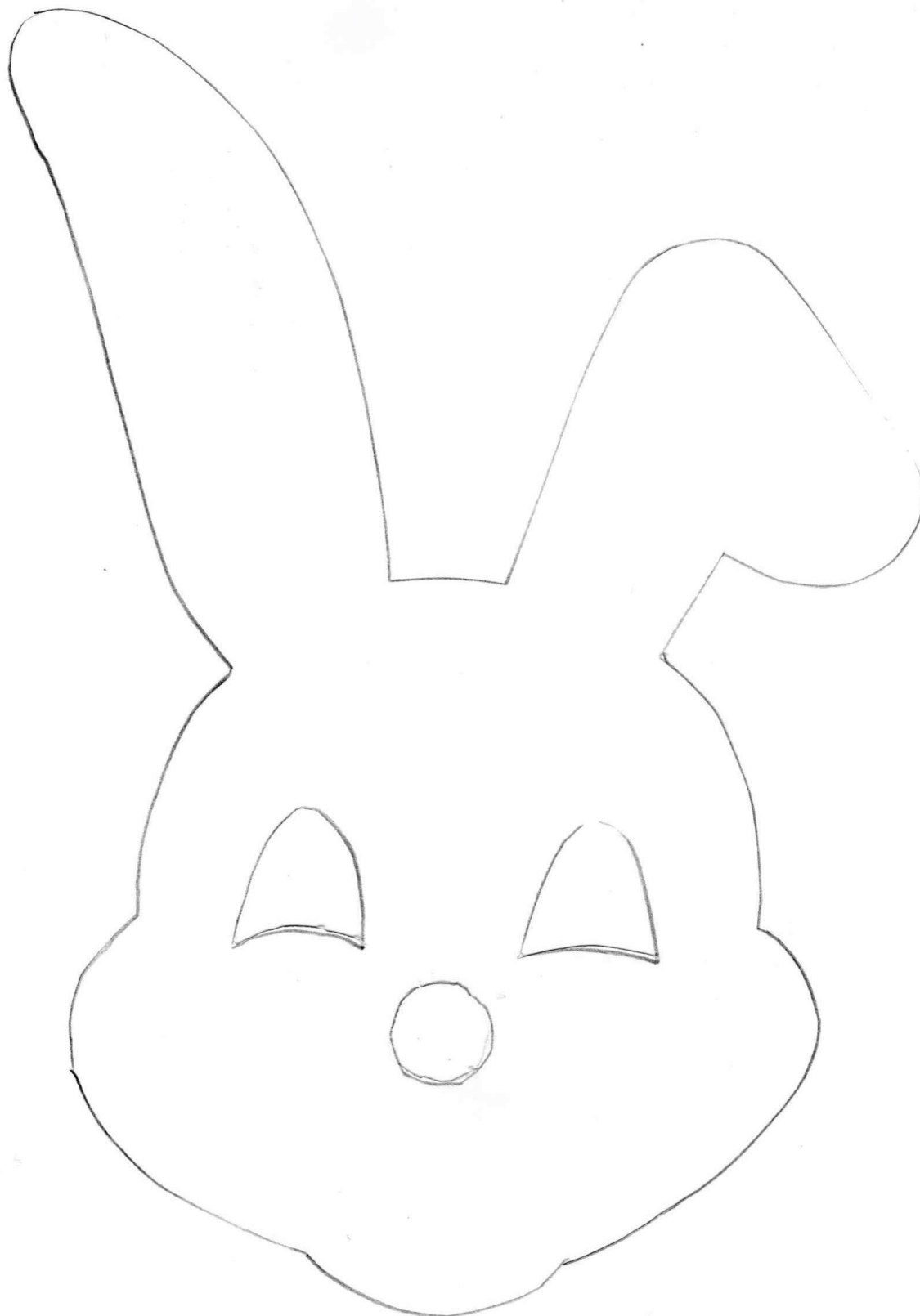
²⁴⁶ ZDROJ: vlastní. Pracovní list, který jsem vytvořila sama z obrázku z internetu, vypracovalo jedno z dětí.

Příloha C 3 - tabule s označenými šťastnými šašky a smutným šaškem²⁴⁷

²⁴⁷ ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“.

Příloha C 4 - šablona pro masku zajíce²⁴⁸

²⁴⁸ ZDROJ: vlastní. Nakresleno dle obrázku.

Příloha C 5 - ukázka hotových masek zajíce²⁴⁹

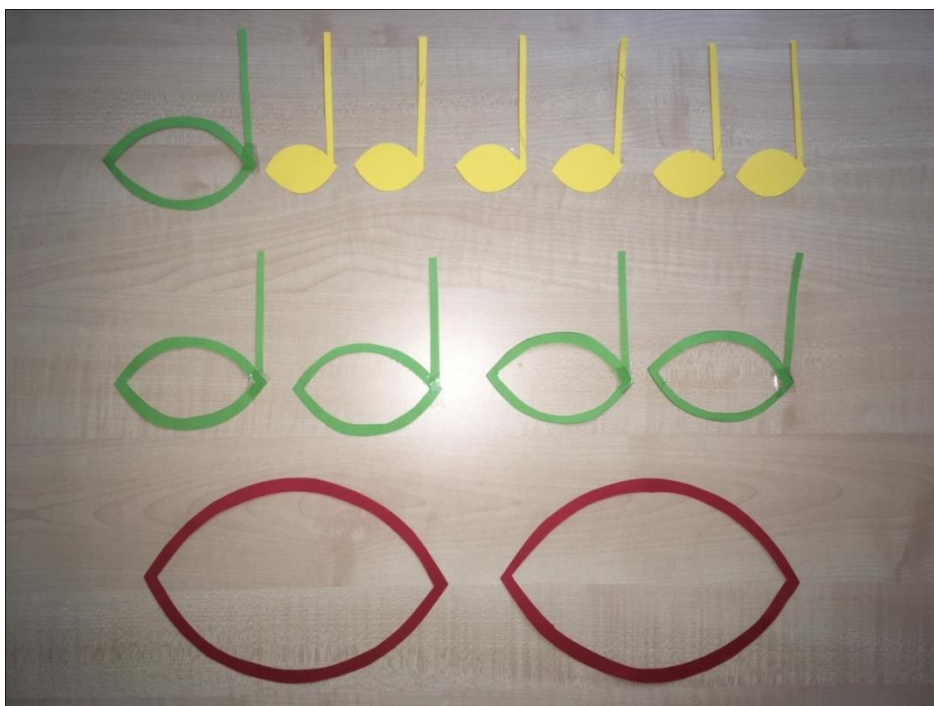
Příloha C 6 - ukázka hotových masek kukačky²⁵⁰

²⁴⁹ ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“. Masky byly vlastnoručně vyrobené dětmi v průběhu modelových lekcí.

²⁵⁰ ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“. Masky byly vlastnoručně vyrobené dětmi v průběhu modelových lekcí.

Příloha C 7 - pomůcka při tvorbě taktu²⁵¹

Příloha C 8 - noty různých barev a velikosti dle její hodnoty²⁵²

²⁵¹ ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“. Vlastnoručně vyrobeno.

²⁵² ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“. Vlastnoručně vyrobeno.

Příloha C 9 - "houbičky" z dřevěného inventáře²⁵³

²⁵³ ZDROJ: vlastní. Vyfotografováno ve třídě „Včelky“. „Houbičky“ zapůjčeny ze třídy „Berušky“.

Příloha C 10 - vzor pro karnevalový diplom²⁵⁴Karnevalový
diplom

za účast v karnevalových
hrách a soutěžích a za
úžasné masky

Děkuji, že jsi mě

Těším se na Tebe
příští rok,

Šašek

²⁵⁴ ZDROJ: vlastní. Obrázek z internetu, diplom vlastnoručně vyroben.